

PROPYLAEUM

AD

ACTA SANCTORUM

NOVEMBRIS

EDIDERUNT

CAROLUS DE SMEDT, IOSEPHUS DE BACKER,
FRANCISCUS VAN ORTROY, IOSEPHUS VAN DEN GHEYN,
HIPPOLYTUS DELEHAYE ET ALBERTUS PONCELET

PRESBYTERI SOCIETATIS IESU

SYNAXARIUM ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE

E CODICE SIRMONDIANO

NUNC BEROLINENSI

ADIECTIS SYNAXARIIS SELECTIS

OPERA ET STUDIO

HIPPOLYTI DELEHAYE

BRUXELLIS

APUD SOCIOS BOLLANDIANOS

14, rue des Ursulines, 14

1902

PROPYLAEUM

AD

ACTA SANCTORUM NOVEMBRIS

BRUXELLIS
EXCUDEBANT POLLEUNIS ET CEUTERICK
Actorum Bollandianorum typographi
37, RUE DES URSULINES, 37

REPRODUCTION ANASTATIQUE
LOUVAIN, OFFSET FRANKIE, 1954

Mirari solent qui *Acta Sanctorum* levi opera obiterque evolvunt maiores nostros citato, ut ita dicam, passu ceteros anni menses decurrisse, nos vero in Novembri presso pede incedere; nec deerunt fortasse qui quintum sequentesque dies in hoc tomo se reperturos arbitrati et spe sua deieci vitio nobis daturi sunt quod gradum referre et in propylaeis haerere deprehendamur, nedum ad metam festinemus.

Haec ab iis solis serio agi arbitror qui novissimis hisce annis nostra non legerunt. Adeo enim ab *Actis Sanctorum* promovendis non feriat sumus, ut nunquam impensius materiis requirendis, expoliendis, disponendis incumbere visi simus. Quis enim rebus nostris non utile modo sed plane necessarium existimet *Analecta* collegisse, codices Latinos Graecosque ubique locorum excussisse, *Bibliothecam Hagiographicam* utramque, Latinam dico atque Graecam, edidisse, *Martyrologii Hieronymiani* novam recensioem, ab aliis utique paratam, typis mandasse? Quae omnia virorum doctorum, qui hisce studiis favent, suffragiis ita probari intelleximus, ut omni abiecta cunctatione, Novembrem nostrum paululum seponere decreverimus et in Graecorum fastos oculos convertere, ut, quae minus certa de synaxariis eorum menaeisque passim feruntur, ope librorum manu scriptorum illustrare conaremur.

Primum quidem huius argumenti gustum — ut eos taceam qui alterum menologii Basiliani semestre ediderunt — in Actis nostris dederunt Daniel Papebrochius, cum in tomo primo Mai *Ephemerides Graecorum et Moscorum* illustravit, et recentius Ioannes Martinov, cuius *Annus ecclesiasticus graeco-slavicus* Octobris tomo undecimo praefixus est, egregie sane pro ratione temporum et opibus quibus instruebantur suo munere uterque functus; sed ille in ipsis paene rei hagiographicae incunabulis, hic libris impressis ita contentus, ut unum alterumve codicem manuscriptum et hunc recentis-

simum attingere satis habuerit. Qua via quibusque accincti adiumentis opus aggressi
simus, id ex ipso libro lector accipiet.

Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae in principio tomi tertii Novembris
collocare propositum erat, ipsique huius mensis dies aliquot, quartum sequentes,
sufficere. Verum cum libri moles nimium cresceret, iisque satisfaciendum videretur
qui dierum seriem saepius interrumpi queruntur, maiorum nostrorum exempli
opportune recordati sumus, qui Papebrochii tractationem de catalogo Romanorum
pontificum veluti propylaeum Maio praeposuerunt.

Utinam hic noster conatus tantum utilitatis praebeat rerum hagiographicarum
studiosis quam parum nobis attulit voluptatis. Utinam quoque — et haec spes
laborantibus perpetuo stimulos addidit — ex sinceris Graecorum fastis clarius
splendeat antiquum illius ecclesiae decus, quae cum nostra de Matris Dei et Sanctorum
veneratione certabat, tandemque illucescat optata dies qua, priscis simultatibus
semotis, eandem, consentientibus animis, pietatem aemulemur.

Bruxellis, VI idus septembres MDCCCCH.

VIRO . ILLVSTRISSIMO . DOCTISSIMO

LEOPOLDO . DELISLE

IN . CVSTODIENDA . DIGERENDA . AMPLIANDA

BIBLIOTHECA . NATIONALI . PARIENSI

QVINQVAGESIMVM . ANNVM . PERAGENTI

LAETI . LIBENTES . GRATVLANTVR

SOCII . BOLLANDIANI

PROLEGOMENA

CAPUT PRIMUM

DE SYNAXARIIS

§ 1. Operis ratio et consilium.

E multis
synaxariis

Si qualis animo primum conceptus est, vel ita numeris omnibus absolutus, ut nemini rerum hagiographicarum perito non placeret, hic liber fuisset edendus, nunquam profecto manu missus esset. Synaxariorum enim aliorumque id genus librorum, nemine fere iter monstrante, silvam horridam vix ingressi eramus, cum intelleximus nullum ex improbo labore meliorem fructum nos relaturos quam si studiosis viam aperuisse contenti, amplam futuro operi materiam colligeremus. Tanta enim in bibliothecis nostrarum orientaliumque partium huiusmodi librorum copia iacet, ut praestantioribus exemplaribus conquirendis obiterque inspiciendis vel homini otio ac divitiis fruente multi anni consumendi essent. Quid, si optima quaeque seligere vellet, ad genera quaedam praecipua singulos codices reducere, a libris recentioribus ad antiquiores ascendere, primum omnium, si quem reperiret, parentem designare, altissimosque harum litterarum fontes rimari? Cum tanto oneri sustinendo umeros impares fore perspicuum esset, propositum angustioribus finibus circumscribendum duximus, melius id fore rati, si qua ex labore nostro qualicumque ad rem hagiographicam manaret utilitas, etiamsi, quod non invidemus, penes alios rem totam absolventi laus futura sit.

Sirmondianum

Postquam ergo synaxaria non pauca evolveramus, unum ex iis seligere constituimus, quod integrum quam accuratissime exprimeretur, ita tamen comparatum ut cetera omnia ad eius normam reduci possent; ex reliquis vero ea segregare quae de synaxariorum origine variisque recensionibus aliquid lucis conferre nata essent; apta quoque ex iisdem excerpta proferre, speciminis causa selecta et quae perpetui commentarii loco essent.

integrum

Neque quodnam ex tot exemplaribus veluti amussis proponendum esset, diu multumque dubitavimus. Licet enim archetypum nequaquam dicendum sit Sirmondianum synaxarium, ceteris omnibus, quae inspeximus, tot commodis praestare visum est, ut facile palmam tulerit. Etenim vel hac sola ratione

multis antecellit, quod uno volumine duodecim menses complectitur, cum in aliis plerisque vel dimidia tantum anni pars vel etiam minor contineatur, nec ita raro contingat ex geminis fratribus alterum in nostris regionibus, puta Parisiis, commorari, alterum, modo non interierit, in locis multum dissitis, puta Hierosolymis vel penes monachos Athenenses, peregrinari. Integritate quoque alia pleraque superat, quae vel capite truncata vel foliis hinc inde detractis mutila sunt. Et ne in externa dumtaxat specie immoremur, esto inter vetustissima non connumeretur, antiqua tamen ex stirpe procul dubio ortum est, simulque uberrimum, ita ut sanctorum nominibus festorumque commemorationibus affluat. Adde ex bonis fontibus haec omnia desumpta videri; adde, eximia humanitate eorum, qui regiae Berolinensi bibliothecae praesunt, egregium codicem ter nobis commodatum fuisse; nec miraberis synaxarium Sirmondianum, a maioribus nostris iam magni habitum, ceteris a nobis antepositum fuisse.

edidimus,

De reliquorum librorum delectu brevis erit oratio. Ex multis, quos oculis lustravi, eos qui notam temporis exhibent ceteris paribus seligendos existimavi, et antiquiores recentioribus praefereudos. Qua ratione eos tractaverim atque diversarum ope siglarum codices paene integros non paucos repraesentare potuerim, ubi de singulis sermo erit, aperiam. Id tamen lectorem iam monendum existimo, saepissime in locorum temporumque difficultatibus atque in aliena voluntate causam fuisse cur hos codices diligentius inspexerim illos levius, alios etiam a recensione penitus excluderem. Aliter profecto rem expediet, qui commorabitur in terra beata ubi quoslibet codices uno in loco et opportuno tempore congregatos habebit. Si cui ergo feliciter contigerit in codices incidere quos perperam neglexisse vel non pro dignitate tractasse videbimur, non ideo quasi incuriosis nobis succenseat, qui opus utile condere quam perfectum somnare maluimus.

alia
excerpsimus.

Quod autem satis amplam rerum silvam futuro operi ministrare potuerimus, id illorum potissi-

num laus est, quorum ope libros manu scriptos per otium legere atque excerpere licuit. Maximas ex animo gratias ago non Berolinensis modo, de qua dixi, bibliothecae regiae moderatoribus, verum iis quoque qui Nationali Parisiensi, Caesareae Petropolitanae, Caesareae Vindobonensi, Bodleiana Oxoniensi et archivo Cryptoferratensi praesunt, atque v. cl. A. Papadopoulos-Kerameus, qui codices suos Bruzellas exulare libenter permiserunt, neque, quod alii pertimescere visi sunt, velut ab ultima Thule eos nunquam redituros existimarent. Grato quoque animo commemorandi sunt ii omnes qui vario officiorum genere onus nostrum allevaverunt, imprimis viri clarissimi doctissimi Henricus Omont, qui interrogantibus nobis e codicibus Parisiensibus multa submitit; Eduardus Kurtz, cui singulae paene huius synaxarii paginae emendationis aliquid debent; et carissimus nobis Vedastus Gobart S. I., qui tum in plagulis emendandis tum in schedis indici parandis improbo labore perpetuo afuit.

§ 2. Quid synaxaria, menologia, typica, etc.

Synaxarium dicitur

Age iam, ad synaxaria accedamus. Primo autem in limine, ne vocabulorum perturbatione retardemur, paucissima praelibanda sunt de libris Graecorum quibus proprium sanctorum, ut aiunt, aliqua ratione continetur. Verborum proprietati, ubi de hisce libris agunt, parum tribuere solere eos qui codicum Graecorum catalogos conficiunt, et ab eis libros simillimos dissimilibus vocabulis designari consuevisse, iisdem vero nominibus libros plane dissimiles, ita ut quid menologium, menaeum, synaxarium, canonicum audiat vix divinare possis, exemplis comprobare superfluum duco. Neque illos omnes vel ignorantiae vel oscitantiae argui velim, cum ne ex ipsorum quidem Graecorum scriptis perspicuum sit quanam vocabula librorum sint propria. Quod enim συναξάριον aliis, aliis μηνολόγιον est: συναξάριον ἀρχόμενον ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι μηνὸς Αὐγούστου inscripta est in codice Paris. 53 lectionum tabula, quae a Latinis comes nuncupatur; in codice autem Paris. 79 ita: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ μηνολογίου τῶν ἰβ' μηνῶν (1), quam et alias κανονάριον appellatam invenies (2). Synaxarium praeterea vel menologium, vel synopsis dicitur liber qui Vitis sanctorum in epitomen redactis constat, ut ex infra allatis codicibus apertissime constat. Obscurior et usu minus comprobata sequens formula est: συναξάριον περιέχον τοῦ μηνολογίου τὰ ἐν τῇ ἀγίᾳ λειτουργίᾳ προκείμενα ἀποστόλων ἀλληλουϊά-ρια εὐαγγέλια καὶ κοινωνικά (3). Liber quoque qui proprio nomine nunc τυπικὸν dici solet, synaxarii nomine decoratur. Exempli causa: συναξάριον σὺν Θεῷ ἦτοι τυπικὸν ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς εὐαγγοῦς μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς

quod et menologium

et typicum

(1) SCHOLZ, *Novum Testamentum graece*, I, Lipsiae 1830, 474. — (2) C. R. GREGORY, *Textkritik des Neuen Testaments*, Leipzig, I (1900), 365-386. — (3) LAMPROS, *Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos*, I, 6. — (4) A. DMITRIEVSKI, *Opisanie liturgičeskikh rukopisej*, I, Typik, Kiev, 1895, 256. Librum, deinceps allegabimus sub titulo

Εὐεργέτιδος (4). Ita vero typicum S. Bartholomaei Cryptoferratense (cod. Γ. α. I): συναξάριον σὺν Θεῷ ἦθουν τυπικὸν κανονάριον περιέχων τοῦ ὅλου χρόνου τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀκολουθειάν κτλ. (5). Simili ferme modo inscriptum est typicum Messanense S. Salvatoris (cod. 115, f. 17): συναξάριον ἦθουν τυπικὸν κανονάριον περιέχον τοῦ ὅλου χρόνου τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀκολουθειάν τῆς μεγάλης καὶ περιβλέπτου μονῆς τοῦ Σωτήρος. Iubet S. Christodulus τυπικὸν ἐκτεθῆναι τῆς ἐκκλησίας ἦτοι συναξάριον (6). Et in typico monasterii Constantinopolitani τοῦ Παντοκράτορος ita legitur: ἀναγινώσκοντες καὶ τὸν βίον αὐτοῦ ἔφε μαρτύριον, ὡς δηλοῖ τοῦ μηνολογίου τὸ συναξάριον (7).

Tandem συναξάρια dicuntur breviter sanctorum elogia quae in officio leguntur, et quorum in unum librum collectio eodem nomine, συναξάριον nuncupatur. Id ex multis codicibus, v. g., ex infra citandis O, R, c, cernitur, ubi lectio de sancto τὸ συναξάριον inscripta est; habetur etiam ex titulo Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου συναξάρια εἰς τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ Τριψίδου (8).

His nihil addendum puto, cum satis constet quam incertum sit in libris designandis vocabulorum delectus. Praestat porro ut, priusquam ad reliqua procedatur, quasi ex compacto cum lectore statuamus quibusnam nominibus singulos Graecorum libros, qui de re nostra sunt, designare in animo sit.

a) Menologium a nobis solus ille liber dicitur, qui Vitas Passionesve sanctorum κατὰ πλάτος, ut aiunt, complectitur soletque in duodecim partes dispertiri singulis anni mensibus respondentes. Hunc habebat Theodorus Studita: Ἐγένετό μοι γὰρ πολλῶν ἔντευξις μαρτυρίων ἐν δώδεκα δέλτοις ἀπογεγραμμένων (9).

b) Menaeum seu Μηναιὸν apte vocatur liber in duodecim etiam partes seu menses divisus, continensque troparia et canones in divinis officiis recitanda, et praeterea ipsis carminibus inserta synaxaria seu elogia sanctorum qui singulis diebus praecipue coluntur, addita plerumque obscuriorum sanctorum simplici commemoratione. De hoc libro epigrammata concinnavit Ioannes Euchaitarum episcopus (c. 1050), quorum primum ita orditur: Ὑμνων ὑπελθῶν ἡμερησίων βίβλους (10). Est autem inter Graecorum libros sacros omnium notissimus, quippe qui saepius typis editus fuerit.

c) Canonicum illum librum dicemus, qui praecipua tantum menaeorum parte, canonicis inquam, constat, demptis sanctorum elogiis sive prosa oratione sive carmine expressis.

d) Synaxarium maius, seu historicum, seu potius Synaxarium absque addito nobis esto liber qui elogia sanctorum in epitomen redacta succinctasque festorum expositiones singulis anni diebus legenda, demptis canticis exhibet.

Typica. — (5) ROCCH, *Codices Cryptenses*, 209. — (6) BOINE, Ἀκολουθία ἱερὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδοῦλου, Athenis, 1884, 92. — (7) DMITRIEVSKI, *Typica*, 501. — (8) Codex Parisiensis bibl. Nation. 1585, fol. 1; Sabbat. 150, fol. 342. — (9) Epist. I, 2, P.G. XCIX, 912. — (10) P.G. CXX, 1195.

et elogium.

Usus vocabulorum

hoc in libro.

e) Synaxarium minus illud appellaverim, quod nudis sanctorum nominibus per singulos anni dies distributis absolvitur, sive lectio evangelica vel apostolica simul indicetur, sive non. Et haec synaxaria minora nomine in his rebus usitatissimo Kalendaria vocari fas esse existimo, quamquam graecas kalendas nullas esse nemo ignorat.

f) Typicum ille liber est, in quo " a primo die " anni singulis diebus quid inter missarum solennia, quid ad vespas, quid ad horas, quid ad matutinum, quid denique ad reliqua divina officia sive dies illi feriales sint sive festi, recitandum, quid psallendum aut legendum sit, quibus diebus ieiunandum, quibus et quomodo solvendum ieiunium, verbis clarissimis ac facilitate methodo praescribitur (1). De typicorum varietate non est hic disserendi locus. Illud tamen necessarium notandum est, typicorum praescripta haud raro in synaxariis maioribus cum elogiis esse permixta.

§ 3. Synaxariorum usus.

Synaxaria in officio

Synaxariorum usum norunt, quotquot menaea manu versarunt. Si enim ea quae singulis diebus in canone inter sextam septimamque oden legenda praescribuntur, seorsim collegeris, synaxarium habebis. Ne ideo tamen existimes, synaxaria, quae ad normam breviarii latinorum exstiterunt, lectiones Vitarum prolixiorum, homiliarum, expositivum ex officio graeco cotidiano (quod in Occidente factum est) penitus exclusisse. Ex typicis enim evidentissime patet menologia aliosque libros lectioni deputatos diu postquam synaxariorum usus invaluerat, usurpata esse. Et ut paucis utar exemplis, in monte Galisio, a prima die Septembris ἀρχονται ἀναγινώσκεσθαι αἱ Μεταφράσεις τοῦ Λογοθέτου καὶ αἱ Μαργαρίται τοῦ Χρυσοστόμου ἢ αἱ ἐρμηνεῖαι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Παύλου (2). In typico monasterii B. Mariae τῆς Εὐεργέτιδος, praeter plurimas Vitas Passionesve notissimas, quae apertissime designantur (ut

Sept. 1: Ἀνάγνωσις ὁ βίος τοῦ ὁσίου οὐ ἡ ἀρχὴ Σιμεῶνα τὸν πάνυ), lector revocatur ad Μετάφρασιν, Πατερικόν, Πανηγυρικόν, Κλίμακα etc. (3). In typico Cryptoferratensi S. Bartholomaei (cod. Γ. α. I), remittitur ad Μετάφρασιν, βιβλίον τοῦ Νοεμβρίου, Παραδείσιον βιβλίον, βιβλίον τοῦ κυροῦ Νήφωνος, τοῦ κυροῦ Νικοδήμου, τὸν μικρὸν μαρτυριογράφην etc.; in typico Messanensi S. Salvatoris (cod. Messan. 115) etiam εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κυροῦ Δανιὴλ, quod est menologium grande sub m. 29, 30 hodie Messanae asservatum.

Neque tamen idcirco integra semper legebatur Vita vel Passio longior, verum εἰς δόσεις δύο, εἰς δόσεις τρεῖς ... quemadmodum non raro in typicis notatum est (4). Neque una tantum lectio praescripta reperitur. Die Sept. 1, in monasterio b. Mariae τῆς Εὐεργέτιδος, Vita S. Symeonis styliatae legebatur ad matutinum primum ante canonem, dein, post oden tertiam (5), et ita porro. Est ubi cum menologio synaxarium adhibeatur. Exempli gratia sit ordo officiorum die Sept. 25, in typico Cryptae Ferratae. Quoniam die 26 (qui alias S. Ioanni theologo sacer est), agebatur festum S. Nili, coenobii conditoris, pridie cum S. Euphrosynae fiebat officium S. Ioannis apostoli. Ita vero ordinandae erant lectiones: 1) Εἰς τὸ ἀπόδειπνον, post oden sextam canonis de apostolo: τὸ συναξάριον τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς ὁσίας. — 2) Εἰς τὸν ὄρθρον ... Μετὰ τὴν στιχολογίαν κάθισμα τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀνάγνωσις τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ εἰς τὴν Μετάφρασιν. — 3) ... ἀπὸ γ', κάθισμα τῆς ὁσίας καὶ ἀνάγνωσις τὸ ἐπιλοιπὸν ἀναγνώσεως τοῦ ἀποστόλου. Ὁ δὲ βίος τῆς ἀγίας ἀναγινώσκειται εἰς τὴν τράπεζαν. Ex paucis quae attulimus exemplis manifestum est rationem distributionemque lectionum hagiographicarum in officio Graecorum amplam eruditus praebere materiam, quam nemo fere attigisse videtur. Illud tamen asseveranter affirmare licet, synaxaria iam antiquitus in officio recitari consuevisse, et quidem in canone, sive post tertiam oden, sive, qui modus prae ceteris invaluisse videtur, uti apparet ex codicibus et testatur Symeon Thessalonicensis (6), post sextam.

aliis libris

minime exclusis,

legebantur.

CAPUT SECUNDUM

DE SYNAXARIORUM CODICIBUS

§ 1. Codices S*.

Cod. S.

S = Codex bibliothecae regiae Berolinensis, signatus 219 = Phillippicus 1622 = Meermannianus 372 = Claromontanus 209, foliorum 300, quorum 1-12 chartacea sunt, reliqua membranea, 0^m, 305 × 0,21. Margini fol. 1 inscriptum est:

Collegii Parisiensis Societatis Iesu. Ab huius collegii variis nominibus nuncupatum est synaxarium Claromontanum, Collegii Ludovici Magni, Sirmontianum autem, a bibliothecario qui decessoribus nostris illud commodavit.

Duabus constat partibus, quarum prior in charta saec. XV descriptam continet, fol. 1-12,

(1) ALLATIUS, *De libris ecclesiasticis Graecorum*, 2. — (2) M. GEDON, Γνώσεις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τῶν μονῶν τοῦ Γαλησίου ὄρους, in Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, XVIII (1898),

64. — (3) DMITRIEVSKI, *Typica*, 257 et sqq. passim. — (4) *Ibid.* 465, 477. — (5) *Ibid.* 257. — (6) *Dialogus*, c. 312, P.G. CLV, 572.

hanc orationem: Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου λόγος εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ μέγαν Γεώργιον (= BHG., p. 48, Georg. 8.); altera, fol. 13-300, lineis plenis, manu saec. XII-XIII exaratum complectitur synaxarium duodecim mensium. Hanc partem seu synaxarium integrum summis in paginis binisque columnis expressimus. Notas quas librarius corrector in marginibus identidem apposuit, in apparatu suis locis exscripsimus. Quae leguntur fol. 95*, ad elogium S. Theoduli stylitae: Vitam eius dedimus XXVIII mai, et fol. 96: imo μβ', Papebrochius noster sua manu addidit. Fol. 300* ad calcem libri habetur: Θ'ΞΒ'Ν Δημήτριος ὁ ἀμαρτωλός. Quem Demetrium totum librum exarasse ex ipso caractere affirmare non ausim.

Egregium plane synaxarium exceperunt tum ipse Sirmondus (1), tum nostri maiores (2), tum recentissime P. Violet (3) aliique qui de libri praestantia dixerunt. Non ipsum codicem in manibus fuisse Ioannis Martinov (4), sed excerpta dumtaxat in codice Bruxellensi 11322-26 asservata lectorem monitum velim. Nos olim de synaxario Sirmondiano fuisse egimus, ita tamen, ut quae obiter inspecto nondumque descripto codice protulimus, retractare necessarium sit (5). Quaedam tamen, quae semel dixisse satis est, minime iterare in animo est; de quibus suis locis lectorem monebimus.

Librum exaratum fuisse ad usum monasterii τοῦ Βαθυρράκος in Bithynia verisimile esse existimavimus (6), minime certum. Nullum porro notum indicium reperire contigit, quo talis coniectura confirmaretur. Quare, licet Petri qui conditoris Basilii loco successit (Sept. 7^a), Lucae qui domui tertius praefuit (Sept. 7^b), Ignatii qui quartus (Sept. 27^a) et Iacobi oeconomii (Oct. 21^a) memoria codici nostro inscripta sit, et praeterea τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου προφήτου Ἡλίου τῆς μονῆς τοῦ Βαθυρράκος (Ian. 13^a), haec talia non sunt quibus locus dignosci queat; nam alia quoque synaxaria passim easdem commemorationes afferunt, nec ulla locutio, qualis est τῆς μονῆς ἡμῶν, rem plane efficit; tandem aliquid saltem dubii relinquit quod ommissa fuerit Basilii conditoris memoria, quae alibi celebranda indicitur Iul. 1.

Quo tempore huius nostri codicis archetypum exaratum fuerit, hic loci non est inquirere, et res ardua videtur, cum huiusmodi libros a singulis librariis augeri contingat. Id solum impresentiarum observari velim, Iul. 17^a memoriam fieri translationis τοῦ ὁσίου Λαζάρου τοῦ ἐν τῷ Γαλισηΐ, is autem anno 1054 obiisse fertur; dein Aug. 18^a, pristinae recensio, quae synaxin in templo SS. Flori et Lauri tantummodo indicebat, additum fuisse καὶ ἐν τῇ εὐαγγελιστῇ μονῇ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Παντοκράτορος. Hoc vero monasterium non ante Ioannem Comnenum (1118-1143) existisse videtur.

(1) Opera varia, V, inter Testimonia veterum. — (2) Praecipua excerpta enumeravimus in Anal. Boll. XIV, 407. — (3) Die Palaestinischen Märtyrer des Eusebius von Caesarea, TEXTE UND UNTERSUCHUNGEN, XIV, 4, 110-19;

Synaxarium S expressimus quam potuimus accuratissime, nisi quod numeris arabicis varia unoquoque die occurrentia elogia distinximus. Et hi quidem numeri, ubi adducuntur in Synaxariis selectis, eos ipsos sanctos, ad quos referuntur, in aliis codicibus occurrere declarant, etsi per se nihil de verbis, quibus illi laudantur, definiant. Solita codicum menda, e vocalium praecipue permixtione exortas, tacite correximus; nomina tamen hominum vel locorum, nisi monito lectore, ad communem scribendi rationem non reduximus.

Sa. — Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis, olim Regius 2485, membraneus, foliorum 243, 0^m, 24 × 0, 17, lineis plenis saec. XII exaratus. Synaxarium a Septembri ad Februarium. Casu desunt dies Sept. 5, 6; et folia quaedam interturbata ita collocanda sunt: 9, 11, 12, 10, 13. Fol. 1^a, manu paulo recentiore scriptum est: Μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰ', ζῆται τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βαρουσαβᾶ. Item fol. 243^a, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Βενδριανοῦ μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἀβελτίου. Fol. 2, in margine superiore, littera rubra:

† Ἰνδίκτον ἡμῖν εὐλόγηι νέου ἔτους,
ὡ καὶ παλαιῆ καὶ δι' ἀνθρώπους νέε,

qui sunt versiculi Christophori Mitylenensis, et sequitur statim praefatio, quam edidimus olim (7), quamque emendatam mox repetemus. Tandem fol. 3 incipit Συναξάριον σὺν Θεῷ τοῦ ὅλου χρόνου ἐνιαυτοῦ καὶ ἀρχὴ τῆς ἰνδικίου. Μὴν σεπτέμβριος ἡμέρας ἔχων τριάκοντα etc.

Codicem integrum contulimus cum S; quam parum ab eo discrepat legenti ilico manifestum erit. Elogia eorundem sanctorum habet iisdem verbis concepta, vix uno excepto, videlicet Pauli iunioris, Dec. 15^a, quod paucis lineis in S absolutum, in Sa vero satis proluxum effertur. Cetera quae notatu digna erunt, in apparatu critico lector reperiet. Inter selecta autem synaxaria collocavimus additamenta nonnulla magni momenti de locis ubi celebratur synaxis, e. g., ut de solo mense Septembri loquamur, ad dies 3, 4, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 19, 22, 27, 30; et sunt quaedam ex his quibus colligas huius nostri exempli compilatorem recentioribus e fontibus hausisse quom quos adit ille qui codicis S archetypum composuit. Postquam enim scripserat, cum S (Sept. 4^a), de S. Babyla et sociis: τελείται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τοῖς Σαλουστίου καὶ ἐν τῇ μονῇ τῇ ἐπιλεγόμενῃ τῆς Χώρας, haec addidit: νῦν δὲ τελείται ἐν τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, ἐνθα καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα κατάκειται σώον. Eodem pacto Sept. 30^a, synaxim S. Gregorii Armeni agi solitam dixerat ἐν τῷ μαρτυρείῳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου. At vero eandem deinceps alibi celebrari addidit: νῦν δὲ τελείται ἡ αὐτοῦ μνήμη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου τῷ ὄντι ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, ἐνθα καὶ ἡ ἁγία κάρτα

152-56. — (4) Annus ecclesiasticus graeco-slavicus, Act. SS. Oct. XI, 3-4. — (5) Le Synaxaire de Sirmond, ANAL. BOLL. XIV, 396-434. — (6) Ibid. 415-17. — (7) Anal. Boll. XIV, 413-14.

Cod. Sa.

αὐτοῦ ἀπόκειται. Ceterum codicem S nonnulla etiam suo archetypo addidisse probabile est (e. g. ad diem Aug. 18^a), et ne certiora de utriusque exempli coniunctione decernamus impedit quod Sa infelici casu dimidia parte mutilus est.

Acceptissimus est, quem nobis servavit Sa, prologus scriptoris illius qui librum "ex variis synaxariis", composuit, quiq̄ monachus fuisse videtur, cum patris iussionibus se obtemperasse fateatur. Porro non huius exempli, sed codicis prototypi hoc prooemium fuisse ex eo patet quod qui Sa exaravit non ea omnia praestitit quae se egisse iactat, cum neque varia synaxaria congerere neque dispersa colligere, neque contracta dilatare vel quae proluxa videbantur contrahere debuerit, siquidem synaxarium antiquius totidem praene verbis, paucis, de quibus diximus additis, exscripsisse videatur. Age iam haec lectorem monet qui synaxarii Sirmondiani prototypum composuit:

Prologus.

Πατρικοίς ὑπέκρινον ἐντάλασιν, ὁ ἀμαθὴς ἐγὼ καὶ ἀνόνημος, ἔστι δ' εἰπεῖν καὶ ἀσύνητακτος, ἐκ διαφόρων συναξαρίων συναξάριον συντάξαι προτεθύμημαι, οὐκ ἀφ' ἐαυτοῦ τι προστιθείς οὐδὲ τοὺς λόγους ῥητορικῶς καλλωπίζων, ἀλλὰ συνάγων εὐλαβῶς τὰ ἐσκορπισμένα καὶ ἀλληλότλων ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλως κείμενα, καὶ πλατύνων τὰ στενώως καὶ ἀποκρύφως ἔχοντα, συντέμνων δὲ μάλλον τὰ φανερώως καὶ εἰς πλατυσμὸν τοῖς πᾶσι κατὰ τὰς προσηκούσας ἡμέρας ἀναγινωσκόμενα· καὶ οὕτως ποιῶν καὶ τὰ διακεκρίμενα ἐρανίζομενος καὶ συναρμολογῶν ἀφελῶς — πλὴν ὅση δύναμις — τῇ ὑμετέρῃ φιλικῶς παρατίθημι, πιστεύουσ ταῖς δόξαις ὑμῶν εὐχαῖς, ὡς ὅτι καὶ ὑπὲρ τοῦ μικροῦ τούτου καὶ εὐτελοῦς πονήματος, ἀντὶ ψυχροῦ ποτηρίου προσφερομένου, ἔσται μοι εὐρεσις μισθοῦ τινος συμπαθείας, τῷ ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους ἑξαμαρτήσαντι.

Περιέξει δὲ τοῦτ' ὁ βιβλίον πᾶσαν τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ περίοδον, τῷ δωδεκαμηνῷ περιτρεχομένη καὶ τῷ ἀνακυκλοῦσθαι τὰς ἰνδικτιώνας ἀναπληροῦσαν καὶ τοὺς μεμετρημένους αἰῶνας δι' αὐτῶν ἐκμετροῦσαν, ἕως οὐ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου αἰδίου, ἀρεομένου μὲν οὐ τελεωθησομένου δὲ διὰ τὸ εἰς τὸ αἰδιον συμπαρεκτείνεσθαι· καὶ ὑπεξηγήσεται μνήμας τε μαρτύρων, καὶ πόλεις γεννήσεως αὐτῶν καὶ τελειώσεως καὶ βίους ὁσίων ἀνδρῶν, βασιλέων τε μνήμας καὶ βίους προφητῶν, προρρήσεις καὶ φόνους αὐτῶν, τὴν τε τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐνδημίαν καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ θεανδρικήν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὴν εἰς οὐρανοῦς αὐτῆς ἀνάλευσιν καὶ πάντα τὰ τούτοις παρεπόμενα καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς ταῦτα ἐτελέσθησαν καὶ τῆς δεσποίνης μου καὶ Θεοτόκου τὰς πανηγύρεις· οὐ μὴν καὶ τὰ ψαλμῶδηματα καὶ τὰ ἱερὰ ὑπαναγνώσματα ἐκτεθήσονται, διὰ τὸ τὴν δόλωσιν τούτων ἐκ τοῦ τυπικοῦ καθ' ἡμέραν ἀκριβέστερον καὶ κατὰ ἀκολουθίαν ἐκλαμβάνεσθαι.

(1) SAKKELION, Πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη, 136. — (2) Typica, 1-152. — (3) SAKKELION, l. c. Haec quoque libri partem edidit DMITRIEVSKII, op. cit., 110-152. — (4) Letopis istoriko-

Ἔσεται δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπαναγνώσεως τοῦ βιβλίου ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνός, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ πρὸς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐπέδῳθη αὐτῷ βιβλίον Ἰσαίου τοῦ προφήτου, ὃ καὶ ἀναπτύξας εὖρε τῷ θεῷ αὐτοῦ νεύματι τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμμένον τὸ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ ἔνεκεν ἔχρισέ με· καὶ ἀνέγνω ἀκολουθῶς καὶ πτύξας καὶ ἀποδοὺς τῷ ὑπρέτῃ, καθίσας ἐδίδαξε μετ' ἐξουσίας ὅτι· Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν· ὅτε καὶ ἑθαυμαστώθη ὑπὸ τῶν ὄχλων, βούωντων μετ' ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Luc. IV, 16-20.

Sb. — Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1571, olim Reg. 2489. Membraneus, foliorum 266, 0^m, 28 × 0, 21, binis columnis an. 1253 (fol. 264^a) exaratus. Menaeum Decembris et Ianuarii. Hinc inde leguntur notae necrologicae, ut fol. 105^a: † ἔτει ςϞκϛ' (1420) μηνὶ σεπτεμβρίῳ ιγ', ἡμέρᾳ δ', ἐκοιμήθη ἱερομόναχος Γερμανὸς καὶ ἀρχιμανδρίτης Ναυπλίου. Folia nonnulla desunt inter f. 259 et 260, et ea quae sequuntur fol. 57 interturbata sunt. Inc. fol. 3: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ μηνός Δεκεμβρίου. Des. fol. 264^a: Εἰληφε τέλος τὸ παρὸν θυμηναῖον μηνός Δεκεμβρίου ἅμα καὶ Ἰανουαρίου ... Quenam habeat nomina sanctorum, in synaxariis selectis notatum reperies. Elogia plerumque conveniunt cum S, nisi quod hinc inde paulo proluxiora sunt, qualia in codicibus sequentibus saepe offendimus. At ea latius persequi minime necessarium duxi, cum exigui momenti huius codicis synaxaria visa sint, in quibus etiam perraro ecclesiae, in qua synaxis agitur, mentio occurrit.

Cod. Sb.

§ 2. Codices P, H, O, Oa.

P. — Codex monasterii S. Ioannis theologi in insula Patmo n. 266, membraneus, formae quadratae, foliorum 241, saec. X, ut videtur exaratus, principio et fine mutilus (1). Continet primo loco synaxarium cum typico a Septembri ad Augustum, quod edidit A. Dmitrievskij (2); dein κανὼν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἀναγνώσεων Πράξεων, Ἀποστόλων, Εὐαγγελίων, Προφητειῶν καὶ ἐκάστης ἀκολουθίας ἀπὸ τῆς κυριακῆς πρὸ τῆς ἀπόκρεω μέχρι τῆς ἁγίας γ' ἐπιδημίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος (3). Omnes singulasque memorias huius codicis, ex edito desumptas, inter synaxaria selecta adnotare visum est.

Cod. P.

Typicum esse hunc librum existimavimus tum Sakkelion, tum qui illum edidit Dmitrievskij, tum etiam qui eundem commentario illustravit N. Krasnoseljev (4). Synaxarium contractum esse et typico commixtum ex locis plurimis efficitur, quibus reperies elogia trunca, a primis praene verbis, veluti illud, Sept. 25^a: Μνήμη τοῦ θεοφόρου μοναχοῦ καὶ ὁμολογητοῦ Χαρίτωνος καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐρήμου ἐπὶ Ἀδρηλιανοῦ βασιλέως ἐκ τῆς πόλεως

philologičeskago občestva, Odessa, II (1892), 158-254; VI (1896), 329-44.

Ἰκονίου τῆς Λυκίων ἐπαρχίας ἤχη τῷ ὑπατικῷ, *et ita quidem desinit; illudve, Nov. 27*: "Ἀθλησις τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρσου ἐν τοῖς χρόνοις Ὀνωρίου καὶ Θεοδοσίου βασιλέων τῶν Ῥωμαίων" ἦν οἰκῶν ἐν Βηθλαβὰ τῇ πόλει ἐν χώρᾳ τῶν Περσῶν, *et hic finis. Similia multis in locis, v. g. Sept. 12, 30, Oct. 20, Nov. 14, Dec. 1, 3, 21, quae in libro edito legere est. Aliis autem diebus integra habemus de sanctis nonnullis elogia, aliquando etiam valde proluxa, e. g. Nov. 25, Mart. 5, Jul. 12. Utriusque generis specimina dedimus passim (vid. Sept. 14, 30, Oct. 1, 24, Nov. 25, Dec. 2, Ian. 14, Feb. 7, 28, Mart. 5, 12, 13, April. 4, 8, 25, Jun. 3, Jul. 12, 15) quae synaxarium potius quam typicum sapiunt.*

Consuetudinem liturgicam ecclesiae Constantinopolitanae hoc in libro exprimi indubium est; hunc a monacho Hierosolymitano, laurae S. Sabae, ni fallor, scriptum fuisse inde conicio, quod die Mai 7 memoriam notaverit quae a codicibus pure Constantinopolitanis abesse solet: "H μετὰθεσις τῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου. Quod recte dictum esse et e domestico fonte acceptum constat ex Cyrillo Scythopolitano in Vita S. Euthymii (1).

Cod. H. H = Codex Hierosolymitanus, S. Crucis 40, olim laurae S. Sabae (2), membranaceus, foliorum 246, 0^m, 275 × 0, 21, lineis plenis, saec. X-XI exaratus. Haec complectitur: 1° (Fol. 1-214). *Synaxarium cum typico a mense Septembri ad Augustum, sine mutilum, deficientibus Aug. 29-31. — 2° (Fol. 215-236). Synaxaria et typica Praxapostoli et Evangelii, a principio Triodii usque ad Pentecosten. — 3° (Fol. 236^v-239^v). « Ἀρχιτέλεια τοῦ ἀγίου ἀποστόλου καὶ τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου σαββάτων καὶ κυριακῆ τὰ ἀναγινωσκόμενα ἀπὸ τῆς ἀγίας ὕ μεχρι τῆς κυριακῆς πρὸ τῆς ἀπόκρεω. » — 4° (Fol. 240-243^v). « Προκείμενα ἀναγνώσματα κτλ. ... Εἰς διαφόρους λίτας. » — 5° (Fol. 244-245). « Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου καὶ ἱερομάρτυρος περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ... » — 6° (Fol. 245-246). « Ἐκ τῆς διηγήσεως Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου καὶ μάρτυρος. » *In margine scripsit librarius hoc loco: "Ἐπιστολή. Est autem dedicatio quaedam, quae inc. : Σὺ μὲν, ὦ θεοτάτε καὶ κράτιστε βασιλεῦ, quam mox integram proferemus.**

Sanctorum nomina, quotquot in synaxario reperiuntur, eximia cum benignitate nobis transmisit v. d. A. Papadopoulos-Kerameus, qui ea, cum Hierosolymis versabatur, sibi exscripserat. Haec omnia congegimus in synaxariis selectis. Aliquod ipsius scriptiois specimen debemus R. P. M.-I. Lagrange, O. P., qui tum principium libri, tum epistulam de qua dictum est, partim scripto partim photographe, ut aiunt, expressam, nobiscum benevolentissime communicavit. Aliquod exemplum ex codice, qui tantam antiquitatem prae se fert, lectorem

(1) *Analecta graeca*, 91-93. — (2) A. PΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, III, 89-90. — (3) *Byzanti-*

libenter accepturum existimamus. Et ita quidem incipit, in capite mensis Septembris.

Μηνὶ σεπτεμβρίῳ α', τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ στυλίου ... καὶ τῶν ἁγίων μ' ἱυνακῶν μαρτύρων καὶ ἀσκητριῶν καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀειθαλᾶ καὶ Ἀμμῶν. Οὗτοι ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Λικινίου τοῦ βασιλέως ἐν Ἀδριανουπόλει τῆς Θράκης, ἡγεμονεύοντος ἐκεῖσε Βαύδου. Ἔστι δὲ καὶ ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ στυλίου, τοῦ εἰς τὴν μάνδραν. <Οὗτος ἦν> ἐπὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως ὁρμώμενος ἐκ πόλεως Ἀντιοχείας τῆς πρὸς Δάφνην· μονάσας δὲ καὶ διὰ σκληροτάτης ἀσκήσεως διεληθῶν καὶ πολλὴν ἐπιδειξάμενος θαυμάτων ἐνέργειαν καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἐπτὰ χρόνοις ἐν διαφόροις στύλοις ἑαυτὸν ἀνωψώσας πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ κοίμησις Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ὁς προεφήτευσεν ἑτὴ εἴκοσι ἐπτὰ. — Καὶ μνήμη τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ, γενομένου κατὰ ταύτην τὴν βασιλῖδα πόλιν. — Ἔτι δὲ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀγαθοκλείας, Καλλίστης, Εὐδόου καὶ Ἑρμογένοῦς.

Ἡ δὲ ἀκολουθία τῆς ἰνδίκτου γίνεται οὕτως. Ἐσπέρας εἰς τὴν παραμονὴν λέγεται τὸ τελευταῖον ἀντίφωνον, τὸ Κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς σου, καὶ μετὰ τοῦτο τὸ Κύριε ἐκέκραε καὶ εἶθ' οὕτως εἰσοδεῖται ὁ πατριάρχης καὶ λέγει ὁ ψάλτης... κτλ. *Sequuntur typici praescripta valde proluxa, a quibus afferendis consulto abstinemus, ne quicquam operi v. d. Papadopoulos-Kerameus detrahatur, cui ea edere in animo est.*

*Alia aliis locis protulit idem vir doctus, inter quae elogia S. Romani melodi (3), de quo Oct. 1°, et sanctorum illorum quorum memoria agitur Jun. 2. Hoc vero his verbis conceptum est: Μηνὶ τῷ αὐτῷ β', μνήμη τοῦ ἐν ἀγίῳ πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείψ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων τῶν μεγάλων, ἔνθα τὸ τίμιον αὐτοῦ κατέκειται λείψανον, τῆς λίτης ἔωθεν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν τῷ Φόρῳ ἀπερχομένης, καὶ μετὰ τὰς ἐκεῖ συνήθειας εὐχὰς παραγινόμενης ἐν τῇ εἰρημένῃ συνάξει. Ἡ δὲ ἀκολουθία γίνεται καθὼς προεγράφη τῇ ιγ' τοῦ νοεμβρίου μηνὸς ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου. Ἦν δὲ κατὰ πάντα ὁμοιοὶς Κυρίλλῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐκτὸς τοῦ οὐλοῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς γενειάδος καὶ τοῦ μελαπολίου· πολὺς γὰρ εἰσάπαε καὶ τετανόθηε καὶ οὕτε προσπίπτων τὸ διάφραγμα τῶν μυκτῆρων, οὔτε παχέα ἔχων τὰ χεῖλη. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Πύρρου ἐπισκόπου, Γερασίου καὶ Ἑρασίμου. Καὶ ἀθλησις τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ἀκακίου (4). *Ex his aliisque, quae habuimus, excerptis deducimus synaxarium Hierosolymitanum, si elogias spectes, contractum esse; si vero typici excerpta, satis proluxum.**

Librum compositum fuisse intra annos 950-956 ex eo collegerunt, quod cum e serie patriarcharum Tryphon († 931) ultimus hisce fastis inscriptus sit

nische Zeitschrift, II, 599-605; cf. *Anal. Boll.*, XIII, 440-42. — (4) Ἐκκλησιαστικὴ Ἀληθεῖα, XX (1900), 340.

(April. 18), minime vero Theophylactus († 956), die Ian. 25 translatio S. Gregorii Nazianzenimemoretur, quae non ante an. 950 peracta est (1). *De his postea. Hic tantum obiter lectorem monemus ipsius Theophylacti memoriam in nullo ex nostris codicibus occurrere, cum tamen non pauci post eius obitum compilati fuerint.*

Defendit praeterea laudatus A. Papadopoulos-Kerameus epistulam, quae perperam inscripta est Ἐκ τῆς διηγήσεως Ἰππολύτου ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ Δωροθέου κτλ. directam esse a synaxarii auctore imperatori Constantino VII Porphyrogenito. Sed ipsius epistolae verba primum audienda sunt.

Prologus.

Σὺ μὲν, ὦ θεοτάτε καὶ κράτιστε βασιλεῦ, μέγα τι περὶ ἡμῶν καὶ γενναῖον ἴσως οἰηθεῖς, ἐπέταξας ἐν βραχεῖ μνήμῃ ἅμα καὶ σύνοψιν τῆς ἱστορίας τῶν ταῖς κυκλοφορικαῖς τοῦ ἔτους περιόδοις τελουμένων ἁγίων γενέσθαι σοι. Ἐγὼ δὲ τῷ χρόνῳ τούτων λειπόμενος, ὡς αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος¹ εἶναι καὶ περὶ αὐτῶν ἐξ ἑμαυτοῦ ἀποφαινέσθαι, καὶ οὐδὲ διαφόρους συγγραφεῖς εὐρηκῶς, ἐξ ὧν ἂν τις παρεξετάζων τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τῆς πολυπλανοῦς ἐκκρίνειεν ἱστορίας, κατ' ἑμαυτὸν ἀνευδύομην τοῦ-πίταγμα. Ἠγησάμενος δὲ δεῖν πάντας πείθεσθαι οἷσπερ ἂν ἡ θεσπεσία καὶ βασιλικὴ κεφαλὴ ἐπι-νεύσει, ἐκ τῶν περὶ αὐτοὺς γεγραμμένων, τίς τε ἦν ἕκαστος καὶ πρὸς οὗς ἀντετάχθη, καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς νίκης, τοῖς γε² παροῦσιν ἐνέταξα, τὰς τῶν λεγομένων πίστεις εἰς τοὺς πρώτους περὶ αὐτῶν γράψαντας ἀναθεῖς· εἰ δὲ ἀκατάσκευος καὶ χαριτῶν ἀμοῖρος καὶ πάσης κομφείας ὁ λόγος ἀπήλλακται, ἔστι μὲν ἴσως ἀμαθείας τοῦτο γινώρισμα τῆς ἐσχάτης ἡ συνέβαιναι ὁμολογῶ καὶ αὐτὸς· πλην ἄλλ' οὐδὲ ἐγκω-μίσις καθ' ἕκαστον τούτων τιμῆσαι προέκειτο, οἷς ἐπάναγκες καὶ τὸ προσὸν ἀγαθὸν αὐξήσαι καὶ τὸ ὑποτρέχον ἐλάττωμα περιστέλλαι καὶ τὸν λόγον τοῖς ὑποκειμένοις πάθει συμμορφώσαι. Καὶ ἅμα τοῦτῃ καὶ χρόνου μακροῦ καὶ πόνου ἐδέετο πολλοῦ καὶ μείζον ἦν ἡ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμὴν. Αὐτὰς δὲ φιλάς τὰς φάσεις κατεθέμην εἰς μέσον, τὰ δοκοῦντα τῇ ἱστορίᾳ προσίστασθαι ἐξελών καὶ ὑποτελέμενος³, καίτοι τοῖς πνευματικοῖς οὐδὲν φασιν εἶναι ἀδύνατον· οὐδὲ γὰρ φύσεως ἀκολουθία δουλεύουσιν. Ἄλλ' ἐγὼ τῆς τῶν πολλῶν ἀκοῆς ἐφει-σάμην, οἱ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεσθαι τὰ θεῖα νομί-ζουσιν· οὕτω δὲ τοῦ λόγου ἀφελῶς τε καὶ ἀπλοῖ-κῶς ἔχοντος, ψῆμν εὐθύνως ἰδιωτείας ὑποσχέιν καὶ κατ' ἑμαυτὸν ἡσυχυομένην τὴν νέμεσιν⁴. Ὁ δὲ χριστὸς βασιλεὺς ἀφείλετο τὸ μέμφεσθαι, πόρους ἐπινοεῖ δι' ὧν ἐπανορθώσεται μου τὸ ἐνδεές. Οὐ γὰρ κατάλληλον ἐκάστῳ τῶν εἰργασμένων ἀντί-δοσιν, ἔνθα δέον⁵ εὐεργετηθῆναι, — ἡ γὰρ ἂν ὀλίγοι τῆς εὐποιίας μετέληφαν, — ἀλλὰ χριστομιμήτως τὴν ἑαυτῷ προσήκουσαν ἐκφωνεῖ καὶ βασιλικὸν ἡγεῖται ἐκτείνει μὲν ἐπὶ σωτηρίᾳ τὴν χεῖρα καὶ μείζονα ἢ ἔδρασαν τοῖς ὑπηκόοις παρέχειν τὰ

ἀγαθὰ καὶ τὰς ἀμοιβὰς δαψιλεύεσθαι, ἐπὶ δὲ τιμω-ρία συστέλλειν καὶ τὰς εἰσπράξεις τῶν ἡμαρτημέ-νων κυλῶναι καὶ ταύτην μόνον τὴν τοῦ δικαίου ψῆφον παρακινεῖν. Ἐπεὶ ἐν γε τοῖς λοιποῖς τίς τῆς θεοφρουρήτου βασιλείας δεῦτερος τὸ δέον ἰδεῖν καὶ δικαίαν ἀλλὰ μὴ χάριτι δεδικασμένην ἐξενεργεῖν τὴν ἀπόφασιν; εἰ δὲ μὴ κολακείας ὑπονοίας περι-πεσεῖν ἐδεδοίκεν, εἶπον ἂν ἐν παντοκρατορίας ὑπεροχῇ φρόνημα μέτριον, πρόνοιαν μέλλοντος, κρίσιν πραγμάτων ὀρθήν, τὸ μηδὲν παρέργως, ἀλλὰ τὰ πάντα περισκοπεῖν σὺν σπουδῇ, ἀγρυπνίαν καὶ τὸ μόνον ἐν τοσοῦτοις καθευδούσι μὴ καθέ-υδειν, ἀλλὰ νῦν μὲν ἤλιψ τε καὶ νυκτὸς ἐπελευθούσης πυρὶ πᾶσαν βίβλον ἀνελλίττειν τε καὶ ἐκμελετᾶν καὶ τὰς παλαιὰς ἀναλέγεσθαι ἱστορίας, ἐξ ὧν ἐμπειρον εἶναι παντοῖων συμβαίνει πραγμάτων καὶ τὰ τῷ χρόνῳ καὶ τῷ τόπῳ διεσθηκῶτα καθορᾶν ὡς παρόντα καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἐν διδασκάλου⁷ καθίστασθαι τάξει καὶ κατὰ τὸν ὁμηρικὸν Ὀδυσσεῖα νηφάδεσσι τοῖς ἐλοκώτας χειμερῆσι λόγους ἐκτίθεσθαι, ἢ νῦν δὲ ὑπὲρ <τῆς τῶν ἀρχομένων>⁸ ἀσχολεῖσθαι σχολῆς καὶ δεῖν οἴεσθαι τὸν ἑαυτῷ βεβαιούοντα τὴν προσηγορίαν τῆς βασιλείας πλεονεκτεῖν μὲν πόνων, μειονεκτεῖν δὲ τῶν κατ' αἴσθησιν ἡδονῶν, ἐπεὶ τῶν γε κατὰ λόγους μακρῷ πάντων ἀπληστότερος σὺ. Ὁ δὲ λόγος τε ἐντροφῶν καὶ νυκτὸς πρὸ τῶν ὀρνί-θων τοῖς βιβλίοις φῶν καὶ ταῖς κοιναῖς φροντίσι τὸν βίον ἀπασχολῶν πρότερον δῆπου τὴν γαστέρα καὶ τὰ περὶ τὴν γαστέρα ἂν εἴη κεκολακῶς. Οὐδὲ γὰρ συνελθεῖν δύναται πόνος τε καὶ τρυφή. Καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ βασιλεὺς, τὰ τε πρὸς Θεὸν εὐσεβῆς καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαιος, καὶ πάντων τοῖς τῆς ἀρετῆς προτερήμασιν ὑπερέχων καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων βασιλικώτερος. Ἐγὼ δὲ διπλῆς νῦν τῆς εὐτυχίας μετέληφα, εἴ γε πρότερον μὲν κοινῇ⁹ μετὰ πάντων ἐχόρευον ὑπὸ βασιλέως ἀρί-στον μόνον ἀρχόμενος, νῦν δὲ πρὸς τὴν κοινῇ καὶ ἰδιάζουσιν πρόνοιαν προσλαβῶν ἀνθ' ὧν εὐξα-σθαι τῷ βασιλεῖ δίκαιον Τίθειον γῆρας ἢ μάλλον Ἀβραμιαῖαν αὐτῷ γενέσθαι χρόνῳ τὴν πολίαν καὶ πραγμάτων εὐμάρειαν καὶ κατ' ἐχθρῶν τρόπαια καὶ παίδων παῖδας εἰς προσήκουσαν γενεάν καὶ τὴν ἐν βαθεῖ γῆρα τῆς ἐπιτείου βασιλείας τῶν οὐρανίων ἀντάμειψιν.

Statim sequitur in codice: Μην σεπτεμβρίου ἡμέρας ἔχει λ' ἡ ἡμέρα ὠρῶν ιβ' καὶ ἡ νυξ ὠρῶν ιβ'. Ὀκτώβριος ἡμέρας ἔχει λα' ἡ ἡμέρα ὠρῶν ια' καὶ ἡ νυξ ὠρῶν ιγ' et ita porro.

Quisquis hanc epistulam conscripsit, huius nostri synaxarii, quale iacet, collectorem non esse crediderim, cum multa in eo rescissa sint et ab epitomatore male habita. Adde, epistulam alieno loco positam et ad calcem codicis cum eminenti inscriptione retransam. Certe, pretiosissimum est documentum, quo comprobatur synaxarium quoddam, et, ni fallor, primum omnium, a quo codex H proxime descendit, imperatore iubente concinnatum fuisse. Quis ille fuerit imperator, postea quaeremus.

¹ αὐτήκοος H. — ² τε H. — ³ ὑποτελέμενος H. — ⁴ νέμεσιν H. — ⁵ ἐνθά δὲ νέον H. — ⁶ ὑπονοίας H. — ⁷ διδασκάλος H. — ⁸ συμπλ. om. fol. lacero. H. — ⁹ κοινῇ H.

(1) ΒΕΛΓΙΑΝ in *Vizantijskij Vremennik*, III, 437-38; Α.ΡΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, III, 89, 435.

Cod. O. O = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1583, olim Medic. Reg. 2483. Membraneus (praeter folia 1-23, 309-15, quae chartacea sunt) foliorum 315, 0^m,30 x 0,22, binis columnis saec. XIII exaratus. Folia 1-23 utpote peregrina negleximus. Reliqua replet menaeum Septembris, Octobris et Novembris. Fol. 24 legitur: † Μηνί σεπτεμβρίω πρώτη ἀρχή τῆς ἰνδίκτου ἦτοι τοῦ νέου ἔτους, καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ στυλίου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μάρθας, καὶ μνήμη τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Μιασινῶν. Ἀπολυτίκιον ἤχος β' τῆς ἰνδίκτου. Ὁ πάσης δημιουργὸς τῆς κτίσεως etc. Dein, post oden 3, ea quae exscripsimus inter synaxaria selecta, ubi sanctorum nomina, quotquot habet hoc menaeum, reperies, cum elogiorum specimine ad dies Sept. 1, 2, 3, 6, 14, 17, 24, 25, Oct. 6, 8. Plurima synaxaria sunt contracta, et totiens visus est codex etiam in rebus minimis congruere cum H, ut e simillimo exemplari manasse censendus sit. Adverte, praeter ea quae attulimus, ad Sept. 5: Ἀβδίου pro Ἀβδᾶ, Βεβλίας pro Βεβαίας. Sept. 7: Εὐψυχίου καὶ Σευήρου. Oct. 30^a: Νέωνος καὶ Θεοφειλῆς etc. Notatu dignum est elogia sanctorum nunc inter oden tertiam et quartam (v. g. Sept. 1, 2, 3, 4, 5, Oct. 5, 9, 15, 28 etc.), nunc inter sextam et septimam (v. g. Nov. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 etc.) inserta esse.

Cod. Oa. Oa = Codex Venetus S. Marci Cl. II. 166, olim Nan. Giac. 307. Membraneus (praeter folia nonnulla, quae ex charta suppleta sunt) foliorum 302, 0^m,255 x 0,195, binis columnis saec. XIII et XIV (fol. 151-202) exaratus. Menaeum a Septembri ad Februarium. Inc. fol. 1, in membrana: Μὴν Σεπτέμβριος ἔχει ἡμέρας λ'... In folio chartaceo, rursus Μὴν Σεπτέμβριος, et diei 1 officium quod ab hoc codice reapse alienum est.

Codex cum praecedente indubie cognatus est ut vel primos Septembris dies utriusque conferenti manifestum est; attamen in serie sanctorum nonnihil discrepant. Elogia saepe brevissima sunt (e. g. Sept. 1, 2, 3, 7 etc.), nunc omnino longa (Sept. 13, 17, 30), nunc ad nudam nominis mentionem redacta (Sept. 10, Ian. 22), neque semper nomen sancti quod in lemma exprimitur, in synaxario recurrit. Speciminis causa mensis Ianuarii synopsis afferre iuvat. Ian. 1: 2. — 2: 1. — 3: 2. — 4: 6. — 5: Συγκλητικὴ (Ian. 4⁷). — 6: 1. — 7: 1 (absque elogio). — 8: 3. — 9: 1. — 10: 1 (absque elogio). — 11: 1. — 12: 1. — 13: 1. — 14: 1. — 15: 1 (addit autem Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι πλησίον). — 16: 1. — 17: 1. — 18: 1. — 19: 4. — 20: 1. — 21: 3. — 22: 1. — 23: 1. — 24: Νεοφύτου. — 25: 1. — 26: 1. — 27: 1. — 28: 1. — 29: 1 (absque elogio). — 30: 3. — 31: 1. — Haec pleraque elogia cum S conveniunt, vel saltem cognata sunt. (Ian. 11 = Cb, Ian. 20 = F). Codex summus cum incuria exaratus est, et a nobis cetera neglectus. Ludicrum est lemma Sept. 27: Τῶν ἁγίων μαρτύρων Καλλιστράτου καὶ Γυμνασίου. Nomine siquidem Γυμνασίου nullum unquam exstitisse sanctum exploratum est; at dormitans

legerat synaxarista canonem, ubi Callistrato succlamatur Μάρτυς ἱερεῖ γυμνάσιε.

§ 3. Codices D.

D = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1587, olim Colbertinus 1892, Regius 2475. 3. Membraneus, foliorum 211, 0^m,28 x 0,20, lineis plenis saec. XII exaratus. A Ioanne quodam presbytero, qui subscripsit fol. 211: Ἐγράφη διὰ χειρὸς Ἰωάννου ἐλαχίστου πρεσβυτέρου. Synaxarium mensium Martii ad Augustum cum hoc titulo, fol. 1: Σύνοψις τῶν ἑξ μηνῶν ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἐν λειτουργίας καὶ λοιπῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, καὶ διήγησις ἐν ἐπιτομῇ τῶν καθ' ἐκάστην τελομένων ἁγίων ὅθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἔφω καὶ ἐν οἷς γέγονε χρόνοις καὶ εἴτε τὸ διὰ μαρτυρίου εἴτε τὸ δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο τέλος.

Desunt folia inter 6 et 7 (Mart. 7), inter 146 et 147 (Iul. 9), inter 175 et 176 (Aug. 2), inter 209 et 210 (Aug. 25-27), inter 210-211 (Aug. 29, 30).

Synaxariis intermixta sunt typicorum praecepta, nunc longiora, nunc vero breviora, vel nulla pro ratione dierum. Sedulo signantur loca ubi agenda est synaxis, et arta est cum S cognatio, ita ut maior elogiorum pars cum eo conveniat. Quaedam sunt paulo proluxiora; sunt et contracta vel ad simplicem commemorationem redacta, iisdem ampliora, siquidem lectu utilia videntur, integra exscripsimus ad Mart. 5, 6, 13, 20, 31; April. 3, 6, 7, 14, 15, 18, 19, 22, 30; Mai 1, 2, 3, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 23, 25, 28, 30; Iun. 8, 15, 19, 26, 27, 28; Iul. 1, 4, 5, 7, 11, 14, 16, 18, 23, 24, 27; Aug. 1, 7, 9, 16, 20, 22, 23. Integros menses tres, Iunium, Iulium et Augustum cum S contulimus, et in praecedenti trimestri locos etiam non paucos, ubi alii codices deficiebant.

Da = Codex Oxoniensis bibliothecae Bodleianae, signatus Auctar. T. III. 16. "E bibliotheca Sabiniana, apud Maffium num. 26". Membraneus, foliorum 124, 0^m,27 x 0,195, binis columnis exaratus an. 1307, teste ipso librario, fol. 124^r: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν συναξάριον διὰ χειρὸς ἀμαρτωλοῦ πάνυ Γεωργίου ἀναγνώστου τοῦ ἐν Γενζ μὲν τυγχάνοντος τῶν Σαρακινόπουλων ἔτους τρέχοντος ςωιε'. Synaxarium totius anni, quod ita inscribitur fol. 2: Διήγησις ἐν ἐπιτόμῃ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἁγίων, πόθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἔφω καὶ ἐν οἷς γέγονε χρόνοις καὶ εἴτε τὸν διὰ μαρτυρίου εἴτε τὸν δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο στέφανον. Μὴν σεπτέμβριος ἡμέρας ἔχει etc. Sequitur diei Sept. 1 lemma, dein singulorum sanctorum elogia qualia illa ex codice Dc inferius descripsimus. Nomina sanctorum inde a mense Novembri in synaxaria selecta rettulimus, atque hinc inde in primo semestri specimina dedimus, uti Nov. 2, 3, 30; Dec. 1, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 19; Ian. 10, 14, 15, 22, 27, 28; Feb. 8, 10, 25. In altero semestri exemplis hoc ex codice afferendis supersedere visum est, cum eiusdem plane prosa-

pie sit ac D, multo minor natu et passim incomptus. Eandem, quam in posteriore anni semestri necessitudinem inter D et S intercedere diximus, in primis mensibus deprehendere est inter S et Da. Nulla adsunt typicorum praescripta.

Db = Codex bibliothecae Ambrosianae B. 133 Sup. (olim O. 129). Membraneus, foliorum 196, 0^m,32 x 0,22, lineis plenis saec. XII exaratus. Fol. 1 peregrinum est, pertinetque, ut notatum reperiri in folio chartaceo praevio, ad cod. L. 88 Sup.; continet autem Anastasii Sinaitae Quaest. xx (P.G. LXXXIX. 525-528). Cetera replet synaxarium totius anni, casu mutilum, incipiens nempe a die Nov. 9 et desinens in Aug. 17. Sanctorum nomina, quotquot codex continet, in synaxaria selecta illata sunt. Unum tantum elogii specimen dedimus ad diem Nov. 24. Librarius, qui etiam plerumque locum synaxeos indicare neglexit, ab inserendis typicorum praeceptis omnino abstinuit. His vero prototypum non caruisse ostendunt sententiae quaedam, quas incaute exscripsit, v. g. Ian. 31: ἡ δὲ ἀκολουθία γίνεται οὕτως, nec quicquam praeterea.

Dc = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1588, olim Colbert. 371, Reg. 2016, 6, membraneus, foliorum 270, 0^m,32 x 0,215, binis columnis saec. XII exaratus. Synaxarium incipiens a Sept. 1, desinens vero in Iul. 27. Plurimae in marginibus appositae sunt notae necrologicae. Libri inscriptio, quae fuisse videtur: Σύνοψις ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, vix non evanida est. Fol. 170, ad calcem mensis Februarii legitur: Τέλος τοῦ πρώτου ἑξαμήνου. Μὴν Μάρτιος ἔχων ἡμέρας λ' etc.

Principium huius codicis veluti specimen pro reliquis huius classis codicibus afferre utile duximus. Quae uncis inclusa sunt, in Dc lectu difficilia, restituimus ex Dd.

Ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου ἦτοι τοῦ νέου ἔτους. Καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ στυλίου. Καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μάρθας. Καὶ μνήμη τῆς Θεοτόκου τῶν Μιασινῶν. Καὶ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα γυναικῶν παρθένων καὶ Ἀμμῶν διακόνη. Καὶ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Καλλίστης, Ἐρμωγένους καὶ Εὐδόου. Καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ. Καὶ μνήμη Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Καὶ ἡ ἀνάμνησις Παύλου.

Ἰστέον ὅτι τὴν ἰνδικτον εορτάζει ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀρχαίων παραλαβούσα διὰ τὸ νομιζεσθαι παρὰ Ῥωμαίους ὀρισμός.

Συμεῶν ὁ στυλίτης ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ μεγάλου καὶ μαρτυρίου τῆς Ἀντιοχείων ἀρχόντου, ὀρμώμενος τῆς Κιλικίων ἐπαρχίας, κύμης Σισάν. Ὁς ὑπελθὼν τὸν μοναστήν βίον καὶ ἐπὶ κίονος ἀνελθὼν — ὑπῆρχε δὲ ὁ κίων τὸ ὕψος πηχέων τεσσαράκοντα — καὶ τεσσαράκοντα ἐπτὰ χρόνοις ἐν αὐτῷ προσκαρτερήσας καὶ πολλῶν θαυμάτων γενόμενος αὐτουργὸς ἐν εἰρήνῃ ἐκοιμήθη.

Ἡ μνήμη τῆς Θεοτόκου τῶν Μιασινῶν τελεῖται διὰ τὴν παραδοξοποιὸν καὶ ἁγίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ λίμνῃ μὲν τῆς Γαζουρᾶ διὰ τὸν φόβον τῶν εἰκονομάχων ἐμβληθεῖσαν καὶ μετὰ

πολὺν χρόνον ἀναδοθεῖσαν, μονῇ δὲ τῶν Μιασινῶν ἀνατεθειμένην.

Αἱ τεσσαράκοντα γυναῖκες παρθένοι ἤθλησαν ἐπὶ Λικινίου ἐν Ἀδριανουπόλει τῆς Θράκης ἡγεμονεύοντος Βαύδου. Καὶ ὁ μὲν διάκονος Ἀμμῶν χαλκὴν περικεφαλαίαν καταφλεθεῖσαν κατὰ τῆς κεφαλῆς δεξάμενος ἐτελειώθη: αἱ δὲ παρθένοι δέκα μὲν πυρὶ ὀλοκαυτούνται, ὀκτώ δὲ ἀφαιρούνται τὰς κεφαλὰς: καὶ ἑτέρα δέκα περνοῦνται τὰς καρδίας. Αἱ δὲ λοιπαὶ βωλοῦς σιδηροῦς πυρῶθέντας τοῖς σώμασι δεξάμεναι τὴν μαρτυρίαν ἐτελείωσαν.

Ἡ μνήμη τοῦ ἐμπρησμοῦ ἐστὶ διὰ τὸ συμβῆναι μέγαν ἐμπρησμόν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενέσθαι ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράς.

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὑπῆρχεν ἐβραῖος τῷ γένει, φυλῆς Ἐφραΐμ, θεράπων Μιυθσέως τοῦ θεόπτου, Ἀσῆς πρώην ὀνομαζόμενος. Ὁς πρότερον μὲν τῶν Χαναταίων γῆν παρὰ τοῦ Μιυθσέως κατασκοπήσας ἐπέλεται, ὕστερον δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἐχειρίζεται τῶν Ἰουδαίων: καὶ τὸν Ἰορδάνην ἐπὶ τῇ τοῦ λαοῦ διαβάσει ἀναστέλλεται καὶ τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου ἴσησι καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Κυρίου εὐρακεν ἐσπασμένην ἔχοντα τὴν ῥομφαίαν ὅς καὶ ἐνίσχυσεν αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις τῶν Χαναταίων εἶλε, καὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τοῖς Ἰουδαίοις ἐν σχοινίῳ ἐκληροδότησε: καὶ πολλὰ ἔργα λόγου καὶ μνήμης ἀεὶ διαπραξάμενος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται ὑπάρχων ἐτῶν ἑκατὸν δέκα.

Nomina sanctorum qui reliquis Septembris diebus colendi proponuntur, speciminis gratia afferimus:

Sept. 2: 1. 2. 3. — 3: 1. 3. 4. 2. 5. — 4: 1. 2. 3. 4. 6. — 5: 1. 5. 4. 3. — 6: 1. 3. 4. 5. — 7: 1. 2. 3. — 8: 1. — 9: 1. 2. 3. — 10: Προσκύνησις τῶν ἁγίων ἑσθλῶν. — 1. 2. 3. 4. — 11: Προσκύνησις. — 12: Προσκύνησις. — 1. 2. 5. 3. 4. — 13: 2. 4. 7. 5. — 14: 1. 2. 4. — Συμεῶν (Sept. 18¹). — DOMINICA POST FESTUM CRUCIS. — 15: 1. 2. 3. 4. — 16: 1. 2. 3. 4. — 17: 1. 2. 3. — 18: 3. 1. 5. — 19: 1. 3. 4. — 20: 1. 4. — 21: Κοδράτου (Sept. 22¹). — 3. 4. — 22: 3. — Ἰωνᾶ (Sept. 21¹). — 23: 1. 2. 3. 4. — 24: 1. — 25: 5. 4. 3. — 26: 1. — 27: 2. 1. — 28: 1. 2. — 29: 1. 2. — 30: 1.

Dd = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1591, olim Colbert. 2822, Reg. 2483, 33. Membraneus, foliorum 191, 0^m,295 x 0,205, binis columnis saec. XII exaratus. Synaxarium, intermixtis brevibus typicorum praeceptis, a mense Septembri ad Februarium, cum hac inscriptione: Συναξάριον σὺν Θεῷ τοῦ ἀ' ἑξαμήνου. Σύνοψις τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τῆς ἐν λειτουργίᾳ καὶ λοιπῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας — καὶ διήγησις ἐν ἐπιτόμῃ τῶν καθ' ἐκάστην τελομένων ἁγίων ὅθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἔφω καὶ ἐν οἷς γέγονε χρόνοις καὶ εἴτε τὸν διὰ μαρτυρίας εἴτε τὸν δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο στέφανον. In marginibus nonnullae leguntur notae necrologicae. Deest folium inter 188 et 189.

K = Codex bibliothecae Caesariae Petropolitanae CCXL. Chartaceus, foliorum 154, 0^m,255 x

0,205, binis columnis anno 1249 exaratus, teste ipso librario ad calcem codicis: 'Ιστέον ὅτι ἐν τῷ πληρώματι τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἐπληρώθη καὶ τὸ παρὸν βιβλίον αὐτῇ τῇ παραμονῇ τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Λαζάρου, ὥρα θ', διὰ χειρὸς Ἰωνᾶ μοναχοῦ ἀναγνώστου· ὃς καὶ πληρώσας καὶ ἀναστὰς ὁρθὸς καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας εἶπεν (εἶπον cod.) τὸ δόξα σοὶ ὁ Θεὸς ἐκ τρίτου, καὶ σὺν τῷ λόγῳ ἐσήμανεν καὶ ἡ θ', καὶ πάλιν δόξα ὁ Θεὸς ὁ εὐδοκῆσας καὶ κατευθύνων ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ τὸ χωρικώτατον ἔργον, ἔτος ςψνζ' ἡ'.

In fronte huius codicis legitur praefatio, quam iam edidit parum emendate archimandrita Sergius (1), qui ob nomen Petri in eadem allatum Synaxarium Petri librum nuncupavit. Huius prologi, quem lectorum oculis subiciendum existimamus, antiquam versionem slavicam se reperisse putavit, quae tamen potius cum praefatione codicis L conferenda est.

Ἐπιθέσεις ἀρίστη τῆσδε τῆς βίβλου.

Prologus.

Πολλοὶ τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ μέγα λαμπάντων διὰ σπουδῆς ὅτι πλείστης ἔθεντο τῶν καθ' ἡμέραν ἐκάστην τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ μνημονομένων ἁγίων πατρίδα καὶ βίον καὶ τέλος ὁποῖον ἔσχηκεν ἕκαστος, ὅποι καὶ πότε αἱ τούτων μνήμαι τελοῦνται ἀνατάσσονται καὶ μέντοι καὶ τὰ δι' ἔτους ὑπαναγινωσκόμενα τε καὶ ἀδόμητα κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν γραφῆ παραδοῦναι. Τούτων δὲ οἱ μὲν ῥαθυμία, οἱ δὲ ἀπειρία οὐχ ὅπως ἐφικέσθαι διὰ τῆς ἰσχυρίας τοῦ σπουδάσματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πονηθέντα οὐ καθ' εἰρμὸν οὐδὲ κατὰ τάξιν ἀλλὰ συγκεχυμένως καὶ ἀνακολούθως ἐξέθεντο. Ἄλλ' ὁ φιλοπρόνοτος Πέτρος πολὺς ὢν καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὸ φιλόθεον, πολὺς τὸ πρόθυμόν τε καὶ ἄσκον, ἀγώνισμα θέμενος πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον κοινωφελές τι χρῆμα καταλιπεῖν τοῖς μετέπειτα, χρονία μελέτη ἑαυτὸν καὶ πόνον ἐκδίδωσι καὶ τοῦτο μὲν ἱστορίας¹ βίβλους τοῦτο δὲ συγγράμματα παλαιῶν διελθῶν καὶ τόπον μὴδὲν σχεδὸν τῆς ἑμάς καὶ ἐσπερίου λήξεως ἀνεξερεύνητον καταλιπὼν τὸ τοῖς ἄλλοις ἐλλειφθὲν ἀρίστα ἀνεπλήρωσεν, οὐ μόνον τοὺς ἀπανταχοῦ τελειωθέντας ἁγίους πρὸς ὄνομα κατὰ τάξιν ἐν τῆσδε τῇ βίβλῳ ἐπ' ἀκριβείας ἐκθέμενος, ἀλλὰ προσθεῖς καὶ ἅ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ᾄδασθαι τε καὶ ὑπαναγινώσκεσθαι δεόντως² ἐποφείλεται, ὡς ἂν τούτοις περιτυγχάνοντες οἱ μὲν εἰδότες εἰς ὑπόμνησιν ἄγιντο, οἱ δ' ἀγνοοῦντες μανθάνειν ἔχοιεν ἀμειότεροί τε πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ παρὸν φιλοπρόνομα συντεταχότος ἐπέυχεσθαι τρέποινο προθυμότητα.

Σύνοψις τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ καὶ διήγησις ἐν ἐπιτομῇ τῶν καθ' ἐκάστην τελομένων ἁγίων ὅθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἔφυ καὶ ἐν οἷς γέγονε χρόνοις καὶ εἴτε τὸ διὰ μαρτυρίου εἴτε τὸ δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο τέλος.

¹ ἱστορίας K. — ² δεόντως K, δεόντως Kurtz, δεομένω

(1) Polnyj Mécjatseslov Vostoka, I, 232-34. — (2) A. PARDOLIOU-KERAMEUS, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, II, 728-729. Cf. S. VAILLÉ, Les laures de Saint Gerasime et de Calamon, Échos d'Orient, II (1899), 106-119. — (3) ROSTAGNO-

Nomina sanctorum inde a mense Martio inter synaxaria selecta reperiet lector. Prioris semestris specimen hoc loco exhibemus, sanctos videlicet qui singulis diebus Septembris et Octobris in codice K nuntiantur.

SEPT. 1: 1. 2 (Συμεών) 8. 3. 7. 6. — 2: 1. 2. 3. — 3: 1. 3. 4. 2. 5. 6. — 4: 1. 2. 3. 4. 6. — 5: 1. 5. 4. 3. — 6: 1. 3. 4. 5. — 7: 1. 2. 3. — 8: 1. — 9: 1. 2. 3. — 10: 1. 2. 3. 4. — 11: Προσκύνησις τῶν ἁγίων Εὐλών. — 1. 2. — Κορνηλίου (Sept. 13¹). — 12: Προσκύνησις. — 1. 2. 5. 3. 4. — 13: Προσκύνησις. — 2. 4. 7. 5. — 14: 1. 3. 2. 4. — DOMINICA ANTE FESTUM CRUCIS: Συμεών. — DOMINICA POST FESTUM: τῶν ἁγίων πατέρων ἐν τῇ ζ' συνόδῳ. — 15: 1. 2. 3. 4. — 16: 1. 2. 3. 4. — 17: 1. 2. 3. — 18: 3. 1. 5. — 19: 1. 3. 4. — 20: 1. 4. — 21: Κοδράτου (Sept. 22¹). — 3. 4. — 22: 3. — Ἰωνᾶ προφ. (Sept. 21¹). — 23: 1. 2. 3. 4. — 24: 1. — 25: 5. 4. 3. — 26: 1. — 27: 2. 1. — 28: 1. 2. — 29: 1. 2. — 30: 1.

OCT. 1: 1. 2. 3. 5. — 2: 1. 2. — 3: 1. 2. — 4: 1. 5. 6. 3 (Δομετιανὸς). — 4. 10. — 5: 2. 1. 6. — 6: 1. 2. — 7: 1. 2. 3. — 8: 1. 4. 5. — 9: 1. 2. 3. 12. — 10: 1. 2. — 11: 1. 2. 5. 4 (δεστ' Ἀρσακίου). — 3. — 12: 1. 3. 4 (Ἀνδρομάχου). — 13: 1. 2. — 14: 1. 2. — 15: 1. 2. — 16: 1. — 17: 3. 1. — Χρυσάνθου καὶ Δαρείου (Mart. 19¹). — 2. — 18: 1. 2. — 19: 1. 2. 3. — 20: Ἀνδρέου τῆς Κρητῶν. — 21: 1. 2. — 22: 1. 2. — 23: 1. 2. 3. — 24: 1. 3. — 25: 1. — Νέστορος (Oct. 27¹). — 26: 1. 2. — 27: 2. — 28: 3. 4. 11. — 29: 1. 2. — 30: 2. 8. — Μαρκιανοῦ. — 31: 2. 3. — Ἰουλιανοῦ (Oct. 30⁵).

§ 4. Codices F*.

F = Codex Mediceo-Laurentianus, signatus San Marco 787, membraneus, foliorum 287, 0^m, 235 × 0,18, lineis plenis in Palaestina, ut videtur (2), an. 1050 exaratus, quod docet subscriptio fol. 252°: Τέλος σὺν Θεῷ τῶν ἔξ μηνῶν τοῦ συναξαρίου· ἐτελιώθη δὲ ἐν ἔτει ςψνϞ'· σελήνης κύκλος γ', ἡλίου κύκλος γ'· γραφὴν διὰ χειρῶν ἀρχιεῶν Σάβα μοναχοῦ ἀμαρτωλῶ καὶ ἐλαχιστῶ μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Καλαμίτου· οἱ ἐντυγχάνοντες εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Folia 1-16 si non manu altera, alio tamen scripta sunt tenore. Nonnulla in marginibus apposita sunt memorabilia, imprimis notae necrologicae pleraque recentioris aetatis, v. g. fol. 34°, 165°, 204°, 212.

Folia 1-282 complet synaxarium a mense Septembris ad Februarium, reliqua, Ψηφρορίου τοῦ Πάσχα et alia similia a proposito nostro aliena (3). Ita legenda est libri inscriptio, fol. 1: Κωνσταντίνου συναξάριον εὐρωτῶν καὶ σαββατοκυριακῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ μηνολόγων τῶν ἁγίων ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι μηνὸς Αὐγούστου, καθὼς

Sergius.

FESTA, Indice dei codici greci Laurentiani non compresi nel Catalogo del Bandini, STUDI ITALIANI DI FILOLOGIA CLASSICA, I (1893), 196.

ὑποτέτακται ὑπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς νέας Ῥώμης. Μὴν Σεπτέμβριος ἡμέρας ἔχων τριάκοντα etc. In principio cuiusque mensis nominis eiusdem interpretationes adscriptae Sabas monachus, v. g., fol. 114°, ineunte Decembre: Ἑλληνιστὶ Αὐδύνας, Ἀρμενιστὶ Τζακάνι, Συριστὶ Αἰγόκηρος.

Typici praecepta, quae diebus festis principalioribus elogiis intermixta leguntur, prorsus omisi; nomina sanctorum quotquot in codice insunt, in synaxariis selectis enumerata lector reperiet.

Non pauca ex hoc codice elogia excerpserunt, v. g. ad dies Sept. 14; Oct. 12, 13, 16, 17, 18, 24, 29; Nov. 5, 10, 11, 12, 13, 16, 17; Dec. 4, 9, 12, 13, 19, 28; Ian. 2, 10, 13, 20, 22, 27; Feb. 8, 26. Plura libenter excerpserim, si librum diutius evolere licuisset. At, qui praest bibliothecae Laurentianae, librum illum Bruzellas mitti posse negavit; quam ob causam prohibitus sum quominus volumen cum eo conferrem, quod a bibliotheca Nationali Parisiensi perhumaniter commodatum mox sum recensiturus (Fa). Etenim mihi constat Florentinum exemplar in omnibus fere, etiam si externam tantum faciem spectes, Parisiensi simillimum esse, et eodem loco, ex eodem prototypo, paucis interiectis annis, eadem forsitan manu exaratum. Proin excerptis ex codice Fa feliciter ea complentur quae ex F proferre potui.

Cod. Fa.

Fa = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1590, olim Colbertinus 2455, Regius 2477. 6, membraneus, foliorum 228 (praeter insiticia tria), 0^m, 265 × 0,180, lineis plenis an. 1063 exaratus, ut fol. 228° subscriptio testatur. Nonnullae in marginibus appictae sunt notae necrologicae, variis manibus temporibusque exaratae, uti fol. 28: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Sept. 29) ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κοσμᾶς μοναχός· εὐχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ. — Fol. 42: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Oct. 14) ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Φίλιππος μοναχός· εὐχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ. — Fol. 108°: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Dec. 5) ἐκοιμήθη ὁ τοῦ Χριστοῦ γνησιώτατος δοῦλος μοναχός Δομέτιος καὶ καθηγούμενος χρηματίσσαντος τῆς καθ' ἡμᾶς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Φορβίων, μηνὶ δεκεμβρίῳ ε' ἡμέρᾳ τετράδι, ἔτους ςψνθ'. (1151) † Δομέτιος καύχημα τῶν μονοτρόπων | μύστης πεφυκῶς προπάτορος Σάβα | τῷ μυσταγωγῷ πατρὶ τε καὶ ποιμένι | συναπελειτούργησε φυσικὸν χρέος. Haec haud longe ab Hierosolymis scripta fuisse vix est cur moneamus.

Codicem complet synaxarium a mense Septembris ad Februarium, intermixtis hinc inde brevibus de ordinando officio iudicis, quae etiam in F reperta sunt. Incipit fol. 1: Μὴν σεπτέμβριος κατὰ Ῥωμαίους πρῶτος ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος τῶν ἰνδίκτων ἀρχῆ.

Κωνσταντίνου συναξάριον εὐρωτῶν καὶ σαββατοκυριακῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ μηνολόγων τῶν ἁγίων ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι μηνὸς μαρτίου καθὼς ὑποτέτακται ὑπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς νέας Ῥώμης.

(1) Rocchi, Codices Cryptenses, 178, 331.

Interpretationes nominum mensium (non tamen Septembris) tribus linguis easdem quas F habet. Fol. 228°: Τέλος σὺν Θεῷ τῶν ἔξ μηνῶν τοῦ συναξαρίου.

Omnium sanctorum totius codicis seriem synaxariis selectis inseruimus; specimen addidimus diebus Sept. 1, 2, 3, 27; Oct. 1, 14; Nov. 1, 8, 23, 24; Dec. 10, 14; Ian. 28; Feb. 10, 13; sed et integros aliquot dies habes, ut Sept. 1, 2, Nov. 1, 8. Si nomina tantum sanctorum spectes, nulla paene sunt in F*, quae in S quoque non reperiantur; contra S multo uberius est. Si vero orationem attendas, artam utriusque classis cognationem perspicies, ita ut elogia vel iisdem utrinque verbis concepta sint, vel paulo proluxiora in F*, magis contracta in S; tandem saepius contingit ut quae satis late S persequitur ad perbreuem commemorationem in F* redigerentur. Solent enim hi codices unum tantum quocumque die et summum duos sanctos ubertim laudare, reliquos parcissime (v. g. Nov. 17: μνήμη τοῦ ὁσίου καὶ ὁμολογητοῦ Λαζάρου τοῦ ζωγράφου. — Nov. 27: μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ θαυματουργοῦ. — Dec. 1: τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀνανίου. — Dec. 21: μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡρῶν Φιλογοῦ τοῦ γεναμένου ἀπὸ δικολόγου ἐπισκόπου) et in principio libri praesertim, ut ex allatis a nobis Sept. 1, 2 exemplis constat, omnia passim elogia in epitomen redigere. Et in universum codicibus D* valde affines sunt cum rebus tum sententiis.

Ceterum, in codicibus F* deest annuntiatio locorum in quibus synaxis agenda est, et inter pauca illa quae veluti propria afferunt (uti Oct. 30, Nov. 5, Dec. 3) duae sunt, Feb. 1 et 13, dedicationes ecclesiarum, quae quo loco exstiterint, utinam aliquando reperiamus. Etenim habemus exempla synaxarii Constantinopolitani ad alienae ecclesiae, Palaestiniensis, ut videtur, usum accommodati.

Fb = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1592, olim Colbertinus 4969, Regius 2483, 2, 2, membraneus, foliorum 163, 0^m, 27 × 0,19, lineis plenis saec. XII exaratus. Principio et fine mutilus est, et inde a fol. 126 ita umore corruptus, ut folia dissolutum iri crederes, quotiens manum admoveas. Synaxarium a Septembris (incipit die 2) ad Februarium (desinit mutilum in die 6). Desunt typicorum indicia; ceterum congruit cum F, Fa. Nomina sanctorum mensium Septembris et Octobris in synaxaria selecta relata sunt, cetera negligenda duximus, praeter elogium, Dec. 17, τοῦ ὁσίου Δουναλέ, quod a ceteris in epitomen redactum affertur, et Dec. 20, Μιχαὴλ τοῦ συγκέλλου.

Fc = Codex Cryptoferratis B. γ. XVIII, etiam Δ. α. XXXII (1). Membraneus, foliorum 120, 0^m, 32 × 0,23, lineis plenis saec. XII exaratus. Menaeum ab Octobri ad Ianuarium, principio et fine mutilum. Casu desunt Oct. 1, 2, 7, 31, Nov. 1, 17, Dec. 1, 8, 9, 19, Ian. 12, 17, 20, 21, 25 et reliqua. Licet non ad amissum praecedentes sequatur, frustra in eo requiras nonnulla

Cod. Fb.

Cod. Fc.

sanctorum nomina (v. g. Dec. 17, Δουναλέ), tamen procul dubio referendum est ad prosapiam F*, non tantum quia elogia illa proluxiora, de quibus diximus, et commemorationes iisdem verbis expressas plerumque habet, sed et minora quaedam, quae cognationem manifestant, eodem plane pacto referat. Ita, v. c. Nov. 5, meminit Θεοδώρου επισκόπου Ἀγκύρων, qui a ceteris codicibus hac die exulat, recteque pridie ab aliis nuncupatur Θεόδωτος. Conferre quoque operae pretium est Nov. 7, 20, Dec. 2 (cf. Dec. 3*), Dec. 23, aliosque locos de quibus supervacaneum duco plura afferre, cum codex valde mutilus sit neque lectionibus insignis videatur.

Cod. Fd. **Fd** = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1584, membraneus, paginarum 266, 0^m,305 × 0,23, binis columnis saec. XII nitide exaratus. Folium chartaceum 159-60 peregrinum est. Paginae 1-140 post 266 collocandae sunt. Synaxarium, cum brevibus typici excerptis, mensium Octobris ad Ianuarium, initio et fine mutilum. Incipit enim ab Oct. 10, et des. Ian. 21.

§ 5. Codices B*.

Cod. B. **B** = Codex Vaticanus 1613, paginarum 430, 0^m,366 × 0,284, saec. XI exaratus, picturis 430 elegantissimis ornatus. Praecedunt folia sex chartacea cum indice, quem Allatius exaravit (fol. 6: Leo Allatius concinnabat). Menologium Basilii dictum, reapse synaxarium a Septembri ad Februarium, Constantinopoli ad Ludovicum Sfortiam Mediolani ducem allatum, deinde apud Sfondratorum gentem servatum, et a Paulo S. Caeciliae cardinali Sfondrato Paulo V p. m. dono datum. De codice celeberrimo inde a Baronio disseruerunt quotquot de re hagiographica Graecorum verba fecerunt atque de eorundem arte pictoria in media aetate. Testimonia nonnulla collegit, qui librum integrum edidit I. S. Assemani, Baronii videlicet, Allatii, Ughelli, Bollandi, Ciampini. His adde ipsum Assemani (1), I. Martinov (2), archimandritam Sergium (3) aliosque, eos maxime qui picturas codicis nonnullas varia arte expresserunt, uti D'Agincourt (4), N. Kondakoff (5), card. Pitra (6), St. Beissel (7), G. Schlumberger (8) etc. Breviter de eodem dixi in Anal. Boll. XIV. 404-407, nec fuse de libro disserendum existimo, cum prae omnium manibus sit, et a moderatoribus bibliothecae Vaticanae phototypice, ut aiunt, sit edendus.

Menologium graecorum a Petro Arcudio latine versum primus protulit Ughelli (9). Anno autem 1727 "consilio, studio, sumptibus" Annibalis til.

(1) *Kalendaria ecclesiae universae*, I. 99. — (2) *Annus graeco-slavicus*, 2. — (3) *Polnyj Měcjeslovj Vosloka*, I. 216-31. — (4) *Histoire de l'art par les monuments*, Paris, 1823, pl. XXXI, XXXII, XXXIII, CIII, CIV. — (5) *Histoire de l'art byzantin*, trad. Trawinski, II. 102. — (6) *Al sommo pontefice Leone XIII omaggio giubilare della biblioteca Vaticana*, Roma, 1888, n. 4. — (7) *Vaticanische Miniaturen*, Freiburg im B., 1893, pl. xvi. — (8) *Un Empereur byzantin au Xe siècle*, Nicéphore Phocas, Paris, 1890, 357, 457; *L'Épopée byzantine à la fin du dixième siècle*, I. 97, 117, 169, 481, 632; II. 117, 145, 153, 184, 196, 349, 464, 556, 557, 577. — (9) *Italia*

S. Clementis presbyteri cardinalis Albani, opera vero I. S. Assemani Urbini prodit, "Menologium" seu synaxarium integrum, duodecim videlicet mensium, quorum sex priores e codice Vaticano 1613 desumpsit, posteriores vero, e schedis Clementis XI, qui "vix annum aetatis decimum septimum egressus, ex vetustis codicibus monasterii Cryptae Ferratae alteram illam Basiliani menologii partem, quam periisse litterati viri dolebant, a se inventam sua manu descripserat et accuratissima interpretatione latinam fecerat (10)". Liber in Patrologia graeca (t. CXVII) anno 1864 recusus, anno 1894 immutatus iterum prodit. Menses ultimos sex sub Bc seorsim recensuimus, cum minime constet illos e codice desumptos esse qui ceu tomus alter codicis B habendus sit.

De latinis utriusque partis versionibus deque illis qui easdem castigarunt, ubertim disseruit I. S. Assemani (11). Notatu dignum est libri arabice redditi exemplar repertum esse (12).

Sanctorum nomina e codice B in synaxaria selecta recepimus, elogium vero paucissima, Sept. 18, 25, 26, Oct. 2, 12, 19, Feb. 24. Cetera, si opus est, lector facile reperiet, perspicietque nativa phrasi ab aliis plerumque differre, licet in re convenient. In codice B vix adsunt commemorationes simplices, et synaxium indictio ubique dempta est. Libro praefixa est metrica praefatio, quam ex alio codice collato hoc nostro B mox proferemus.

Codicem Vaticanum archetypum non esse multa suadent. Manifestum enim est codicem primigenium non pauca habuisse quae in hoc nostro exemplari recisa sunt. Ita in mensibus Ianuario et Februario vestigia deprehendere est commemorationum sanctorum qui nusquam elogio ornati fuisse videntur (v. g. Ian. 1, 9, 14, Feb. 6, 7, 8, 11, 14, 15, 20, 22, 26). Et uno saltem die (Feb. 12) nulla omnino laudatio occurrit; quod in synaxariis nostris inauditum est. Praeterea, ex elogiis Θαλαλαίου, Μαράνας και Κίρρας, Δομνίνης (Feb. 28), deducendum est archetypum ex iis fuisse synaxariis qui librum Theodoretī Φιλόθεος Ιστορία assumpserunt (13). Iamvero haec tria dumtaxat elogium e triginta circiter, quae Theodoretus subministrat, codex B servavit.

Cod. Ba. **Ba** = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1589, olim Colbertinus 431, Regius 2034. 2. Membraneus, foliorum 284, 0^m,310 × 0,235, binis columnis saec. XII exaratus. Desunt folia inter ff. 191-92, 247-58, 260-61, 266-67, 272-73, 275-76. Fol. 1-12 legitur Πίναξ ἐν ἐπιτόμῳ συναξαρίου, de quo mox sub Bb. Nonnullae in marginibus scriptae sunt notae plerumque necrologicae; ita, fol. 26: † τὸν ὀκτωβρ. μήνα ἐν χρώνοις τοῦ Χριστοῦ

sacra, VI. 1049-1230; UGHELLI-COLETI, X. 243-348. — (10) *Menologium Graecorum iussu Basilii imperatoris graece olim editum, munificentia et liberalitate sanctissimi domini nostri Benedicti XIII in tres partes divisum nunc primum graece et latine prodit, studio et opera Annibalis til. S. Clementis presbyteri card. Albani. Urbini, 1727, 3 vol.* — (11) *Ibid.*, I, in praefatione "Typographus candido lectori". De versione a monachis Cryptensibus adornata etiam Gr. PLACENTINUS, *De sepulchro Benedicti IX p. m. Romae*, 1757, 13. — (12) SACHAU, *Sitzungsberichte der k. Preussischen Academie*, 1899, 506. — (13) *Anal. Boll.* XIV, 420-21.

ατνθ' [1359] ἐκοιμήθῃ ὁ ῥήτας Κύπρου δεκατὶ τοῦ μηνὸς ἡμέρα ε'. *Et fol. 269*: † τὴν αὐτὴν βίβλον ἔδωκεν τὴν Θεόδωρος ὁ ἱερεὺς ὁ ἀγιοθάσασσι(ης) καὶ οἰκονόμος τῆς ἀνωτάτης ἐπισκοπ(ῆς) Λευκοσίας εἰς τὸν ναὸν τῆς καθολικῆς ὀδηγηρίας τὸ ὄπιον ἦτον χάμενον πολλὴν καιρὸν καὶ ἐμεταστρεψιμένοι εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν ὁ κύριος Παῦλος μοναχὸς Πτωρίας εὐχέσθαι διὰ τὸν κύριον Ἀψις' Χ(ριστο)ῦ, καὶ εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτὸν κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσῃ τὰς ψυχὰς αὐτοῦς. *Fol. 13-284 complet synaxarium a Septembri ad Februarium, principio mutilum. Elogiis permixta sunt typici praecepta, desunt vero plerumque clausulae illae: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις, quibus S abundat.*

Nomina sanctorum inter synaxaria selecta relata sunt. Maxima elogiorum pars iisdem conscripta sunt verbis, quibus utitur B; non desunt tamen quae ab eo recedant, et vel cum S plane convenient vel etiam proluxiora sint, ex eodem tamen fonte deprompta, qualia in codicibus D*, F* inesse iam diximus. Et elogia quidem integra adduximus ad dies Sept. 2, 4, 5, 11, 12, 16, 20, 28, 30; Oct. 3, 4, 7, 9, 11, 13, 15, 23, 28; Nov. 9, 15, 20, 22; Dec. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 26; Ian. 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 22, 27, 28, 29, 31; Feb. 1, 4, 8, 10, 17, 18, 25.

Cod. Bb. **Bb** = Codicis Ba folia 1-12, quae sub lemmate Πίναξ τοῦ ἐν ἐπιτόμῳ συναξαρίου, synaxarii pleni, videlicet a mense Septembri ad Augustum loco habemus. Sanctorum quotquot πίναξ complectitur (folio avulso desunt Oct. 20-Nov. 25) nomina synaxarii selectis adiungere utile duximus, quoniam exemplarium integrorum penuria laboramus. Prioris semestris series sanctorum non ad amussim respondet iis qui in corpore codicis Ba continentur. Sitne ab oscitante librario inducta dissensio, an vero alterius synaxarii ex eadem stirpe indicem habeamus, incertum. Hanc esse stirpem B* non ex ipso indice dumtaxat efficitur, sed et ex prologo metrico qui subsequitur. Quod prooemium, collato B (quem hac de causa nobis rogantibus iterum inspexit v. d. P. Franchi de' Cavalieri) eo magis exprimentum censemus quod ab editore (= ed) codicis B male habitus fuerit.

Prologus. Στίχοι ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου βιβλίου.

Ἐνταῦθα νῦν σκόπησον ὀρθῶς ὁ βλέπων Ἄριστον ἔργον ἐξ ἀρίστων πραγμάτων, Ἔργον Θεοῦ κάλλιστον ἐκπλήττον φρένας, Ἔργον τὸ τέρπον πάσαν εἰκότως κρίσιν. Ἄνω ἵ γὰρ αὐτὸς ὡς Θεὸς καὶ δεσπότης Ἄστρον χορείας ζωγραφήσας τὸν πόλον, Ὅν οἶα δέρριν ἐξέτεινε τῷ λόγῳ, Κόσμον δαδουχεῖ πανσόφῳ προμηθεΐα. Κάτω δ' ὁ ἄ τοῦτον εἰκονίζων τοῖς τρόποις Ἄναξ ὀλης ἡγίας, ἥλιος τῆς πορφύρας Βασίλειος, τὸ θρέμμα τῆς ἀλουργίδος, Κράτιστος ἀμφοῖν, καὶ τροπαιοῖς καὶ λόγοις, Ὡς ἄλλον ὄντως οὐρανὸν τεύξας βίβλον

¹ B, ἐν Bb. — ² B, ἐν Bb. — ³ (κάτω δ' ὁ) ὁ δὲ ed. — ⁴ τῆς add. ed. — ⁵ (μαρτύρων - δικαίων) om. ed. —

Ἐκ δέρρειν ταθείσαν, ὡς ἔχει φύσις, Φέρουσαν ὡς φωστῆρας ὠραίου τύπου Πρῶτον μὲν αὐτοῦ τοῦ θεανθρώπου Λόγου, Ἐπειτα Μητρός τῆς τεκούσης ἀσπώρης, Σοφῶν προφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων, Πάντων δικαίων⁵, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, Τῶν ὀρθοδόξων πᾶσαν εὐφραίνει φρένα, Τέρπει δὲ πᾶσαν τερπνότητα καὶ θέαν. Ἄλλ' οὐσπερ εἰκόνισεν ἐκ τῶν χρωμάτων, Εὐροὶ βοηθοῦς πάντας ἐκ τῶν πραγμάτων Κράτους συνεργούς, συμμάχους ἐν ταῖς μάχαις. Παθῶν λυτρωτάς, φαρμακευτάς τῶν νόσων, Ἐν τῇ κρίσει πλέον δὲ πρὸς τὸν Δεσπότην Θερμοῦς μεσίτας, προζέονους καὶ τῆς ἄνω Δόξης ἀφράστου⁶ καὶ Θεοῦ σκηπτουχίας.

Cod. Be. **Be** = "Menologii Graecorum pars tertia a mense Martio ad Augustum", qualis edita est ab I. S. Assemani, ut diximus ad B, ex schedis Clementis XI, qui hos sex menses desumpserat e codice Cryptoferratensi mutilo, ita ut avulsis nonnullis foliis dies aliquot desiderarentur, nimirum Iunii 9, 10, 11, Augusti 4, 13, 14, 28, 29, 30, 31, quos ex menaeis excusis descriptos editor se addidisse affirmat. Singulos menses eodem ex fonte graece iam protulerant decessores nostri; Martium, in Act. SS., Mart. I. 864-75; Aprilem, ib., April. I, I-XIII; Maium, ib., Mai. I. 720-32; Iunium, ib., Iun. VI, I-VII (inter p. 274 et indicem historicum); Iulium, ib., Iul. I. 687-98; Augustum, ib., Aug. I. 663-69. Liber editus nobis pro codice manuscripto est, qui neque in Cryptoferratensi bibliotheca neque alibi adhuc repertus est.

Cod. Bd. **Bd** = Codex Cryptoferratensis B. r. I, membraneus, foliorum 132, 0^m,245 × 0,18, lineis plenis saec. XII exaratus. Synaxarium mensium Septembris ad Novembrem. Fol. 1 inc.: Μὴν σεπτέμβριος καὶ ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου, πάτερ εὐλόγησον. *Et in margine superiore: κατὰ τοὺς Ἕλληνας Γορπιαῖος καὶ ἔχει ἡμέρας λ', ἡ ἡμέρα ὠρας ιβ' καὶ ἡ νῦξ ιβ'. Fol. 5, in margine, ad diem Sept. 2, quo festum agitur Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ ἡαε scripta leguntur: Κλήμης ιβ' μακαριώτατος πάπα Ῥώμης διὰ συνοδίας τῶν καρδιναλίων ἐκέλευσεν πάλιν γενέσθαι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ ἐν ζεῖ, ἁψλα', μηνὶ μαίῳ ζ', ἡμέρα κυριακῆ. Elogiis intermixta sunt brevia excerpta ex typico. Desunt folia inter f. 48-49, 119-120, 125-126, et dies mensium hinc inde erasi sunt.*

Elogiorum phrasis plane convenit cum B, neque ipsa plerumque sanctorum series diversa est, si paucos dies excipias, quibus ceterum nihil notatu dignum occurrit. Praeter elogium tamen hinc inde habet breves commemorationes. Exempli causa sint Sept. 4: ἐτέρου Βαβύλα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὀδοῦκοντα τεσσάρων νηπίων. — Sept. 5: τῆς ἁγίας Ἡραΐδος. — Sept. 6: Οὐρβανοῦ, Θεοδώρου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς. — Sept. 7: τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Στεφάνου πάπα Ῥώμης et ita porro. Aliquot etiam sanctorum commemorationes in margine

⁶ ἀφράστους ed. — ⁷ μέμνησο τῷ γράψαντι καὶ κεκτημένω add. Bb.

scripsit librarius. Nov. 7: καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Λουκά. — Nov. 14: καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Φαντίνου τοῦ νέου καὶ θαυματουργοῦ. — Nov. 17: καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Λαζάρου τοῦ ζωγράφου. *Vix non tumultuarie haec additamenta prototypo inserta fuisse videntur, cum eadem nomina passim iterata fuerint, v. c. Κορνηλίου ἑκατοντάρχου Sept. 11 et 13; Πέτρου Καπετολίας Oct. 4 et 5.*

Cod. Bd.². **Bd**² = Codex Cryptoferratensis B γ. II, membraneus, foliorum 122, 0^m,245 × 0,18, lineis plenissae. XII exaratus, eadem, ut videtur, manu quae praecedentem exaravit. *Synaxarium a mense Decembri ad Februarium. Incipit fol. 1: Μηνὶ Δεκεμβρίῳ α', τοῦ ἁγίου προφήτου Ναοῦμ, et in margine: ὁ κατὰ Ἑλληνας Ἀπελλάος. Ἐχει ἡμέρας λα', ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας θ' καὶ ἡ νύξ ὥρας ιε'. Folia desunt inter 14-15, 54-55, 60-61, 114-115, 120-121. Quae de codicis praecedentis forma et genere diximus, hic iteranda sunt. Ex commemorationibus brevioribus hae notatu dignae videntur. Ian. 13: Ἰακώβου. — Ian. 17: Ἰουλιανοῦ τοῦ καὶ Σάβα. — Ian. 18: Μαρκιανοῦ, et ita porro, paucis exceptis, sequitur series ascetarum, qualem eam alias exscriptimus (1) et quorum ultimi sunt Feb. 19: Μάρτις, Feb. 20: Ἰάκωβος (desunt autem, ob folia avulsa, dies 21-28). — Ian. 20: Πέτρου τοῦ τελώνου. — Feb. 4: Νικολάου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Στουδιώτου. — Feb. 7: Λουκά τοῦ ἐν τῷ Στερίῳ. — Feb. 9: Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.*

Cod. Be. **Be** = Codex Cryptoferratensis B γ. III, membraneus, foliorum 200, 0^m,22 × 0,17, lineis plenissae. XII exaratus, eadem, ut videtur, manu qua praecedens. *Synaxarium a mense Martio ad Augustum, quod unum cum Bd exemplum efficere crederem nisi plane deessent typici praescripta. Ea est elogiorum ratio, ut primo aspectu illum codicem manibus tenere existimes, ex quo Be editus est. At vero hoc synaxario nunc uberius, nunc brevius est; ut exemplum afferam, qui in ultimum Aprilis diem incidat, statim ea offendet quibus Be omnino caret. Haec enim eo die leguntur: Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου. — Περὶ τοῦ γενομένου θαύματος ἐν τῇ χώρῳ τῇ Ἀφρικῇ. — Περὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πατρικίου. Ceterum non iisdem in locis, quos supra ad Be notavimus, folia desiderantur. Desunt videlicet inter 11-12 (Mart. 8, 9), 14-15 (Mart. 11, 12), 21-22 (Mart. 16-18), 27-28 (Mart. 23-24), 30-31 (Mart. 26-27), 49-50 (April. 9), 88-89 (Mai 8-9), 93-94 (Mai 10-12), 128-129 (Iun. 4-14), 178-79 (Aug. 4-6), 183-84 (Aug. 11-13); folia 56, 67, 73, 74, 79 mutila sunt et codex mancus desinit in Aug. 28. Plurimae ex brevioribus commemorationibus, quae in Be fusioribus elogiis adnexae sunt, et aliae nonnullae marginibus inscriptae reperiuntur, prima manu, vel certe non multum recentiore, ut Mart. 28, 29, 30, April. 13, 29, Mai 6, 18, 20, 25, 26, 27, 29, 30,*

Iun. 1, 18, 19, 21, 28, Iul. 4, 5, 10, 18, 23, 26, 28, Aug. 8, 9, 14, 20.

Bf = Codex Cryptoferratensis B γ. V, membraneus, foliorum 109, 0^m,27 × 0,20, lineis plenissae. XI-XII exaratus. *Fuit olim monasterii Carbonensis, cum in margine fol. 88, ad Mai 9 haec scripta sint: Μηνὶ μαΐος εἰς τὰς θ' ἀπέθανε ὁ ἀρχιμανδρίτης ἡμῶν τοῦ προφήτου Ἁλίου τὸν Καρβούνο, ἀφνε' ἔτη χρόνους |. Praemissum est folium adiectum anno Domini MDCCCLXVII: Μηνὶ τῷ αὐτῷ (νοεμβρίῳ) ἄθλησις τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωσαφάτ ἀρχιεπισκόπου Πολοκίας. Synaxarium initio et fine mutilum, a Nov. 21 ad Iun. 23. Foliis avulsis desunt Nov. 23-28, Dec. 3-25, 29-31, Ian. 1-2, 17-27, April. 25-29, Mai 10-16. Typici praescripta paucissima sunt et diebus festis maioribus tantum afferuntur. Elogiorum praecipua pars congruit cum B, Be; nonnulla tamen ad S proxime accedunt. Speciminis gratia sit initium Martii, ubi quae affinia sunt S, signo distingimus.*

MART. 1: Εὐδοκίας. — Νέστορος καὶ Τριβιμίου. — Ἀντωνίνης. — 2: Κοίμησις Παρμενᾶ τοῦ ἀποστόλου ἐνὸς τῶν ἐπτὰ διακόνων. — Κοϊντου, Τριωδίου. — Εὐθαλίας. — Ἀνδρονίκου καὶ Ἀθανασίας. — 3: Εὐτροπίου, Κλεονίκου κτλ. — 4: Γερασίμου (= S). — 5: Ἡσυχίου. — Μάρκου μοναχοῦ (= P + S). — 6: Κόνωνος τοῦ κηπουροῦ (= S, Mart. 5⁴). — Κόνωνος τοῦ ἐν Ἰσαυρίᾳ (= S). — Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα δύο (= S). — 7: Ἀθλησις τῶν ἐν Χερσῶνι. — Παύλου (= S). — 8: Θεοφυλάκτου. — 9: Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα (= S). — Διονυσίου. — 10: Κοδράτου.

Notatu digna sunt quae leguntur April. 30. Haec autem sunt: Ἰακώβου. — Θαύμα γενομένου ἐν Ἀφρικῇ ἐν πόλει Καρθαγένης (= Cy). — Τοῦ ἁγίου Πατρικίου τοῦ ἐπισκόπου περὶ τοῦ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένου πυρὸς ἐν διαφόροις τόποις, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Πιονίου (= Cy, sed des. in verbis: καὶ κατεπαύθη). — Τοῦ ἁγίου Ἐφραΐμ περὶ τῆς τοῦ κόσμου ματαιότητος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν (ap. I. ASSEMANI, S. P. N. Ephrem Syri opera, gr.-lat. III, 396).

T = Codex bibliothecae Nationalis Taurinensis C. I. 12. Membraneus (praeter folia 1-3, 8), foliorum 222, 0^m,31 × 0,295, binis columnis saec. XIV exaratus. *Menaem a Septembri ad Decembrem. Folia desunt inter f. 56-57, 60-61, et mutilum desinit in Dec. 25. Fol. 1: Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἁγίῳ τοῦ μηναιίου. Unius tantum, ut plurimum, sancti nomen singulis diebus annuntiat; quae omnia inter synaxaria selecta recepimus. Elogiorum maxima pars convenit cum B. Excipienda sunt Sept. 4, 16; Oct. 7, 8, 9 (Ἰακώβου), 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30; Nov. 1, 4, 11, 22, 29; Dec. 1, 2, 3, 19, 22, 23 (δέκα μαρτύρων), 24. Et haec, quantum videre potui, magis accedunt ad S eiusque cognatos. Formulam consuetam de synaxi semel tantum repperi, et quidem tanquam clausulam synaxarii τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βαβύλα ἐν Νικομηδείᾳ γενομένου διδασκά-*

(1) Anal. Boll. XIV, 420-21.

λου *his verbis*: τελεῖται δὲ ἡ σύναξις αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, ἐνθα καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν εἰσιν, quae alias de altero Babyla episcopo Antiocheno (Sept. 4¹) efferuntur. *Haec non esse menaea Taurinensia ducis Sabaudiae, quae decessores nostri identidem excerpserunt, notandum est; quippe quae iam anno 1680 flammis absumpta erant, teste Papebrochio (1).*

§ 6. Codices C*.

Cod. C. **C** = Codex bibliothecae Universitatis Messanensis 103, olim C E, foliorum 264, 0^m,28 × 0,22, geminis columnis saec. XII exaratus. *Folia desunt inter f. 3-4 (Sept. 12-16), 11-12 (Sept. 24), 50-51 (Nov. 11), 58-59 (Nov. 21, Dec. 2), 62-63 (Dec. 7, 8), 258-259 (Aug. 23). Folium 73 excipit 78, et 189 sequitur 200, ita tamen ut nihil his locis desit. Ordo nonnullorum foliorum inturbatus est, et ita restituendus: 250, 257, 251, 254, 252, 253, 255, 256, 258. Synaxarium totius anni, principio et fine mutilum, incipiens a die Septembris 1 et desinens Aug. 28. Multae in marginibus leguntur notae variiis manibus exaratae, quarum aliae historicae sunt, ut fol. 55^v: τῆ αὐτῆς ἡμέρας (Nov. 17) εἰς τὰς ιζ', ἡμέρα δ' ὥρα ε' ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ φοβερός, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τῆς γῆς, , ψψζδ', id. id^v (1256); aliae ad ordinandas lectiones referuntur, ut fol. 38 (Oct. 25): τοῦ ἁγίου Νέστορος, ἔασον αὐτὸ εἰς τὴν κζ' τοῦ μηνός, et fol. 39^v (Oct. 27): Ζῆτε τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου Νέστορος ὁπισθεν φίλα β'. Saepe recurrit illud ἄφες αὐτό. Dies mensis non pauci scripti sunt in rasura, et hinc inde diem notare neglexit librarius, v. g. April. 19.*

Omnia sanctorum nomina in synaxariis selectis reposuimus. Specimina elogiorum invenies Sept. 19, 20, 21, 22, 23, Nov. 5, 19, Feb. 9, Mart. 1, 2, 6, quae complentur exemplis e codicibus eiusdem stirpis desumptis. Et ea procul dubio sufficiunt ut horum codicum species exhibeatur. Eadem est enim in omnibus rerum distributio, et iisdem verbis concepta sanctorum elogia, quae non exscriptimus quando congruunt cum S vel ab eo in rebus tantum levioribus dissentiant. Ea vero quae integra protulimus saepe cum B intime conexa esse lector facile deprehendet, et nos hinc inde manifestius reddere conati sumus codices utriusque propaginis conferendo. Notanda sunt quaedam minora quae in solo codice C eiusque cognatis hucusque repperi, die Oct. 1, memoria Δομνίνου τοῦ ἐν Περσίδι, Nov. 11, Δρακονᾶ, Sept. 17, Heraclidis cum Sophia et Irene in eadem societate coniunctio, omissio Myrone.

Solius codicis C propria est Dec. 10 memoria Λουκά ἐπισκόπου Εἰσόλων, quae ostendit synaxarium ad usum ecclesiae cuiusdam italo-graecae scriptum esse. Eandem patriam significant additamenta marginibus inscripta, quae dedimus ad dies Mai 12, Iun. 15, 18, 23, Iul. 7, 24, 26, Aug. 18, 19, quibus adde Iun. 3: τῆ αὐτῆς ἡμέρας τοῦ ὁσίου μάρ-

(1) Act. SS. Mai I, 428. Huius synaxarii Taurinensis parti-

τυρος Κόνωνος τοῦ κηπουροῦ, καὶ τῆ αὐτῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κόνου τοῦ ἐν Ἰσαυρίᾳ Ζῆτει μαρτύριον εἰς τ. ζ'. *Hic autem obiter notandum existimo codices omnes qui ex prosapia huius nostri C videntur, e Calabria vel Sicilia advectos fuisse. Fueritne in hisce regionibus exaratum eorundem exemplar archetypum, postea expendemus.*

Ca = Codex bibliothecae Universitatis Messanensis 76, olim Π, membraneus, foliorum 75, 0^m,32 × 0,24, geminis columnis saec. XI exaratus. *Fragmentum synaxarii a die Oct. 4 ad Ian. 19. Absunt folia inter f. 24-25, 40-41, 68-69, 69-70. Non desunt notae necrologicae in marginibus v. g. Fol. 47: (Dec. 8) τῆ αὐτῆς ἡμέρας ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Θεοδώσιος μοναχὸς ἐν ἔτι , ψψς', ἰνδ. ι' (1282); historicae, ut fol. 50^v: (Dec. 13) Δεκεμβρίῳ μηνὶ τῆς ἰνδ. ια' ἐφώρεσεν ὁ Ἰακώβ τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα διὰ χηρὸς τοῦ εὐλαβεστάτου κυροῦ Βαρθολομαίου (sic) καθηγουμένου τοῦ ἀποστόλου Βαρθολομαίου τοῦ Τρυγονίου, ἔτος , ψψιγ' (1283); hagiographicae, nempe, fol. 51^v: καὶ τῆ αὐτῆς ἡμέρας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ νέου θαυματουργοῦ ἐπισκόπου. *Tota codicis ratio et facies simillima est codici C, unde illum inter synaxaria selecta retulimus, quando supplendus erat C.**

Cb = Codex bibliothecae Ambrosianae B. 104 Sup., olim V. 432 et V. 393, membraneus, 0^m,25 × 0,29, lineis plenissae. XII-XIII exaratus. *Codex rescriptus est. Initio libri, in charta parva legitur: Menologium graecorum continens Vitas sanctorum a Septembri mense usque ad Februarium. Codex pervetustus Crotonae emptus 1606. Synaxarium est initio et fine mutilum. Incipit Sept. 6, desinit vero in Mart. 2. Avulsis foliis desunt Feb. 21-23. Sanctorum nomina omnia inter synaxaria selecta relata sunt; elogia vero integra exscriptimus ad Sept. 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 27, 29; Oct. 1, 3, 5, 19, 20, 23; Dec. 22; Ian. 11, 29; Feb. 2, 3, 4, 6, 18. Elogiorum phrasis ea est quae legitur et in C.*

Cc = Codex bibliothecae Ambrosianae D. 74 Sup., olim N. 89, N. 103 et F. 77. Membraneus, foliorum 154, 0^m,30 × 0,22, binis columnis saec. XII exaratus. *Fol. 2 scriptum est: Menologium continens vitas mensium Octobris, Novembris, Decembris et Ianuarii. Codex perantiquus et optimus quamvis mutilus ex Calabria advectus 1606. Reipsa synaxarium principio et fine mutilum, a die Oct. 1 ad Feb. 6. Folium 1 lacerum est. Nescio quo casu huius nostri codicis folium unum peregrinetur in col. bibliothecae Ambrosianae D. 72 Sup., huius scil. fol. 30, quod in altero reponeendum est inter 152 et 153, continetque finem Ianuarii et initium Februarii. Quod vero sequebatur, periisse videtur. In marginibus leguntur notae necrologicae, manu barbara exaratae, v. g. fol. 125 (Ian. 7): Ἐκημιθη ο ἐν μακαρία τι μνημη νεοφυτος καθηγουμενος μονης αηρου αγγελου τροπεον ἐν ετη εξακισηληνα οκτακοσια λ μνηη αννουαρη ζ' ηδδηκτου πεμπτης ημερα πεμπτη (1322), et*

culas in cod. Bruxellensi 11322-26 exscriptas esse existimo.

fol. 127 (Jan. 10): ἐκειμοίθι ὁ πνευματικὸς πατὴρ Λέοντος ἱερομονάζων καὶ καθηγουμ(ένος) μων(ης) τῶν ἀσωμ(άτων) Τρωπαίων μὴν αννουαρ(ίω) εἰς τὴν ι' τοῦ ἔτους ,ςψΞα' ἰνδ. ια' (1253). De alio eiusdem monasterii Tropeae in Calabria siti καθηγουμένω, qui obiit anno 1271, mentio occurrit ad Dec. 10. Ceteras notas fol. 6^v, 16^v, 63, 66^v, 130, 142^v etc. aliis edendas relinquimus. Codice Cb paulo uberius est, et omnia sanctorum nomina in synaxaria selecta accepimus, non omissis elogiis ad dies Oct. 4, 8, 17, 18, Nov. 20, Dec. 1, Ian. 14.

Cod. Cd. **Cd** = Codex Cryptoferratisensis B γ. IV, olim Γ. V. 1. Membraneus, foliorum 147, 0^m, 305 × 0,24, geminis columnis saec. XII exaratus. Synaxarium initio et fine mutilum, a Sept. 25 ad April. 16. Desunt praeterea folia inter 1-2, 4-5, 132-133. In marginibus fol. 32 et 108 leguntur notae necrologicae anni 1168. Notas vero hagiographicas ad dies Nov. 6 et Feb. 23 additas, reperies in synaxariis selectis, cum aliis sanctorum nominibus, inde a Nov. 1. Elogia habes integra ad dies Nov. 1, 2, 4, 6, 7, 10, 13, 14; Dec. 2, 19; Ian. 1, 3, 6, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 25, 27, 30, 31; Feb. 11, 27.

Cod. Ce. **Ce** = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis gr. 1624, olim Mazarinaeus, Regius 3013, "ex bibliotheca Gabr. Naudei." Membraneus, foliorum 260, 0^m, 23 × 0,175, lineis plenis non una manu saec. XIII exaratus. Partim rescriptus est. Folium praevium, non signatum, quod primum erat, lacerum est, nec integram servavit libri inscriptionem † συναξάριον σὺν Θεῷ περι<έχον> ἀναγνώσματα ἐν ἐπιτόμῳ πάντων τῶν <ἀγίων> τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀρχόμενον ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου. Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι τὴν ἰνδικτικὴν εορτάζει ἡ, τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία κτλ. Notae necrologicae plurimae partim cultro recisae in marginibus leguntur, v. g. fol. 122: ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Δωρόθεος ἱερομόναχος καὶ καθηγούμενος φευρουαρίω εἰς τ. η', ἡμέρα γ' ὡρ. θ', ἔτους ,ςψπς' (1278); fol. 187: καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Mai 26) ἐκοιμήθη Παῦλος ἡγούμενος τῆς ἀγίας μονῆς τοῦ ἁγίου Βίτου τοῦ ἄκρου ἐπὶ ἔτους ,ςωλζ' ἰνδ. ιγ' (1330); et fol. 136, ad Mart. 17, hoc notatu dignum reperio: ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀρχινήσαμεν τοῦ ποιῆσαι τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Βίτου, Νεκτάριος ὑπάρχων εὐτελής καθηγούμενος ἐν ἔτει τρέχοντος ,ςω||η. Sanctorum nomina in synaxariis selectis reperies, et elogium unum ad Iul. 15.

Cod. Cf. **Cf** = Codex bibliothecae Ambrosianae Q. 40 Sup., olim T. 364. Membraneus, foliorum 186, 0^m, 23 × 0,16, lineis plenis saec. XI-XII exaratus. Codex rescriptus est, cui praemissum est folium chartaceum in quo haec leguntur: Mineum graecorum continens vitas eorum sanctorum quorum dies festi septem mensibus nempe ab octob. usque ad iunium celebrantur. Codex quingentorum circiter annorum emptus Rhegii in Calabria 1606. Synaxarium initio et fine mutilum, a Sept. 29 ad Iun. 21. Ex notis in marginibus exaratis has solas afferimus. Fol. 1^v: ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Γουλιέλμος ἀρχιεπίσκοπος Ὑδροντ. τῇ τριακοστῇ τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐτ

fol. 110: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Jan. 14) εἰσῆλθεν ὁ εὐτελής Ἀμβρόσιος ἱερομονάζων τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγίας παρθενομάρτυρος Βαρβάρης ἐν ἔτει ,ςχϋζ', τριακοστῇ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας (1189). Elogia verbis conveniunt cum C, sed numero pauciora sunt, ut patet ex mense Maio, quem specimini gratia exhibemus: Mai 1: 1; 2: 1; 3: 1; 4: 3; 5: 1; 6: 1; 7: 3. 1; 8: 1. 3; 9: 1. 2; 10: 1; 11: 1. 2; 12: 2; 13: 1; 14: 1; 15: 1; 16: 5; 17: 1; 18: τῆς ἀγίας Εὐφροσύνης; 19: 1; 20: 1; 21: 1; 22: 1; 23: 1; 24: 1; 25: τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Θεράποντος (= Mai 26^v); 26: 1; 27: Θεράποντος (= Mai 26^v); 28: Ἑλλαδίου (= Mai 27^v); 29: 1; 30: 4; 31: 1.

Cod. Cg. **Cg** = Codex bibliothecae civitatis Lipsiensis signatus R. II. 25 (NAUMANN, n. 186). Membraneus, foliorum 171, 0^m, 355 × 0,28, duabus columnis anno 1172 exaratus, ipso testante librario, qui haec fol. 168^v subscripsit: † ἐγράφη τὸ παρὸν συναξάριον διὰ χειρὸς Βασιλείου τοῦ Ῥηγίνου ἐν ἔτει ,ςχπ', ἰνδ. ε' †. Fol. 1-160, synaxarium a Martio ad Augustum; fol. 160-168^v: τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ Δαμασκηνοῦ περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν λειτουργία καὶ εὐποῖται τούτοις τὰ μέγιστα ὠνήνησιν. Fol. 169-170 additamenta ad synaxarium diversis manibus exarata: Μηνὶ μαΐω ιγ' τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ θαυματουργοῦ Παυσικαίου ἐπισκόπου Συνάδων. Οὗτος ὁ μακάριος πατρίδα μὲν ἔσχεν κτλ. — Μηνὶ μαΐω δ' ἀθλησὶς τῆς ἀγίας παρθενομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Εἰρήνης. Αὕτη ὑπῆρχεν ἐκ Μακεδωνος τῆς ἐν Ἀσίᾳ κειμένης κτλ. — Μηνὶ ὀκτωβρίω κς' τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δημητρίου. Οὗτος ὁ ἔνδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ κτλ. Dein manu multo recentiore: Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῆς μετὰ φιλανθρωπίας ἐπενεχθείσης ἡμῖν φοβεράς ἀπειλῆς τοῦ σεισμοῦ. Τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος κτλ.

Notae in marginibus necrologicae leguntur, v. g. fol. 37^v: † καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (April. 25) ἐκοιμήθη ὁ ἀείμνηστος πατὴρ ἡμῶν Γεράσιμος ἀρχιμανδρίτης ἔτει ,ςχπη' (1180). Littera rubra et manu antiqua scripta est quae exstat fol. 143^v: Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Aug. 18-19) ἐκοιμήθη κυρὸς Νικόδημος ἀρχιμανδρίτης ὁ πρῶς τοῦ λικκου(ς) (?) τοῦ ,ςχΞς', ἰνδ. ζ' (1158). In corpore autem synaxarii prima manu, fol. 118^v: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (Iul. 23) ἐκοιμήθη Λουκάς ὁ ἡγούμενος ἐν ἔτει ,ςχος'. ἰνδ. α' (1168).

Multo maioris momenti sunt notae hagiographicas quas una manu eademque antiqua exarata invenies in ipso synaxario interpolatas ad dies Mai 1, 2, 5, 9, 12, Iun. 3, Iun. 14, Aug. 9; sunt enim indicia perspicua usus Calabro-Siculi. Has cum aliorum sanctorum nominibus reperire est in nostris synaxariis selectis, in quibus etiam elogia ex hoc codice dedimus ad dies April. 2, 3, 30, Mai 4, 29, 31, Iun. 12, 16, 20, 25, Iul. 3, 6, 9, 11, 16, 18, 23, Aug. 2, 7, 8, 14, 19, 23, 24, 27.

Cod. Ch. **Ch** = Codex bibliothecae [Nationalis Neapolitanae II. C. 31. Membraneus, foliorum 214,

0^m, 24 × 0,17, lineis plenis, saec. XII-XIII exaratus. Folia 1-40 rescripta sunt, et manu recentiore exarata. Synaxarium a Septembri ad Augustum. Desunt nonnulla inter f. 40-41 (Sept. 30-Oct. 5), f. 129-130 (Ian. 11-Ian. 18), f. 200-201 (Iun. 12-Iul. 9), f. 208-209 (Iul. 30-Aug. 26), ubi inserenda sunt f. 212-213 (Aug. 20-24), et inter f. 187-188 ponatur f. 194. Ad calcem libri fol. 214 scriptum est: Μόλις τέλος δέδωκα τοῦ βιβλίου. Folii 214^v pars superior deleta est. Ex residuo fragmento colligitur ibidem scriptam fuisse narrationem Περί τοῦ πυρός ὑποκάτω τῆς γῆς (infra, 64122).

Codices distributio et phrasis eae sunt quas in C reperimus; attamen series sanctorum, in ultimis praecipue mensibus, magis ieiuna est. Habet hinc inde proprias suas formulas. Ubi enim in ceteris synaxariis Μνήμη vel Ἀθλησὶς sanctorum nuntiatur, Ch identidem scribit v. g. Oct. 18: Βίος τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Λουκά — Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μαρίνου. — Oct. 19: Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Σαδῶθ — Ὑπόμνημα εἰς τὸν προφήτην Ἰωήλ. — Oct. 20: Βίος τοῦ ἁγίου Κορνηλίου. Proprios etiam habet errores. Mai 4 duplex memoria Silvano et Ὀλβιανῶ in unam coaluit: Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Σιλβιανῶ ἐπισκόπου, et sequitur elogium Olbiani. Aug. 27 nuntiatur Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ποιμένος τοῦ λεγομένου Βασιανῶ. Sequitur autem historia S. Bassiani (Oct. 10), et nihil prorsus de Poemene.

Cum inter nostros codices prioris semestris nullus ex stirpe C^v, accephalus non sit, praeter Ch, operae pretium ducimus primum Septembris diem integrum exhibere, quo facilius exemplaria eiusdem cognationis agnosci queant.

Εἰς τὴν α', ἀρχὴ τῆς ἰνδικτοῦ ἡτοῦ τοῦ νέου ἔτους καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ στυλίου τοῦ ἐν τῇ Μάνδρᾳ, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μάρθας.

Δεῖ γινώσκειν ὅτι τὴν ἰνδικτικὴν εορτάζει ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς παραλαβοῦσα διὰ τὸ νομιζεσθαι παρὰ Ῥωμαίοις ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἔτους ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας: Ἰνδικτος παρὰ Ῥωμαίοις ὁ ὀρισμός. Ἔστιν οὖν καὶ ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου οἰνοεὶ ὀρισμός καὶ ἀρχὴ ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ. Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι οἱ μὲν Ῥωμαῖοι τὸν Ἰανουάριον μῆνα ποιοῦσι τὴν ἀρχὴν, οἱ δὲ Ἑβραῖοι τὸν Μάρτιον, ὅς παρ' αὐτοῖς Νυσσάν καλεῖται, οἱ δὲ Ἕλληνας τὸν Σεπτέμβριον. Ἐπεὶ δὲ Χριστὸς ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν σαρκωθείς πάντας εἰς ἓν συνήγαγεν Ἰουδαίους, Ῥωμαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ μίαν ἐκκλησίαν ἐποίησε, καὶ βουλευθεὶς εὐλογησά τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου, μᾶλλον δὲ ὄλον τὸν χρόνον τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὃν αὐτὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐποίησεν, ὡς τῶν αἰώνων καὶ πρὸ αἰώνων βασιλεὺς καὶ δεσπότης, ἠθέλησε κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀπελθεῖν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων· καὶ ἀπελθὼν ἔλαβε βιβλίον τοῦ προφήτου Ἠσαίου καὶ ἀναπτύξας αὐτὸ ἔδρεν οὕτω: « Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ: οὐ εἶνεκεν ἔχρισέ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς· ἀπέσταλκέ με ἰάσασθαι τοὺς συντετριμένους τῇ καρδίᾳ κηρύξας αἰμαλώτους ἀφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, κηρύ-

Ξαὶ ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν. » Ἐκτοτε οὖν εὐλογηθεῖσα ἡ ἡμέρα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τοῦ αἰῶντος καὶ εὐλογοῦντος τὰ σύμπαντα καὶ συνεχέντος εορτάζεται παρὰ πάντων τῶν ἐκκλησιῶν εἰς δόξαν καὶ αἶνον καὶ τιμὴν αὐτοῦ. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ εὐρεσις τῆς τιμίας εἰκόνης τῆς Θεοτόκου λεγομένης τῶν Ἀμασινῶν. Λίμνη τίς ἐστὶν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς μεγάλης Φρυγίας Καππαδοκίας, Γαζοβρὸς καλουμένη, ἐν ἣ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐπικρατείας τῶν εἰκονομάχων, τῶν ἀγίων εἰκόνων παρ' αὐτῶν ἐξαλειφόμενων ἢ καιομένων, ἀπερρίφη ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ὑλόγραφος ἐν σανίδι, διὰ τὸ μὴ καῖναι, ἥτις ἦν ἐκ τῆς μονῆς τῶν Μασιανῶν, τῆς ἐν αὐτῇ τῇ λίμνῃ διακειμένης, ἐν νήσῳ μικρᾷ. Καὶ μετὰ πολὺν χρόνον εὐδοκία Θεοῦ ἀσπίλος ἀναδοθεῖσα, πάντας ἐξέπληξε τοὺς ὀρθοδόξους καὶ ἠὺφρανε, τοὺς δὲ αἰρετικούς καθήσχυνε. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ κοίμησις Ἰησοῦ τοῦ Ναῖ = S. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀθλησὶς τῶν ἁγίων μ' μεγαλομαρτύρων γυναικῶν καὶ Ἀμμῶν τοῦ δικαίου καὶ διδασκάλου αὐτῶν. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ στυλίου. Ὁ περιβόητος οὗτος Συμεῶν ὑπῆρχε μὲν ἐξ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ἔμαθε δὲ παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ποιμαίνειν πρόβατα. Σχολάσας δὲ ποτε χεμῶνος ὡρᾶ καὶ εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰσελθὼν καὶ τοῦ θεοῦ ἀκούσας εὐαγγελίου μακαρίζοντος καὶ ἐπαινοῦντος τοὺς τὸν κόσμον μισούντας καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντας, ἀφῆκε καὶ γονεῖς καὶ πάντας καὶ ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ. Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ λαύρᾳ τῇ λεγομένῃ Μάνδρᾳ, ἐγένετο μοναχὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ μεγάλου· ἐν ἧτινι λαύρᾳ πρῶτον μονάσας καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖσε μονάζοντας ἐν πάσαις νικήσας ἀρεταῖς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πείνη καὶ δίψει καταμαράνας καὶ κακουχίᾳ — καὶ γὰρ ἐνήστυεν ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἐξ ὧν πρῶτον καὶ τὰς μὲν εἰκοσὶ ἴστατο τὰς δὲ ἄλλας εἰκοσὶ ἐκαθέζετο ὑπὸ τοῦ κόπου — ὕστερον ἀνήλθεν ἐπὶ στύλον ὑψηλόν· ἐν ψι πολλὰ θαύματα ποιήσας καὶ μέγας καὶ θαυμαστός γενόμενος εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ πολλοὺς τῶν ἐθνικῶν καὶ ἀπίστων ἐπιστρέψας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἔτη τὸν Θεὸν θεραπεύσας ἐτελεύτησε· καὶ παραδούς τὴν ψυχὴν τῷ Κυρίῳ ἐτάφη. — Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων γυναικῶν Ἀγαθοκλείας, Καλλίστης, Εὐδόου καὶ Ἑρμογένους.

§ 7. Codices L, G, Q, N.

L = Codex musei Britannici, Add. 24 378, membraneus, foliorum 270, 0^m, 33 × 0,225, diversis manibus (fol. 1-5, quae huius codicis non sunt, fol. 6-165, fol. 165-270) saec. XIV exaratus. Menaeum a Septembri ad Februarium. Folia desunt inter 259-260 (Feb. 16, 17), 263-264 (Feb. 23). Nomina sanctorum mensium Septembris, Novembris, Decembris inter synaxaria selecta reperimus, et specimina quaedam addidimus ad dies Sept. 1, 4. Elogia saepe concordant cum S; saepe etiam brevissima sunt et ad pauca verba contracta. Codicem, utpote inaccuratissime scriptum et exigui

Luc. 4, 17.

Cod. Cl.

ceterum momenti neglexissem, nisi oculos convertissem in praefationem quae non quidem in capite libri scripta est, sed in ipso corpore officii diei Sept. 1, inter sextam septimamque canonis oden: 'Υπόθεσις ἀρρηστη τῆσδε τῆς βίβλου τοῦ ἡρημένου συναξαρίου. Hanc non esse ab huius codicis compilatore concinnatam sed ex alio quodam synaxario, cuius elogia partim exscripsit partim contraxit, desumptam verisimile est. Quae enim pollicetur, ea minime praestitisse videtur, ut taceam simile prooemium iisdem fere verbis conceptum in variis synaxariis reperiri, uti exempli gratia in synaxario K et in synaxariis slaviciis, ex quibus illud protulit archimandrita Sergius (1).

Cod. Leidensis.

Porro, in codice bibliothecae Leidensis Vossiano Gr. Quarto N. 54 (= Leid.) qui miscellaneus est, varias complectens res sacras et profanas, seorsim legitur, fol. 214^r, manu saec. XV exaratum prooemium cuiusdam synaxarii: 'Υπόθεσις ἀρίστη τῆς βίβλου τῶν συνάξεων, quod cum prologo codicis L conferendum est. Prologus prisca slavorum lingua exaratus, qualis editus est a Sergio, cum L mirum in modum congruit, laudatque tanquam synaxarii auctores, non Petrum (ut codex K) sed Eliam, et episcopum qui ab eo nuncupatur Constantinus macer, metropolita Mokiciensis. Iamvero, haec habet codex Londinensis, cuius scripturam pessimam, permixtis singulis praene vocalibus, tacite correximus.

Prologus.

'Υπόθεσις ἀρίστη τῆσδε τῆς βίβλου τοῦ εἰρημένου συναξαρίου.

Πολλοὶ τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ¹ μέγα² λαμψάντων³ διὰ σπουδῆς ὅτι πλείστης ἔθεντο τῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν τοῦ ὄλου ἑνιαυτοῦ μνημομένων ἁγίων πατρίδα καὶ βίον καὶ τέλος ὁποῖον ἔσχην ἕκαστος ὅποι τε καὶ πότε αὐτοῦ τὴν μνήμην⁴ τελοῦνται ἀνατάξασθαι καὶ μέντοι καὶ τὰ δι' ἔτους ὑπαναγινωσκόμενά τε καὶ ἀδόμητα κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν γραφῆ παραδοῦναι. Τούτων δὲ οἱ μὲν ῥαθυμίᾳ οἱ δὲ ἀπειρίᾳ⁵ οὐχ ὅπως ἐφικέσθαι⁶ διὰ τέλους ἴσχυσαν τοῦ σπουδάσματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πονηθέντα οὐ καθ' εἰρμόν οὔτε κατὰ τάξιν ἀλλὰ συγκεχυμένως καὶ ἀνακολούθως⁷ ἔξέθεντο. Ἄλλ' ὁ φιλοπονιάτατος Ἥλιος πολὺς ὦν καὶ τὸν⁸ Ζῆλον καὶ τὸ φιλόθεον, πολὺς τὸ φρονιμόν⁹ τε καὶ ἄκονον, ἀγώνισμα θέμενος¹⁰ πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον, κοινωφελές τι¹¹ ἔργον καταλιπεῖν¹², τοῖς ἐν¹³ χρονίᾳ μελέτῃ ἑαυτὸν πολλοῖς¹³ πόνοις ἐκδέδωκεν¹⁴ καὶ τοῦτο μὲν ἱστοριῶν βίβλους¹⁵ τοῦτο δὲ¹⁶ συγγράμματα παλαιῶν διελθῶν καὶ τόπον μηδένα σχεδὸν¹⁷ τῆς ἔψας καὶ ἐσπερίου λήξεως ἀνεξερεύνητον καταλιπὼν¹⁸ τὸ τοῖς ἄλλοις ἐλλειφθῆν ἄριστα¹⁹ ἀνεπλήρωσεν, οὐ μόνον τοὺς ἀπανταχοῦ τελειωθέντας

¹ φιλοσοφίαν L, Leid. — ² Leid., μεγάλη L. — ³ διαλαμψάντων Leid. — ⁴ μνήμη L. — ⁵ Leid., τοῦτον δὲ ἡμῖν ῥαθυμίαν οἱ δὲ ἄπασιν L. — ⁶ Leid., K (supra p. xix), πέφυκεν L. — ⁷ K, ἀκολούθως L, οὐκ ἀκολούθως Leid. — ⁸ τὸ L. — ⁹ προθυμόν Leid. — ¹⁰ καὶ add. Leid. — ¹¹ κ. εἰς τὸ καταλιπεῖν χρήμα Leid., κινωφελῆσθαι χ. καταλιπεῖν L. — ¹² μετέ-

ἁγίους πρὸς ὄνομα κατὰ²⁰ τάξιν ἐν τῆσδε τῆ βίβλῳ ἐπ' ἀκριβείας ἐκθέμενος, ἀλλὰ προσθεῖς καὶ ἄ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἄδεσθαι²¹ καὶ ἐπαναγινώσκεσθαι²² δεόντως ἐποφείλεται, ὡς ἂν τούτοις παρατυγχάνοντες οἱ μὲν εἰδότες εἰς ὑπόμνησιν ἄγοιντο, οἱ δ' ἀγνοοῦντες μανθάνειν ἔχοιεν ἀμφοτέροι²³ τε πρὸς τὸ ὑπὲρ²⁴ τοῦ τὸ παρὸν φιλοπόνημα συντεταχότος ὑπερέχεσθαι τρέποινο²⁵ προθυμότητα. Αὕτη²⁶ δὲ ἡ προσθήκη τῶν πλατύτερον ἐκτεθέντων ὑπομνημάτων γέγονεν παρὰ Κωνσταντίνου μητροπολίτου Μωκητοῦ, τοῦ πάντας τοὺς εὐσεβῶς²⁷ ζῶντας παρακαλοῦντος εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ.

G = Codex bibliothecae Ambrosianae C. 101 Sup. Membraneus, foliorum 228, 0^m, 33 × 0,23, binis columnis saec. XII exaratus. Folia 1-5 peregrina sunt, mutilusque codex est in principio et in fine. Folia 6-224 complet synaxarium totius anni cum typici excerptis. Non paucae in marginibus scriptae sunt notae necrologicae, ut fol. 49, 53, 137, 141 (an. 1160), 166 (an. 1168). Liber male habitus est, multi margines excisi, folia detracta, maculae non paucae. Est etiam satis neglegenter exaratus. Nomina sanctorum mensium Septembris, Octobris, Februarii, sed et elogia aliquot ad dies Sept. 3, 4, 5 speciminis causa attulimus. Quamquam saepe elogia eadem phrasi concepta sint, qua utitur S, saepe tamen contracta sunt. Codex minoris momenti visus est quam ut eius rationem latius persequeremur.

Cod. G.

Q = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1621, olim Reg. 2487, membraneus, foliorum 117, 0^m, 235 × 0,17, lineis plenis saec. XIII exaratus. Menaeum Novembris et Decembris. Mutilum inc. Nov. 13, et des. Dec. 24. Nomina sanctorum, quotquot habet, inter synaxaria selecta rettulimus, et elogia exscripsimus ad dies Nov. 16, 19, 26, 27, 29, Dec. 6, 9, 12, 21, 22, 24. Huius autem codicis ideo maxime rationem habuimus, quia non pauca refert quae in aliis frustra requiras, uti ex locis allatis ubertim demonstratur. Ceterorum elogiorum phrasis cum S affinis est.

Cod. Q.

N = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1617, membraneus, foliorum 208, 0^m, 25 × 0,20, binis columnis an. 1071 exaratus, ut constat ex subscriptione fol. 208: † ἐτελειώθη ἡ βίβλος αὕτη ἐπὶ βασιλείᾳ Ῥομανοῦ τοῦ Διογένους, καθ' ἡμῶν δὲ ἡγουμενεύοντος Νικολάου μοναχοῦ, μηνί Ἰαννουαρίῳ ἰ', ἰνδ. θ', διὰ χειρὸς Κυρίλλου μοναχοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ πρεσβυτέρου †. Synaxarium a mense Martio ad Augustum, cum paucis et brevissimis typicorum excerptis. Folia 25-32 inter f. 16 et 17 collocanda sunt. Inc. Μῆν μάρτιος ἡμέρων λα', ἡ ἡμέρα ὠρῶν ἰβ', ἡ νύξ ὠρῶν ἰβ'. <Εἰς τὴν> α'. Ἐπισημῶς τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος Εὐδοκίας τῆς ἀπὸ Σαμαρειτῶν. Αὕτη ἦν ... (= S).

Cod. N.

πειτα Leid. — ¹⁹ καὶ Leid. — ²⁰ ἐκδέδωσι Leid. — ²¹ ἱστορίας βίβλων Leid., ἱστοριῶν βίβλους L. — ²² καὶ add. Leid. — ²³ om. Leid. — ²⁴ παραλιπὼν Leid. — ²⁵ Leid., εὐχρίστα L. — ²⁶ καὶ Leid. — ²⁷ τε add. Leid. — ²⁸ ὑπαναγινώσκεσθαι Leid. — ²⁹ ἀφοτέροις L. — ³⁰ τὸ ὑπὲρ Leid., om. L. — ³¹ πρέπειν τὸ L. — ³² ἀμὴν et hic des. Leid. — ³³ εὐσεβῶς L.

(1) Potnij Mécjatseslov Fostoka, I, 232.

Nomina sanctorum, quotquot habet, in synaxariis selectis reperies. Elogiorum phrasis plerumque concordat cum S, nisi multum contracta sit. Identidem tamen propria habet, quae Mart. 7, 11, 12, 16, 27, 28, Mai 5, Iun. 5, 15, 28, Iul. 2, 3, 5, 9, 30, Aug. 23, 24 attulimus. Sequentia elogia consueta clausula Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις absolvuntur: April. 25¹, Mai 2², 3¹, 9¹, 19¹, 21¹, 30², Iun. 3¹, 10¹, 11¹, 17¹, 22¹, 27¹, 29¹, Iul. 12¹, 14², 15¹, 16⁴, 19², 22¹, 25¹, 27¹, 29¹, Aug. 7¹, 11², 12¹, 14², 18¹, 26¹, 29¹.

§ 8. Codices R, Ra, Rb, Rc.

Cod. R.

R = Codex bibliothecae Caesaratae Petropolitanae gr. 227, olim A. Porfirii Uspenskij, quatuor constans tomis 0^m, 34 × 0,245, geminis columnis saec. XII exaratus littera minuta, exceptis lectionibus Evangeliorum et Apostoli, quae grandiore caractere scriptae sunt. Menaea totius anni, quorum tomus I, foliorum 157, complectitur menses tres, a Septembri ad Novembrem; tomus II, foliorum 130, iterum tres menses a Decembri ad Februarium; tomus III, foliorum 142, menses quattuor, a Martio ad Iunium; tomus IV, foliorum 81, duos ultimos menses. Saepius in principio diei spatium relictum est vacuum, iconi depingendae reservatum. Inde a mense Febuario omnia sanctorum nomina synaxariis selectis inscripsimus. Principii mensium specimen afferre iuvat.

SEPT. 1: 2. — 2: 1. — 3: 1. — 4: 2. 1. — 5: 1. — 6: 1. — 7: 1. — 8: 1. — 9: 1. — 10: 1. 2. — 11: 1. — 12: 1. 2. — 13: 1. 2. — 14: 1. 3. 2. 4. — 15: 1. 2. — 16: 1. 4. — 17: 1. — 18: 3. — 19: 2. 1. — 20: 1. — 21: Κοδράτου. — 1. — 22: 2. — 23: 1. 2. 3. — 24: 1. — 25: 3. — 26: 1. — 27: 2. — 28: 1. — 29: 1. — 30: 1.

Iamvero vel ex his manifestum fit codicem R nostro S memoriarum egentiorum esse. Synaxes quoque rarius indicit, v. g. mense Septembri 20, 22, 24, 30. Ceterum elogia verbis saepe consonant cum S; sed non raro occurrunt synaxaria illa paulo longiora quae in codicibus D*, F*, Ba aliisque legimus; alias quoque loco elogii simplex habetur commemoratio.

Hoc codice et reliquis menaeis Ra, Rb, Rc, qui externa specie rerum distributione et ipsa scriptura ita similes sunt, ut eodem loco illos exaratos diceret, parce usus sum, cum eorundem synaxaria parum accurate scripta esse deprehendissem, librosque illos non tam hagiographis commendandos existimarem quam iis qui hymnodiae graecorum rebusque liturgicis incumbunt. Lectorem autem monuisse velim in similibus codicibus bis unoquoque die sanctorum nomina scripta esse, in lemnae nempe et in corpore canonis, neque ita raro factum esse ut, qui primo loco legitur, altero ommitteretur. Addendum quoque hos quattuor codices variis temporibus huc adfectos non ita minute potuisse conferri, ut eorum stirps decretorie definiri potuerit; attamen cum codicibus D*, F* magis quam cum ceteris affines esse videntur.

Ra = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis gr. 1575, olim Mazarinaeus, Regius 2475, membraneus, foliorum 221, 0^m, 285 × 0,180, lineis plenis saec. XII exaratus. Menaeum a Martio ad Augustum. Sanctorum nomina omnia inter synaxaria selecta reponenda assumpsimus.

Cod. Ra.

Rb = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis Suppl. gr. 152, "ex bibliotheca fratrum Praedicatorum Paris. in vico S. Honorati.", Membraneus, foliorum 246, 0^m, 28 × 0,19, lineis plenis saec. XIII exaratus. Folia 1-222^{*} implent menaea a Martio ad Augustum. Codex acephalus inc. in Mart. 7, et desunt folia in eodem mense inter fol. 3-4, 5-6, 10-11, 12-13. Fol. 222^{*} legitur: † Τέλος σὺν Θεῷ τοῦ βιβλίου. In folio chartaceo 1^{*} haec scripta sunt: Antiquissimi menaei graecorum pars altera continens menses Aprilem, Maium, Iunium, Iulium et Augustum integros cum fragmentis mensis Martii etc.; quod domini Ioannis Du Tillet, supremi senatus Galliarum principis exceptoris, dono ex bibliotheca Tilletana transitit 1652 ad bibliothecam conventus Parisiensis sanctissimae Annuntiationis B^{ae} Mariae semper virg. via Nova ad Scum Honoratum ordinis fratrum Praedicatorum.

Cod. Rb.

Hoc codice usi sunt aliquoties decessores nostri, et saepius Combefisius in variis operibus (Auctarium novissimum, I. 484, 501, 541 etc.) nomenque habet synaxarii Tilletani, Tiliiani, Combefisiani.

Rc = Codex bibliothecae Caesaratae Vindobonensis Theol. gr. 300, olim 142, Nessel. Theol. 33. Membraneus (praeter fol. 181-84), foliorum 184, 0^m, 32 × 0,21, geminis columnis saec. XIII-XIV exaratus. Menaeum a Martio ad Augustum.

Cod. Rc.

In principio singulorum mensium relictum erat spatium vacuum iconi depingendae paratum, ubi rudi manu imagines delineatae cernuntur. Inc. fol. 1: Μῆν μάρτιος ἡμέρας ἔχων λα' cet. Elogiis praefixa est inscriptio: Τὸ συναξάριον, vel etiam Ὑπόμνημα. Nomina sanctorum inter synaxaria selecta relata sunt.

§ 9. Codices M*.

M = Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1582. Membraneus, foliorum 277, 0^m, 285 × 0,185, binis columnis saec. XIV exaratus. Synaxarium sex mensium, a Septembri ad Februarium. Ultima folia umore male foedata lectu difficillima sunt. Sunt etiam nonnihil interturbata, hoc ordine suis locis reponenda: 264, 270, 266-69, 271, 265, 272, 275, 276, 273, 274, 277. Desunt quaedam folia inter 159-160 (Dec. 2-10). Sanctorum nomina, quotquot hoc in codice recensentur, in synaxaria selecta suscepi; elogia vero vel narrationes, paucis exceptis, tunc solum, quando de sanctis erant qui in ceteris codicum classibus omittuntur. Et iure quidem optimo uberioribus excerptis synaxaria selecta onerare nolimus, cum ab huius prosapiae codicibus proxime derivata sint menaea excusa, quae a lectore facile consuli possunt.

Cod. M.

Ipsa sua specie huius classis codices ilico mani-

festantur, ut unius diei (Sept. 3) specimine ostendemus.

Μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀνθίμου ἐπίσκοπου Νικομηδείας, ὃς καὶ ἀποτμηθεὶς τρίχας ἐκφύει.

Τμηθεὶς κεφαλὴν μάρτυς Ἀνθιμὸς εἴφει καὶ νεκρὸς ἀνθείς εἰς δόξαν Θεοῦ τρίχας.

*Ανθιμον ἐν τριτάτῃ ἀπέκρινε εἴφος δέξυ.

Ὁ ἅγιος Ἀνθιμος, προκαθίσαντος Μαξιμιανοῦ τοῦ βασιλέως ... *Des.* καὶ τελευταῖον τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ζήνων ἐν λέβητι μολύβδου παφλάζοντος βληθεὶς τελειοῦται.

Ζήνων ὁ θεὸς τῷ Θεοῦ πόθῳ ζέων,

Χαίρων ὑπῆλθε τοῦ μολύβδου τὸ ζέον.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἁγία μάρτυς Βασιλίσσα θηριομαχήσασα καὶ μηδὲν βλαβεῖσα ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

*Ὀφθείσα Βασιλίσσα φρικτῆ θηρίοις

Φρικτῶ παρέστη παμβασιλέως θρόνῳ.

*Ἀλεξάνδρου ἡγεμονεύοντος ἐν Νικομηδείᾳ διωγμὸς ἦν ... *Des.* ἐν τῷ ὕδωρ τῇ εὐχῇ τῆς ἁγίας ἐξελεθὼν σώζεται μέχρι τῆς σήμερον.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος μάρτυς Χαρίτων ἐν λάκκῳ ἀσβέστου βληθεὶς τελειοῦται.

Εἰσὺς Χαρίτων εἰς τὸν ἀσβέστου βόθρον

*Ἀσβεστον εὖρε φῶς ἀκράτου τόπου.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀριστίων ἐπίσκοπος πυρὶ τελειοῦται.

*Ὡς εἰς ἄριστον τὴν πυρὰν σπεύδων τρέχεις

*Ἄριστε Χριστοῦ μαρτύρων Ἄριστίων.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος μάρτυς Ἀρχοντίων λιμῶν τελειοῦται.

*Ἀρχοντίων λιμῶν τε, κἀντεῦθεν τρύχε

*Ἀρχοντα κόσμου λαμίαν νοουμένην.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοκτίστου τοῦ συνασκητοῦ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου.

Καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Στεφάνου τοῦ ὁμολογητοῦ ἡγουμένου Τριγλίας.

Καὶ τὸν ἐν ἁγίοις βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ νέου ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις.

Καὶ ἀθλησὶς τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀριστίωνος ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Οὗτος ὁ ἅγιος Ἀριστίων ὑπῆρχε μὲν ἐπίσκοπος ... *Des.* τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ψυχὴν παρέδωκε τῷ Θεῷ, ψὴ πρέπει κτλ.

Imvero non sola forma et rerum copia codices classis M* a ceteris discernuntur, verum et elogiis quibusdam prolixioribus et narrationibus, quas pānu ωφελίμους seu ψυχωφελείς nuncupant, et quas minime omisit. Sunt autem praecipuae:
SEPT. 8: Διήγησις περὶ ἀγάπης. — SEPT. 11: Εὐφροσύνου τοῦ μαγείρου. — SEPT. 24: Κόπριος. — OCT. 5: Ὀπτασία Κοσμᾶ μοναχοῦ. — OCT. 15: Ἀθλησὶς μοναχοῦ τίνος καὶ διήγησις. — OCT. 23: Μακαρίου τοῦ Ῥωμαίου. — OCT. 27: Διήγησις περὶ τῶν Ἰβήρων. — OCT. 29: Ἀννης τῆς μετονομασθείσης Εὐφημιανῶ. — OCT. 31: Διήγησις Θεοδωρήτου περὶ ὁμολογητοῦ τίνος ἀνωμένου. — NOV. 4: Διήγησις εἰς τὸν θρῆνον τοῦ προφήτου Ἰερεμίου. — NOV. 17: Ζαχαρίου τοῦ σκυτοτόμου καὶ Ἰωάννου. — NOV. 23: Διήγησις ὀπτασίας Ἰωάννου. — NOV. 30: Φρουμέντιου ἀρχιεπισκόπου

Ἰνδίας. — DEC. 7: [Παύλου μοναχοῦ τοῦ ὑποτακτικοῦ. *Casu deest in cod. M.*] — DEC. 10: [Θωμᾶ Δεφουρκινῶ, *it.*] — DEC. 11: Μνήμη μεϊρακόσ τινος. — DEC. 24: Νικολάου τοῦ ἀπὸ στρατιωτῶν. — *Codices M* etiam dignosci possunt ex iis quae attulimus ad Sept. 1, 7, 9, 10, 17, 28, 29, Oct. 7, 10, 24, 25, 26, Nov. 5, 19, Dec. 2, 5, 23, 29, Ian. 5, 24, Feb. 7, 19, 20. De altero semestri dicemus ad Mc.*

Ma = *Codex bibliothecae Caesariae Petropolitanae gr. 231, olim A. Porfirii Uspenskij. Membraneus, foliorum 186, 0^m 285 × 0,20, binis columnis saec. XIV exaratus. Synaxarium sex mensium a Septembri ad Februariam. Incipit fol. 1: Συναξάριον σὺν Θεῷ τῆς συνθέσεως (f. συνόψεως) τῶν ἁγίων τοῦ ὅλου χρόνου, ὅθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἐφυκαίετο οἱς χρόνοις, καὶ εἴτε τὸν διὰ μαρτυρίου εἴτε τὸν δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο στέφανον. Eius supellectili synaxaria selecta onerare necessarium non diximus, cum ex specimine, quod allaturi sumus lectori satis perspicuum futurum sit quanam sit rerum distributio. Exemplo sit mensis September, ex quo ea sola profero in quibus Ma ab M discrepareprehendi.* SEPT. 2, addit: τῆς ἁγίας μάρτυρος Βιβιανῆς. — SEPT. 4, inter τρισχιλίων ἑξακοσίων εἴκοσι ὀκτώ καὶ 5, inserit 6. — SEPT. 8, post Σεβήρος inserit Ἀρτεμίδωρος πυρὶ τελειοῦται. — SEPT. 10, addit: ἡ ἁγία μάρτυς Ἰα εἴφει τελειοῦται. — SEPT. 11, post Euphrosynum, addit 2. — SEPT. 18, addit: τῆς ἁγίας μάρτυρος Θεοδώρας. — SEPT. 19, addit: τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τιμοθέου τοῦ ἐν Γάζῃ, ὃς ἦν ἐν Παλαιστίνῃ. — 6. 8. — SEPT. 21, non iteratur memoria Isaacii ep., et additur 6: τῆς ἁγίας μάρτυρος Βάσσης τῆς ἐν Ἄλωνι τῆ νήσῳ, et rursum 4: Βουσιρέως καὶ Νέστορος. — SEPT. 22 addit 4. — SEPT. 24, addit: Γοβδελαῖ (Sept. 29^a) Πέρσης (Sept. 23^a). — SEPT. 25, addit 2, Ἰας (Sept. 11^a), Εὐσταθίου μοναστοῦ πόλεως Ῥώμης (Sept. 20^a); — τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ῥωμανοῦ (p. 77 41). — SEPT. 26, post Ἀριάδνης inserit: τῆς ἁγίας μητρὸς χήρας γυναικὸς μαχαίρα τελειωθείσης — τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δόσσαν (cf. April. 9^a). — SEPT. 28, addit 2: τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μάρκου ποιμένος. — SEPT. 30, post ἑβδομήκοντα, inserit τῆς ἁγίας μάρτυρος Γοβδελλάς.

Mb = *Codex bibliothecae Universitatis Basiliensis, A. III. 16. Chartaceus, paginarum 276, 0^m 285 × 0,200, binis columnis saec. XV exaratus. Codici inscriptum est: Menaei pars prior (Sept.-Febr.), S. XV. Cod. Praedicator. (Ioh. de Ragusio), et in folio praevio: Ex libris bibliothecae Academiae Basiliensis 1559. Est reapse synaxarium sex priorum mensium, quod post invocationem, Κύριε, βοήθει τῷ σπῷ δούλῳ statim incipit: Μὴν Σεπτέμβριος ..., et des. fol. 276: Τέλος τοῦ ἑξαμηνιαίου σὺν Θεῷ συναξαρίου. Sanctorum nomina mensium Octobris, Decembris et Februarii inter synaxaria selecta consignavimus, et hinc inde elogiorum specimina dedimus, ut Dec. 2, 5, 7, 10, ex quibus apparet quam arte cum M coniunctus sit Mb. Singularis est memoria Dec. 9: τῶν ἀδελ-*

Cod. Ma.

Cod. Mb.

φῶν τῶν ἐν τῇ Σκύρῳ τελειωθέντων, e qua fortasse aliquo modo introspicere potest undenam codex traxerit originem.

Mc = *Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis Coisl. 223. Membraneus (praeter folia 308, 309), foliorum 309 (66bis, 100bis, 269bis), 0^m 255 × 0,19, lineis plenis an. 1301 exaratus, ut testatur subscriptio fol. 307: Ἐτελειώθη ἡ παρούσα βιβλος ἐν ἔτει ,ζωθ', ἰνδ. ἰδ', σπουδῆ καὶ ἐξόδῳ τοῦ πανοσιοτάτου ἡμῶν πατρὸς ἱερομονάχου Ἰωαννικίου καὶ πρώτου τοῦ ἁγίου ὄρους, χειρὶ δὲ νωθρᾶ καὶ ἀφελεῖ Μελετίου ἀμαρτωλοῦ καὶ ἀφιερῶση τῇ σε. . . . ||||| ||||| |||||. Et infra, alia manu recentiore: τὸ παρὸν συναξάριον ἐδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Συμεοῦ τοῦ Νεῖλου. In foliis 308-309 additiis legitur: τῷ αὐτῷ μηνί (μαίῳ) ε', μνήμη τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ ἀσκήσαντος, et sequitur eiusdem sancti elogium. Cetera complet synaxarium sex mensium a Martio ad Augustum, cuius nomina singula in synaxaria selecta induximus. Martium, Aprilem, Maium cum S contulimus, et nonnullos etiam locos in reliquis mensibus, ubi codex D deficiebat. Semel dixisse sufficiat, quod singulis diebus notare superfluum visum est, in Mc plerumque haberi τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἁγίου κτλ. ubi S habet τ. α. ἡμ. ἀθλησὶς κτλ. Incipit statim liber, fol. 1: Μὴν Μάρτιος ἔχων ἡμέρας λδ', ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας ιβ' καὶ ἡ νύξ ὥρας ιβ'. Elogia integra haec fere ratione attulimus, quam diximus ad M.*

Et inter haec quidem excerpta quaedam narrationes prorsus singulares sunt uti Mart. 9: Οὐρπασανου. — Mart. 10: Ἀναστασίας τῆς πατρικίας. — Mart. 16: Ἀνίνα. — Mart. 22: Δροσίδος. — Mart. 26: Μάλχου. — April. 29: Διήγησις περὶ τοῦ γενομένου θαύματος ἐν Ἀφρικῇ (cf. tamen Bb). — Διήγησις τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πατρικίου (cf. tamen C, Bb). — April. 30: Δονάτου. — Iun. 1: Περί γεωργίου τίνος Μετρίου λεγομένου. — Iun. 27: Διήγησις Συνεσίου ἐπισκόπου. — Iul. 26: Ὁρασιζήλης. — Aug. 9: Εὐρεσις ἀχειροποιήτου εἰκόνας ἐν Καμουλιανᾷς. — Aug. 11: Διήγησις περὶ εἰκόνας δεσποτικῆς ἀχειροποιήτου. — Aug. 13: τῆς κτητορίσεως τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Εἰρήνης. — Aug. 31: Ἀνάμνησις τῆς ἀνακτίσεως τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τοῦ ἐν τῷ Νεωρίῳ. Elogia quoque sequentia notatu digna sunt, quae attulimus ad Mart. 3, 4, 6, 8, 11, 15, 18, 28, 29; April. 1, 2, 5, 8, 12, 14, 16, 18, 21, 22, 23, 27; Mai 1, 3, 13, 22, 25, 26; Iun. 2, 3, 4, 6, 7, 9, 13, 17, 26, 30; Iul. 7, 10, 13, 14; Aug. 4, 24, 27, 28, 31.

Md = *Codex bibliothecae Aedis Christi Oxoniensis signatus Arch. W., gr. 2. Membraneus, foliorum 239, 0^m 315 × 0,245, saec. XIII exaratus. Folia 1, 237-39 insiticia sunt. Fol. 1^a manu recentiori scriptum est: Τὸ παρὸν περικαλὲς βιβλίον ἦτοι τοῦ συναξαρίου ὑπῆρχε μὲν πρότερον τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Περιβλέπτου, νῦν δὲ ἔστι τῆς μονῆς τῆς Παμμακα-*

Cod. Md.

ρίστου. Fol. 237: Ὁ μοναχὸς Μακάριος ἦλθεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Περιβλέπτου τῇ ἰ' τοῦ ἀπρηλίου μηνός. Αὕτη ἡ βιβλος πέφηκε τῆς Περιβλέπτου τῆς κειμένης ἔγριστα τῆς Φαμαθίου, ἦν ἐκ βάθρον ἠγηρεν Ῥωμανὸς ἀναξ. Fol. 237: Τὸ παρὸν ἦτον τῆς Περιβλέπτου ὕστερον δὲ τῆς Παμμακαρίστου, νῦν δὲ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Fol. 237: Τὸ παρὸν εὐρέθη εἰς τὰς χιλίας ἑξακοσίας ἐνεκόντα ἑπτὰ εἰς τὸ πατριαρχίον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. Fol. 238: Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει ἴδιον κτήμα τῆς Παμμακαρίστου· καὶ ὁ ἀποξενώσας αὐτὴν ἐχέτω τὰς ἀρὰς τῶν τῆν' θεοφόρων πατέρων. *Synaxarium a mense Martio ad Augustum. Folia desunt inter f. 9 et 10 (Mart. 7-21). Omnium sanctorum, qui prolixiore elogio laudantur in synaxario, seriem tenuit G. W. Kitchin (1); sed, quod mireris, eos omisit qui simplici mentione commemorantur. Si hos quoque protulisset, primo intuitu manifestum fuisset Mc inter et codicem Oxoniensem artissimam vigere cognationem.*

*Ab egregio exemplari ulterius recensendo pro intento nostro abstinere possumus, licet suas habeat varietates. Aug. 4 haec leguntur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ περικαλλοῦς καὶ θεοῦ ναοῦ τῆς βασιλικῆς καὶ παντοκρατορικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐκ τῶν πρὸ πολλῶν τῶν λόγων τὴν μητέρα. *Des.* Σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι σοὶ δόξα πρέπει. *De quo carmine breviter dixi in notis ad Aug. 4, 867 54. Et Aug. 11: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ σεβασμίου καὶ περικαλλοῦς οἴκου καὶ θεοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης. Τὸ δὲ διὰ στίχων συναξαρίου ἐγγράφη εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος, τῷ αὐτῷ μηνὶ τετάρτῃ.**

Me = *Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis Coisl. 309, membraneus, foliorum 331, 0^m 245 × 0,17, lineis plenis saec. XIV exaratus. Menaeum Martii, Aprilis et Maii, principio mutilum. Folia nonnihil inturbata sunt, ita ut inter 119 et 120 collocanda sint 145 et sequentia. Plerumque concordat cum Mc. Ex mense Martio exempli causa eos dies attulimus in quibus aliquid ab Mc discrepat. In sola fere rerum dispositione diversitatem quandam esse lector ilico advertet. Mart. 1, add.: μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Χαρισίου, Νικηφόρου καὶ Αἰγυπτίου (Mart. 1^a). — Mart. 14, add.: Στυρίου, Σατορνίνου, Ῥευκάτου, Περπετοῦς καὶ Φιληκητάτης μαρτυρισάντων ἐν Ῥώμῃ (Mart. 14^a). — Mart. 16, add.: Ἰωάννου τοῦ ἐν Ῥουφιλιανᾷς. — Mart. 17: 1. 4. — Παύλος. — Θεοστήρικτος. — Ἡ ἐν τῷ κυρίῳ πάσχα ἀνάστασις τοῦ δικαίου Λαζάρου. — Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μαρκιανῶ (reapse Μαρίνου = 2). — Mart. 18, add.: ἡ ἐν τῷ κυρίῳ πάσχα βαιοφόρος. — Mart. 19, add.: Διόδωρος πρεσβύτερος καὶ Μαρτιανὸς διάκονος. — Mart. 21, om.: Ἰακώβου. — Mart. 24, add.: Ἰακώβου. — Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀρτέμωνος πρεσβυτέρου. — Mart. 29: 1. 4. — Ἰωάννου. — Mart. 31: 2. 7. 4.*

Cod. Me.

Cod. Mf. **Mf** = *Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1577, olim Reg. 2477, chartaceus, foliorum 202, 0^m, 29 × 0,21, binis columnis an. 1520 exaratus. Legitur quippe fol. 202^a: Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Γεωργίου πόνος. Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν ἔτει Ζκη' ἰνδ. η', ἐν μηνί νοεμβρίῳ κθ'· καὶ ὄσοι ἐπὶ χεῖρας φέροντες αὐτῷ ἦτοι σφάλματα εὐρητ. διορθώσατ. αὐτῷ καὶ εὐχασθαί μοι διὰ τὸν Κύριον. *Synaxarium a Maio ad Augustum. Inc. fol. 1: Συναξάριον ἀρχόμενον σὺν Θεῷ ἁγίῳ. Μὴν Μαΐος ἔχει ἡμέρας λα' κτλ. Cum praecedentibus codicibus, rebus verbisque arte coniunctus. Habet quoque nonnulla propria, sive aliunde adducta, sive alio loco collocata a librario, cuius negligentia factum est ut mira quaedam et inaudita his fastis inscriberentur. Cum praeterea recentioris aetatis sit codex, ab illo integre recensendo abstinendum duximus, atque haec pauca dumtaxat speciminis ergo adducimus. Aug. 4: Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Εὐδοκίας καὶ μάρτυρος. — Μνήμη τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἰας. — Τὰ ἐγκαίνια τοῦ περικαλλοῦς καὶ θείου ναοῦ τῆς βασιλικῆς καὶ παντοκρατορικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Inc. Ἐκ τῶν πρὸ πολλῶν τῶν λόγων τὴν μητέρα (ut Md). — Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου. — Aug. 11: Τοῦ ἁγίου Εὐπλου. — Διήγησις περὶ εἰκόνας δεσποτικῆς ἀχειροποιήτου (ut Mc). — Διήγησις περὶ ἑτέρας ἀχειροποιήτου δεσποτικῆς ἁγίας εἰκόνας. Inc. Εἰπέ τις τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριογράφων περὶ δεσποτικῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνας ὅτι ἐν τῷ μέλλειν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰ. Χ. καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἐκούσιον πάθος ἐλθεῖν κτλ. — Aug. 27: Ποιμένος τοῦ ἀναχωρητοῦ. — Εὐθαλίας. — Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Λιβερίου ἐπισκόπου Κουδρούμης τῆς κατὰ Ἰσπανίαν (= Aug. 27^a). — Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν τοῦ καλουμένου Ὁσίου ἐπισκόπου Πανίου (= Aug. 27^a, sed loco τῆς ἐπισκοπῆς Κουδρούμης, habet, τῆς ἐπισκοπῆς Πανίου). — Aug. 31, consentit cum Mc, nisi quod post Φιλέορτος haec inserit: Ὁ ἅγιος μάρτυς Διάδοχος εἴφει τελειοῦται. — Αἱ ἅγιοι ἑπτὰ παρθένοι αἱ γεζαῖοι (sic) ε. τ. — Ὁ ἅγιος Πούδης ε. τ. — Οἱ ἅγιοι τέσσαροι μάρτυρες οἱ ἐκ Πέργης τῆς Παμφυλίας εἰς πῦρ ὑποστρωθὲν τρέχον (sic) ἀναγκασθέντες τ. — Οἱ ἅγιοι τέσσαροι μάρτυρες Μηνᾶς, Φαῦστος, Ἀνδρέας καὶ Ἡράκλειος ὑπὸ ἵππων συρόμενοι τ. **Cod. Mg.** **Mg** = *Codex bibliothecae cl. v. A. Papadopoulos-Kerameus, qui illum perhumaniter nobis commodavit. Chartaceus, foliorum 210, 0^m, 315 × 0,205, binis columnis saec. XIV-XV exaratus. Nonnulla desunt folia inter f. 84-85 (Mai 3), f. 102-103 (Mai 19), f. 108-109 (Mai 25-27). Fol. 93-94 collocanda sunt ante f. 85. Synaxarium a Martio ad Augustum. Prioris libri partis inscriptio reperitur in folio 1, ubi post fragmentum | παραλαβὴν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τρεῖς μαθητὰς Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην | eadem manu scriptum legitur: [Σ]υναξάριον ἐκτεθὲν διὰ στίχων ἰάμβων παρὰ Χριστοφύρου πατρικίου καὶ ἀνθυπάτου τοῦ Μιτυ-***

ληναίου διαλαμβάνον περὶ τῆς τελευτῆς ἐκάστου τῶν ἁγίων τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ καὶ περὶ τῶν δι' ὄλου τοῦ χρόνου ἐπιτελουμένων εορτῶν· ἔχει δὲ ἐκάστη ἡμέρα καὶ ἓνα στίχον ἠρωϊκὸν περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγίου καὶ τοῦ τέλους καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς καθ' ἣν ἐτελειώθη. Μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἔχων (sic) ἡμέρας τριάκοντα, ... et sequitur initium synaxarii non versibus dumtaxat sed et prosa oratione conscripti. Pars posterior synaxarii, quam fere integram habemus, plerumque concordat cum Mc. Exempli gratia sit mensis Martius, qui in sequentibus tantum descripat. MART 5, deest memoria Ἡραΐδος. — MART. 11, desunt Ἄγιοι ἕτεροι κτλ. — MART. 12, desunt Οἱ ὑπὸ τῶν μυῶν κτλ. — MART. 18, add.: Ἡ ἐν κυρίῳ πάσχα κυριακὴ τῆς βαιοφόρου. — MART. 19, add.: Διόδωρος πρεσβύτερος καὶ Μαριανὸς διάκονος σπηλαίῳ βληθέντες τ. — MART. 21, om. Ἰακώβου. — MAI 24: Ἰακώβου. — 1. — Ἀρτέμω-νος. — Ζαχαρίας. — 4. — Μαρτίνος. — MART. 27, desunt 3, 5, 6. — MART. 28, add. 1. — MART. 29, deest Μάρκου καὶ Κυρίλλου. Ex mensibus ceteris quaedam additamenta attulisse sufficiat. — APRIL. 29 add. ἡ ἐν κυρίῳ πάσχα κυριακὴ τοῦ τυφλοῦ. — MAI 6: οἱ ὄσοι Μάμας, Παχώμιος καὶ Ἰλαρίων. — MAI 8: Ὁ ὄσιος Μήλης ὁ ὑμνωδὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. — MAI 12: ἡ ἐν τῷ κυρίῳ πάσχα κατὰ τὸ σάββατον τῆς πεντηκοστῆς, μνήμη τῶν κεκοιμημένων πιστῶν. — MAI 13, 4: Ἀλεξάνδρος ἐπίσκοπος Τιβεριανῶν. — Ἡ ἐν κυρίῳ πάσχα κυριακὴ τῆς πεντηκοστῆς sed deest τὰ ἐγκαίνια κτλ. — MAI 14, ita: 1. — Ἀλεξάνδρου (Mai 13^a). — 2. — Ἡ ἐν τῷ κυρίῳ πάσχα κατὰ τὴν ἐπαύριον τῆς πεντηκοστῆς εορτὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. — Ἡ κατὰ τὴν εορτὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μνήμη τῶν κεκοιμημένων πιστῶν. — MAI 18: Ἡ ὁσία Ἀναστασίῳ ἡ ἐν τοῖς Λευκάδοις ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. — MAI 29: οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἀνὴρ μετὰ τῆς ἰδίας συζύγου εὐλοῖς τὰ ὄστα συντριβέντες τ. — IUN. 6: Ἀνουβὸς ὁ σημειοφόρος. — Φωτᾶς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. — IUN. 10, add. Νεανίσκου. — IUN. 11: Ἀπολλῶς ἐπίσκοπος εἴφει τελειοῦται (Iun. 10^a). — IUN. 14: ἡ ὁσία Ἰουλίττα. — IUN. 15: ὁ ὄσιος Ὀρτήσιος. — IUN. 16: οἱ ἅγιοι τεσσαράκοντα μάρτυρες οἱ Ῥωμαῖοι πυρὶ τελειοῦνται. — IUN. 17: ὁ ὄσιος Πίωρ. — IUN. 26: ὁ ὄσιος Ἀνθίων. — IUN. 30: Ὁ ἅγιος μάρτυς Εὐλάμπιος εἴφει τελειοῦται. — Μελίτων ε. τ. — Πέτρος ὁ ἐκ Σινώπης κατὰ πετρῶν συρόμενος τελειοῦται. — IUL. 16: αἱ ἅγιοι γυναῖκες πολλαὶ εἴφει τελειοῦνται. — IUL. 19: οἱ ἅγιοι τέσσαρες ἀσκηταὶ ἐν εἰρήνῃ τελειοῦνται. — IUL. 20: Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς εὐαγεστάτης μονῆς τῶν Στουδίου τοῦ τιμίου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. — IUL. 23: Φωκᾶ τοῦ νέου. — IUL. 27, ubi Mc habet οἱ ἅγιοι γ' μάρτυρες: οἱ ἅγιοι ἑκατὸν πενήκοντα τρεῖς οἱ ἐν Θράκῃ. — AUG. 5: Φάβιος ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης. — AUG. 30: Ὁ ὄσιος Σαρματᾶς. — Οἱ ἅγιοι δεκαεὶ μάρτυρες.

Ex hoc codice, quo non semel alias usus est ipse v. d. A. Papadopoulos-Kerameus, nuper protulit synaxarium S. Iosephi hymnographi (April. 3),

Cod. Mh. **Mh** = *Codex bibliothecae Nationalis Parisiensis 1578, chartaceus, paginarum 508, 0^m, 29 × 0,205, binis columnis saec. XV-XVI exaratus. Synaxarium sex mensium a Septembri ad Februarium. Des. mutil. in Feb. 27. Post prima inscriptio- nis evanidae verba legitur: ἀνεδέξατο στέφανον. Χριστοφύρου πατρικίου καὶ ὑπάτου τοῦ Μιτυλη- ναίου συναξάριον διὰ στίχων ἰάμβων διαλαμβάνον συνεπτυγμένως μὲν ἀλλ' ὁμως ἀναγκάως ὄθεν τε ἕκαστος τῶν ἁγίων κὰκ τίνων ἔφω καὶ πότε <καὶ εἶτε> τὸν διὰ μαρτυρίου εἶτε τὸν δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο στέφανον· ἐν οἷς ἐγκωμιαστικῶς πάσης εορτῆς δεσποτικῆς καὶ θεομητορικῆς ἐπι τε καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θαυμασίων καὶ τῶν <ἀ>π' αἰῶνος ἐμνήσθη δικαίων· καὶ αὐτὰς τὰς οἰκουμηνικὰς ἀπο- σεμνύνει συνόδους· <ἀ>λλὰ γὰρ καὶ διὰ μονοστί- χων <ἡρ>ωϊκῶν ὁ σφόδρος οὗτος ἀνὴρ <τό> τε ὄνομα τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν πρώτου ἁγίου διαλαμ- βᾶ<νε> καὶ τὸ τέλος καὶ τὴν ἡμέ<ραν> τοῦ μηνὸς καθ' ἣν ἐτέλει<ω>θη· ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῶν μηνῶν περιλαμβάνει καὶ τὰ μηνῶν ὀνόματα. Et sequitur statim: Ἰνδικτον ἡμῖν εὐλογεῖ... νεέ. Ἰστέον ὅτι τὴν ἰνδικτιῶνα εορτάζει ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία... Porro non est hoc synaxarium versibus iambicis dumtaxat concinnatum, ut in catalogo notatum reperio (1), sed unus e codicibus M^a.*

Cod. Mi. **Mi** = *Codex bibliothecae S. Synodi Mosquensis, VLADIMIR, 353. Synaxarium trium mensium a Septembri ad Novembrem, foliorum 282, saec. XIII exaratum, sub hoc titulo: Συναξάριον τῶν ἀπαν- ταχθέντων τῆς οἰκουμένης ἁγίων διαλαμβάνον συνεπτυγμένως ὄθεν τε ἡν ἕκαστος καὶ ποῦ καὶ πότε καὶ πῶς, εἶτε, φημί, δι' ἀθλήσεως εἶτε ἀσκή- σεως τὸν βίον διήνυσεν· ἐπι τε καὶ περὶ τῶν δεσπο- τικῶν καὶ ἑτέρων ἐπισημῶν εορτῶν· οἱ δὲ στίχοι συνετέθησαν ἄγαν ἀριστῶς ὑπὸ Χριστοφύρου πατρικίου καὶ ὑπάτου τοῦ Μιτυληναίου, οἱ μὲν ἰάμβοι etc. Neque hic liber neque qui mox sequitur ut Bruzellas mitteretur concessum est. At ea quae ex utroque profert Vladimir (2) satis ostendunt eos inter codices M^a collocandos esse.*

Cod. Mk. **Mk** = *Codex bibliothecae S. Synodi Mosquensis, VLADIMIR 354. Synaxarium sex mensium a Septem- bri ad Martium, foliorum 252, an. 1295 exaratum cum hac inscriptione: Βιβλίον συναξάριον τῆς συνόψεως τῶν ἁγίων τοῦ ὄλου χρόνου, ὄθεν τε ἕκαστος καὶ ἐκ τίνων ἔφω καὶ ἐν οἷς χρόνοις καὶ εἶτε τὸν διὰ μαρτυρίου εἶτε τὸν δι' ἀσκήσεως ἐδέξατο στέφανον. Quid rei complectatur, loc. cit. docet Vladimir.*

Cod. Ml. **Ml** = *Codex bibliothecae Caesaratae Petropoli- tanae 567. Chartaceus, foliorum 240, 0^m, 275 × 0,10, binis columnis saec. XIV exaratus. Synaxarium sex mensium a Februario ad Augustum. Incipit acephalum in die Sept. 2, et avulso folio deest Feb. 27-28. In plerisque ita cum Mc convenit, ut ab eo minutius recensendo abstinere posse existimemus.*

(1) OMONT, Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la bibliothèque Nationale, II. 98. — (2) Sistematičeskoe opisanie rukopisij Moskovskoj Sinodalnoj biblioteki, Moskva, I (1894),

Mm = *Codex bibliothecae S. Marci Venetiarum, Cl. II. 137^a, Nanius. Giac^o 194. Chartaceus, folio- rum 368, 0^m, 21 × 0,145, lineis plenis saec. XV- XVI exaratus. Menaeum Aprilis sine mutilum. Inc. fol. 1: Μὴν ἀπρίλλιος ἔχων ἡμέρας λ'... Εἰς τὴν α'... Ita comparatus est, ut nunc magis concor- det cum Mc, v. g. April. 1, 4 (add. Γεώργιος ὁ ἐν τῷ Μαλαίῳ), 5 (deest Πομπήσιος), 6 (Ἀντωνίς loco Πλατωνίς), 7, 9 (deest Εὐθυμίου), 10, 12, 16 (add. Εἰρήνης), 17, 22, 23 (add. Ἀλεξάνδρα ε. τ., Εὐσε- βίου, Νέρωνος κτλ.), 24 (add. rursum Εὐσεβίου); nunc vero cum Mv: April. 2, 3, 8, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 25, 26 (om. Ἰουῖστο), 30. April. vero 21 haec habet: Ἰαννουαρίου κτλ. — Ἀλεξάνδρας. — Ἀναστασίου τοῦ Συναῖτου. — Μαξιμίου. — Ἀπολλῶ κτλ. (n. 5).*

Mv = *Menaea Venetiis edita, quorum commemorationes omnes inter synaxaria selecta reponen- das esse censuimus, ut lector eas facilius cum codicibus conferre possit. Exemplum autem quo usi sumus tomis sequentibus constat: Μὴν Σεπτέμ- βριος, παρὰ τῶν κληρονόμων Χριστοφύρου τοῦ Τζανέτου, 1592. — Ὀκτώβριος ibid. 1592. — Νοέμ- βριος ibid. 1593. — Δεκέμβριος παρὰ Πέτρου υἱοῦ τοῦ ποτε Χριστοφύρου τοῦ Τζανέτου, 1595. — Ἰανουαρίου ibid. 1595. — Φεβρουαρίου ibid. 1596. — Μάρτιος ibid. 1596. — Ἀπρίλιος, παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλω, 1603. — Μαΐος, παρὰ Πέτρου κτλ. 1588. — Ἰούνιος ibid. 1591. — Ἰούλιος ibid. 1591. — Αὐγουστος ibid. 1591.*

Mr = *Menaea Romae edita 1888-1902, de quibus infra. Nomina sanctorum inter synaxaria selecta recipere non inutile duximus.*

§ 10. Synaxaria et menaea typis edita.

Synaxariorum graecorum notitiam aliquam Latinis primus subministravit Henricus Canisius, qui anno 1602 Menologium graecorum ex biblio- theca et interpretatione Gulielmi Sireleti Cardinalis edidit (3) quod ideo Menologium Sireleti nuncupari solet. Ab Andrea Schotto S. I. opusculum acceperat Canisius, in quo emendando se usum fuisse fatetur typico S. Sabae, horologio, menaeis aliisque Graecorum libris impressis. Opusculum in serie monu- mentorum ad an. 1095 repositum Iac. Basnage, ea sola ductus ratione quod Menologio Basilii dicto (B) posterius esse videretur (4). Porro synaxarii Sireletiani codex graecus frustra quaesitus est, nec mirum. Nusquam enim synaxarium graecum existi- tisse similem referens faciem, tot a nobis perlecti codices manifestum faciunt. Recte de libro sensit D. Papebrochius, qui, quotiens illo usus est, merum excerptum esse, idque levi opera collectum e menaeis editis nonnullisque codicibus, pronuntiavit. Elogia enim pro libitu reseculit epitomavit, vel etiam suppressit, et hinc inde elogii loco versiculos assump- sit, quos magnorum menaeorum auctores fere a Christophoro Mitylenaeo mutuati sunt. Ceterum

514-28; 528-39. — (3) Antiquae lectionis tom. II, Ingolstadii, 1602, 730-941; CANISIUS-BASNAGE, Thesaurus monumentorum, III, 1, 412-99. — (4) CANISIUS-BASNAGE, l. c., 410.

menaea excusa vel saltem codicem cum M* intime cognatum praecipue excerpisse ostendunt memoriae nonnullae quae ab aliis synaxariis prorsus absunt. Nullius igitur pretii est synaxarium Sirlleti, neque adhibendum ab iis qui Graecorum rem hagiographicam illustrandam suscipiunt. Non tamen prorsus eius memoria abolenda est, cum, paucis exceptis, quaecumque ecclesia latina, duce Baronio, e Graecorum fastis in suos transtulit, ex hoc libello desumpta sint. « Illustrissimus Baronius », ita H. Canisius, « hoc ipsum ms. menologium a Sirlleto habuit, quod passim tanquam pervetustum et optima notae laudat, et ubi Graecorum menaea citanda sunt, ferme hoc citat tam in notis ad Romanum Martyrologium quam in Annalibus (1). »

Menologium Basilii.

Synaxario Sirlletiano successit Menologium Basilii dictum, quod latine primum editum est ab Ughello, et graece, adiecta latina interpretatione, a I. S. Assemani, postquam a decessoribus nostris semestri posterius e codicibus Cryptensibus prolatum fuerat. Haec iam attingi ubi de codicibus B, Bb superius dixi. Quanta fuerit synaxarii Basiliani fortuna, exponere longum est, cum quaecumque de hoc librorum genere inde a saeculo XVII dissuerunt eruditi, ea vix non omnia ex unico exemplari derivarint, quod integrum et omnibus suis partibus aequale existimabant.

Menaea

His autem libris, quos Latini fere soli legerunt, praecesserant menaea typis excusa, Graecorum ecclesiastico usui destinata quorumque moles ingens plerosque exterrere doctorumque curas arcere visa est. Menaea, quorum nunc volumina singula, unum mensem complectentia, nunc duodecim simul prodierunt, maximam partem Venetiis prelo subiecta sunt. Nostrum autem non est menaeorum singulas editiones recensere, cum ea bibliographorum provincia sit, quam sedulo excolere coeperunt viri doctissimi Aem. Legrand (2) et Phil. Meyer (3); quorum operibus usus sum ut aliqualem menaeorum typis editorum seriem texerem. His addidi Allatum (4) atque etiam Bartholomaeum Cullumianum, qui menaeis anno 1843 Venetiis impressis scitu utilia nonnulla praemisit de antiquis horum librorum editionibus (5). Ex horum porro scriptis collatis (addidi autem nonnulla quae ex ipsis inspectis libris collegi) sequentibus saltem annis — nam horum seriem non mediocriter augeri posse nullus dubito — menaea vel aliquem menaeorum totum Venetiis in lucem proditisse constat.

Venetiis

Saec. XVI. An. 1527, 1548, 1549, 1551, 1555, 1557, 1558, 1568, 1569, 1578, 1581, 1582, 1587, 1588, 1591, 1592, 1593, 1595, 1596, 1599.

Saec. XVII. An. 1602, 1603, 1607, 1609, 1610, 1612, 1614, 1621, 1624, 1625, 1626, 1628, 1629, 1638, 1642, 1643, 1644, 1645, 1648, 1649, 1664, 1672, 1673, 1675, 1678, 1680, 1682, 1683, 1684, 1685, 1689.

(1) CANISIUS, Antiquae lectionis tom. II, 942. — (2) Bibliographie hellénique, XVe et XVIe siècle, Paris, 1885, 2 vol.; XVIIe siècle, 1894-96, 4 vol. — (3) Bibliographische Notizen in BYZANTINISCHE ZEITSCHRIFT, II, 357-58; Die theologische

Saec. XVIII. An. 1714, 1716, 1730, 1732, 1740, 1749, 1751, 1754, 1755, 1760, 1761, 1764, 1768, 1769, 1771, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1783, 1792, 1793, 1795, 1796.

Saec. XIX. An. 1804, 1805, 1818, 1820, 1843, 1852, 1877, 1879, 1895.

Quinam fuerint horum librorum tum editores, tum etiam auctores seu potius correctores, ab allatis scriptoribus discas. Non ita facile, ut omnes norunt, antiquas menaeorum editiones in bibliothecis nostris nancisci contingit. Contra saepius occurrit editio, quae anno 1843 novis adhibitis subsidiis parata est hoc titulo: Μηναϊον του Σεπτεμβριου (Οκτωβριου ... Αγυουστου) περιεχον απασαν ανηκουσαν αυτη ακολουθια μετα και της προσθηκης του τυπικου κατα την διαταξιν της αγιας του Χριστου μεγαλης εκκλησιας, διορθωθεν και ως ην δυνατον εξακριβωθεν υπο Βαρθολομαιου Κουτλουμουσιανου του Ιμβριου. Έν Βενετια 1843. Qui haec menaea manibus versarit, intellegit parum iuvare si quis sciit codices Montis Athonis Cullumianos Bartholomaeo praesto fuisse, cum de codicibus quibus primi menaeorum editores usi sunt, vix quicquam certi habeamus, praecipuamque curam eo contulerint correctores vix non omnes ut carmina, non autem ut elegia emendarent. Quare a menaeorum Venetorum exemplaribus mutuo conferendis consulto abstinuimus, ne labore diuturno et parum utili ab opere necessario avocemur. Ea omnia non tantum eiusdem stirpis M* esse, sed et ab uno tandem stipite enata, certissimum est. Quoniam exemplari nos usi fuimus, diximus supra, p. XLVI.

edita,

Perrava sunt exemplaria menaeorum Constantinopoli anno 1843 editorum sub hoc titulo: Μηναϊον του Σεπτεμβριου (Οκτωβριου ... Αγυουστου) περιεχον την πρεπουσαν αυτη απασαν ακολουθια μετα και του τυπικου ηδη μεθ' οσης ειπειν της επιμελειας εκ των πολλων σφαλματων εκκαθαρθεν και πολλαϊς προσθαφαιρέσεσι τακτοποιηθεν και ακριβως διορθωθεν παρα της κεντρικης πνευματικης επιτροπης εκδιδεται τη εγκρισει και αδεια της του Χριστου μεγαλης εκκλησιας. Έν Κωνσταντινουπόλει, εκ της τυπογραφιας Ανδρέου Κορομηλα, 1843, tomi 12. Haec, favente viro illustrissimo Ioakim III, qui nunc praest ecclesiae Constantinopolitanae, domi evolere potuimus. Porro iis qui hanc menaeorum Venetorum emendationem pararunt, praesto fuerunt castigationes quas medio circiter saec. XVIII collegerat Caesarius Dapontes, monachus Athonensis Xeropotami, codices Laurae et Nicodemi συναξαριστης. Et codices quidem solis canticis emendandis adhibuerunt, synaxariis Caesarium et Nicodemum. De Nicodemo mox sermo erit; Caesarium autem tres codices antiquos et duas editiones Venetas contulisse constat. Porro, ut aliquod iudicium ferri posset de recensione Constantinopolitana, quae prima fronte

Constantinopoli,

a reliquis diversissima est, integram contuli cum nostra Mv et Nicodemi editione an. 1842-46, et hanc eius esse rationem repperi.

1° Sanctorum, qui bis vel ter in menaeis Venetis, laudabantur, una dumtaxat commemoratio recepta est. Hinc, ut de solo mense Septembri loquamur, sequentes ex Mv memoriae deletae sunt: Sept. 2: Παύλου αρχιεπ.— 5: (Η)ραϊδος.— 6: Μεδίμου.— 7: Στεφάνου.— 9: Στράτωνος.— Θεοδώρου, Ἀμμιανού, Ἰουλιανού.— 16: Μαρτίνου.— Σεβαστιανῆς.— 18: Συμεών.— 19: Σωσάννης.— 20: Μαρτίνου.— Μαξίμου.— 21: Δροζήλης (l. Δρουσίλλης).— 29: Μαρτύρων ἐν Βυζαντίῳ. Festorum autem mobilia, quae in codicibus M* nuntiantur inde a die Ian. 14 sub hac formula: ἡ ἐν κυρίῳ πάσχα κτλ., nulla mentio occurrit.

2° Elogia sanctorum (si solitas variantes lectiones omittas et similia) prorsus eadem sunt quae habet Mv. Paucissimis in locis elogium legimus ubi in Mv simplex exstat commemoratio (v. g. Nov. 7, Λαζάρου, Oct. 28, Στεφάνου, Dec. 3, Πατερμουθίου, Κόπρη, Mart. 3, Θεοδωρήτου, Ιουν. 6, Ἰακρινῶς); et haec quidem, testibus editoribus, subministrarunt tum Caesarius Dapontes tum Nicodemus.

3° Commemorations omnes quas praeter Mv exhibet menaeorum editio Constantinopolitana, tribus minoribus exceptis (Dec. 24, Ιουν. 11, Aug. 12), desumptae sunt cum suis versiculis ex Nicodemo, ita tamen ut elegia, si quae forte adessent, suppressa fuerint.

Athenis,

Athenis etiam recens edita sunt menaea: Μηναϊον του Σεπτεμβριου (Οκτωβριου ... Αγυουστου) περιεχον απασαν την ανηκουσαν ακολουθια μετα της προσθηκης του τυπικου κατ' αρχαιαν μεν, νεωστι δε τυπωθεισαν διαταξιν της αγιας του Χριστου μεγαλης εκκλησιας, διορθωθεν πρῶην μεν υπο Βαρθολομαιου Κουτλουμουσιανου, νυν δε υπο Ἰωάννου Μαρτίνου αρχιμανδριτου μετὰ πολλῶν προσθηκῶν κεκανονισμένων αδειᾶς και ἐγκρισει της ιερᾶς συνόδου της εκκλησιας της Ἑλλάδος. Έν Ἀθήναις, 1896. In praefatione editor lectorem monet se maxime usum esse editionibus Venetis an. 1820, 1855, 1877, enumeratque locos in quibus haec nova editio a praecedentibus discrepat, item partes officiorum novaque officia sanctorum recentiorum, quae nunc primum (ut ipse existimat) in corpus menaeorum introducta fuere.

Romae.

Recentissima omnium est editio Romana, quae auspice I. B. Pitra S. R. E. Cardinali, anno 1888 edi coepta est, hoc autem anno 1902, curantibus monachis Cryptaeferratae ad exitum deducta (1). Ex menaeis Venetiis impressis tota pendet, ita tamen ut, plerisque commemorationibus suppressis, unius tantum sancti praecipui singulis diebus memoriam celebret, et hunc quidem nulla alia exornet laudatione nisi consuetis versiculis iambicis et hexmetro.

Synaxarista

Menaeis maxime affines sunt et ad codices M* referendi libri synaxaristae nuncupari soliti, in quibus elegia sanctorum, e menaeis deprompta,

lingua Graecorum vulgari efferuntur. Talem primum edidit Maximus Margunius sub hoc titulo: Συναξάρια ἡτοι βιοι αγίων εκ της ελληνικης γλωττης μεταφρασθέντα παρα Μαξίμου ταπεινου επισκοπου Κυθήρων εις κοινήν ὠφέλειαν. Ένετήσιον, παρα Ἀντωνίου τῷ Πινέλλῳ ἀχζ' (1607). Sitne haec editio prince an non, discipatur; saepius, certe repetitu est (2).

Margunii

Alium "synaxaristam", edidit Nicodemus monachus Athonensis, anno 1842 iterum typis expressum: Συναξαριστης των δωδεκα μηνων του ενιαυτου παλαι μεν ελληνιστι συγγραφεις υπο Μαυρικίου διακόνου της μεγάλης εκκλησιας, μεταφρασθεισες δε ἀμέσως εκ του ελληνικοῦ χειρογράφου Συναξαριστου και μεθ' οσης πλείστης επιμελειας ἀνακαθαρθεις, διορθωθεισες, πλατυνθεισες, ἀναπληρωθεισες, σαφηνισθεισες, ὑποσημειώσεσι διαφόροις καταγλαίσθεισες υπο του ἐν μοναχοῖς ἐλαχίστου Νικοδήμου ἀγιορείτου ... Έν Κωνσταντινουπόλει, 1842-46, 13 vol. Duobus etiam tomis prodit Συναξαριστης των δωδεκα μηνων του ενιαυτου παλαι μεν ... τῷ δὲ 1819 τὸ δεύτερον μεταφρασθεισες ... υπο του ἐν μακαρίᾳ λῆσει Νικοδήμου ἀγιορείτου νυν δὲ τρίτον ἐπεξεργασθεισες ἐκδιδονται υπο Θ. Νικολάου Φιλαδέλφειως, Ἀθήνησι, 1868; tribus tomis editus est eodem anno 1868, ἐν Ζακύνθῳ εκ του τυπογραφείου « Ὁ Παρνασσός. »

Nicodemi.

Libri praecipuam partem, haud aliter ac Margunius, ex menaeis desumpsit Nicodemus. Addidit quoque officia quaedam, et libros varios excerpit, quales sunt Θησαυρός Δαμασκηνού, Νέον λιμωνάριον, Παράδεισος, Νέον μαρτυρολόγιον, Νέος θησαυρός et ita porro. Accesserunt praeterea sancti nonnulli ex recentioribus, quos in menaeis Venetis frustra requiras, v. g. Sept. 1: Ὁ ἅγιος νεομάρτυς Ἀγγελῆς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρτυρήσας κατά τὸ 1680 ἔτος εἰφει τελειούται. Sept. 3: Ὁ ἅγιος νεομάρτυς Πολύδωρος ὁ ἐν τῇ ἱερᾶς συνόδου της εκκλησιας της Ἑλλάδος. Έν Ἀθήναις, 1896. In praefatione editor lectorem monet se maxime usum esse editionibus Venetis an. 1820, 1855, 1877, enumeratque locos in quibus haec nova editio a praecedentibus discrepat, item partes officiorum novaque officia sanctorum recentiorum, quae nunc primum (ut ipse existimat) in corpus menaeorum introducta fuere.

Magnus synaxarista.

Nicodemo successit K. Chr. Dukakis, qui ceteris ampliore edidit synaxariorum vulgariū collectionem, cui titulum fecit Μέγας Συναξαριστης πάντων των αγίων (Έν Ἀθήναις, 1889-96), duodecim tomis comprehensam; singulis autem mensibus, inde a Ianuario, haec gemmarum nomina indidit: Ἰασπις του νοητου παραδεισου.— Σάπφειρος του ν. π.— Χαλκηδών.— Σμάρραδος.— Σαρδόνυξ.— Σάρδιος.— Χρυσόλιθος.— Βήρυλλος.— Τοπάζιον.— Χρυσόπρασος.— Ὑάκινθος.— Ἀμέθυστος. Novissimus autem synaxarista Nicodemus haud retractavit, sed integris officis, Vitis sanctorum prolatis, sermonibus et amplis excerptis εκ του Παραδείσου, εκ του Νέου μαρτυρολογίου et aliis eiusdem furfuris libris, quos iam adducimus, ditavit.

(1) De hac diximus in Anal. Boll. XIX, 342-43; XXI, 418. — (2) LEGRAND, Bibliographie Hellénique, XVe et

Typica.

Hos similesque libros absque artis criticae praesidio conscriptos esse et plebi fere destinatos nemo nescit. Solis doctis, e contrario, parata est sylloge

Typicorum ab A. Dmitrievskij edita (1) in qua nonnulla inserta esse synaxaria tum maiora tum minora iam diximus.

CAPUT TERTIUM

DE SYNAXARIORUM PRAECIPUIS RECENSIONIBUS

§ 1. Synaxariorum summa genera.

Ex paucis codicibus

Si quis sola codicum, quos modo recensuimus, ope synaxariorum originem variasque recensiones decretorie definire tentaret, cum tanta in bibliothecis testium copia lateat, quos nemo adhuc audivit, hic funem ex harena efficere videretur. Non ideo tamen confuse et absque discrimine codices afferendi erant, sed ratio exploranda, qua optimi quique secundum genera familiasve ordinarentur, reliqui in greges, ut ita dicam, cogerentur, donec, maiore adducta librorum manuscriptorum copia, stirpes accuratius discernere et a propagine ad stipitem ascendere liceret. Codicum, quibus usi sumus, necessitudinem quandam definivimus tum ex ipsis rebus, quibus coalescunt, sanctorum dico festorumve memoriis, tum ex verbis, quibus illae efferuntur seu elogiolorum phrasi, tum ex rerum per dies distributionem.

archetypum

Horum igitur momentorum habita ratione, omnibus nostris codicibus communem aliquam esse eamque praecipuam partem seu nucleum, manifestum est. Ea autem constat eorundem serie sanctorum iisdem seu saltem proximis diebus affixorum, quorum elogia nunc paulo ampliora nunc contractiora iisdem fere verbis concepta sunt, ita ut non remotos quosdam singulis synaxariorum collectoribus fontes praesto fuisse, sed et proximis, in quibus eadem res eadem fere ratione ordinatae essent.

minime eruimus,

Librum primigenium, a quo ceteri omnes, si eorum partem spectes praecipuam, descendere videntur, vel periisse, vel latere, exemplaria vero quae antiquitate praestant P et H non nisi excerpta exhibere vel saltem saepe contracta esse, in aperto est. Lectorem tamen monitum velim inter synaxaria selecta non paucas exscriptas esse laudationes, iis quas affert S paulo prolixiores, et quae in aliis exemplaribus totiens repetitae et sparsae sunt, ut si quis a communi omnium fonte derivatas contendat, non sim contradicturus.

sed classes septem

Iam inter codices, quos ordine recensuimus, septem praecipua synaxariorum genera facile est discernere, quae rerum copia, ordine vel sententiis insignia sunt et quorum H, S, D, F, B, C, M veluti antesignanos protuli. De singulis hisce generibus iam aliquatenus iudicare fas est tum ex iis, quae supra dicta sunt ubi de ipsis singulatim agebatur, tum ex eorundem compage, uberrimis excerptis vestita, quam inter synaxaria selecta exhibuimus.

(1) Supra, p. II-IV, x-xi.

Porro si obiter tantum inter se conferamus cuncta nostra exemplaria, in duo summa genera dispesci ea deprehendimus, quorum prius A omnibus omnino codicibus constat praeter M et sequaces, alterum codices M* complectitur. Et ipsa quidem externa facie A ab M* facillime dignoscuntur. Etenim, in codicibus A, paucissimis locis exceptis, duas tantum laterculorum species distinguere est, prout alii sancti laudatione ornantur, alii mentione brevissima commemorantur. Et in illis quidem, postquam sancti nomen pronuntiatum est, his fere verbis: Μνήμη τῆς ὁσίας Θεοδώρας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ subsequitur elogium: Αὕτη ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος κτλ., in his vero nomen sancti in casu genetivo, praemisso vel omissa vocabulo μνήμη vel ἀθλησις, simplici nuntiatur stilo: Ἀθλησις τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χαρίτωνος, vel: Τῆς ἁγίας μάρτυρος Ὀλυμπιόδωρας, nec quicquam praeterea. Et ita quidem omnes codices huius prosopiae.

quae in genera

A

Multo aliter habent exemplaria alterius generis. Nam praeterquam quod nonnullos sanctos afferunt aliis synaxaristis prorsus ignotos, narrationes illas "animae utiles" iisdem ubique diebus affixas, quarum elenchum exhibuimus (ad codd. M, Mc), lectoribus praebent. Sed et diversa ratione elogia solita et commemorationes inducunt. Dicto enim nomine sancti: Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ στυλῆτου, non ilico sequitur elogium, sed interponuntur iambici senarii, addito plerumque, sed primo loco tantum, versu heroico, diem mensis significante:

et M*.

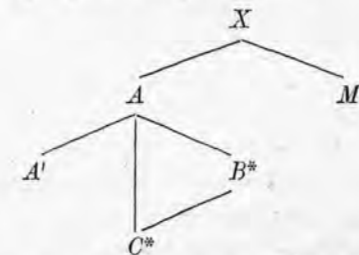
Λιπὼν Συμεῶν τὴν ἐπὶ στυλοῦ βάσιν
τὴν ἐγγὺς εὖρε τοῦ Θεοῦ λόγου στάσιν.
Ἵψιβάτης Συμεῶν σεπτεμβρίου ἔθανε πρῶτη.

Iam, ubi exhausta est series sanctorum, qui addito elogio laudantur, incipiunt commemorationes simplices, quibus primo enuntiatum nomen sancti in casu recto addita formula πῦρι (vel εἰς φεῖ) τελειοῦται si martyr fuerit, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται si confessor seu asceta, vel alia simili. In codicibus M* leguntur quoque identidem elogia metrica longiora, puta Sept. 11, Sept. 25, Dec. 24 cet.

illud antiquius,

Porro libros A antiquius harum litterarum stadium referre, codices vero M* recentius, ne dicam novissimum, cum satis manifestet ipsa codicum aetas et summa rerum quibus constant, non est

cur pluribus demonstramus. Quanta autem sit necessitudo M* cum A in iis quae utrisque communia sunt, vel ex iis locis deduces quae cum S perpetuo contulimus. Si quis autem codices A secundum artiores cognationes partiri velit, is H*, D*, F*, S* veluti proxime affines in unum (= A') congregabit, B* seorsim reponet, seorsim etiam C* qui cum utroque propinquitatem habet, ita ut si summam rei tantum attendat, hoc schemate codicum praecipua genera complecti possit:

potissimum dividuntur.

Et quidem in genere A' proxime coniuncti sunt D* et F*, quantum iudicare licet ex uno solo semestri; codicum enim F* altera pars reperta non est. Cum in codicibus F* fere suppressa sint verba quibus synaxium locus indicitur, conici licet iis constitui recensionem codicum D* usui alienae ecclesiae destinatae. Codicum B* genuinum integrumque exemplar deesse iam dixi; in eius autem genere exemplaria quaedam reposuimus mixta, veluti Ba, quod quidem ex B* et D* coaluisse videtur. Qua ratione codices C* extiterint, singulatim postea expendemus. De iis tandem qui vel extra chorum saltare comperti sunt, vel quos cum aliis accurate conferre non potuimus, illud saltem addendum est N et R, Ra, Rb cum codicibus A' reponendos esse, et quidem N magis ad S*, ad D* vero R, Ra, Rb referendos videri.

§ 2. Synaxariorum aetas et auctores.

lam IX saeculo

Quo tempore et quibus auctoribus synaxaria esse coeperint, vetus et ardua controversia est, quae testimoniis diserte expressis dirimi nequit. Neque nominis neque ipsius rei certum vestigium reperiri ante saeculum X in confesso est, neque ullus est qui negaverit regnante Basilio II (976-1025) synaxarium B* existisse. Quam aegre quicquam certi ex ipsa synaxariorum materia eruatur, norunt quotquot huiusmodi libros tractarunt. Veteres enim codices, qui perierunt, perraro absque additamento a librariis descripti sunt, sive memorias, quae tempore labente in marginibus appositae fuerunt, sive aliunde conquisita in librum intulerint; adde eos saepe parum accurate scripsisse et non pauca quae nos quidem maioris momenti esse censemus, indiligenter suppressisse. Quare caute procedendum ei est qui velit ex his illisve omissis memoriis aetatem horum librorum definire.

ineunte

Si codicum ipsorum rationem habeamus simul et rerum in iisdem tum admissarum tum omissarum, vetustissimum omnium synaxarium nobis repraesentant codices P et H, uterque diversa

ratione contractus et a librariis neglegenter habitus. Quo tempore editum fuerit synaxarium P, e memoriis formulisque in tota farragine conquisitis deducere conatus est N. Krasnoseljcev (1). Sunt autem hae praecipuae: Dec. 16: Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βάκχου τοῦ μαρτυρήσαντος ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν († 780) ἐν Παλαιστίνῃ ἐπὶ Εἰρήνης καὶ Κωνσταντίνου ὀρθοδόξων καὶ φιλοχριστῶν βασιλέων. — Aug. 7: Μνήμη τῆς ἐν εὐσεβείᾳ γενομένης ἡμῶν βασιλίσσης ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις Εἰρήνης († 802), alias autem, Εἰρήνης νέας. — Jul. 26: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο ὁ πόλεμος εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ὁ θάνατος Νικηφόρου τοῦ βασιλέως καὶ ἄλλων πολλῶν, ἰνδικτιῶνος δ' ἡμέρας Ζ' (an. 811). — Oct. 20: Τῶν ἁγίων νεοφανῶν μαρτύρων Ἀνδρέου, Σεφάνου, Παύλου, Πέτρου καὶ τῆς συνοδίας αὐτῶν († 767). Quae omnia talibus verbis non nisi a scriptore aequali ita proferripotuisse existimabat v. d., proindeque synaxarium P primo compilatum esse ab homine qui saec. VIII exeunte vel IX ineunte vixisset. Neque obstat, ita ille, nonnullorum sanctorum qui medio saec. IX eoque etiam exeunte floruerunt nomina non reticere, veluti Dec. 26 Euthymii Sardicensis († 840), Dec. 27 Theodori Sabaitae († 840), Jul. 31 Eudocimi († 842), Dec. 20 Michaelis Syncelli († 843), Oct. 11 Theophanis Grapti († 847), Iun. 14 Methodii patriarchae († 846), Oct. 23 Ignatii patriarchae († 878). Haec enim minime in archetypo lecta fuisse, sed postea addita esse censebat, et quidem nondum expleto saec. IX, cum sanctorum celeberrimorum et maxime patriarcharum qui post Ignatium vixerunt, Photii († 891 [rectius post 896]), Stephani († 893), Antonii († 901) mentio nulla occurrat. Alia missa facio eiusdem cl. auctoris placita, quae praeter rem esse videntur.

synaxarium existitisse

minime demonstratur;

(1) Létopis istoriko-philologičeskago občestva, Odessa, II (1892), 158-254.

esse protractam. De Photio enim et Stephano silet etiam H, qui medio saec. X absolutus esse perhibetur. Maius in eo momentum ponerem, quod omnes commemorationes sanctorum, qui saec. X obierunt, vel rerum eodem saeculo gestarum in codice P omissae sunt. Quis enim credat haec omnia ad unum casu excidisse? At vero, quoniam libri liturgici non huiusmodi sunt, quibus quicquid novi acciderit vel occurrerit ilico et festinanter inferatur, minime certum esse existimo synaxarium, quod codicis P archetypum fuit, saeculo IX nondum absoluto potius quam intra prima saeculi X decennia scriptum fuisse.

saeculo X Negandum porro non est aliquam necessitudinem menaea inter et synaxaria intercedere. Iamvero cantica sacra, quibus praecipue menaea constant, vix ante saec. X in unum corpus colligi coepisse vel ex eo patet, quod canonum longe maxima pars a melodis concinnata sint qui mediante saec. IX, ut Theophanes, vel eo etiam labente, ut Ioseph († 883), floruerunt (1). Cum autem ante hanc aetatem de synaxariis nemo quidpiam audisse videatur, eodem circiter tempore eadem concinnari coepisse haud temere conici potest.

antiquiora exemplaria Neque spernendum ad controversiam pressius definiendam indicium desumi posse videtur ex epistula nuncupatoria quae in eodem, quo synaxarium H, codice Hierosolymitano detecta est. Fieri non potuisse ut synaxarium, quale nunc iacet, ab eo scriberetur cuius epistula haec est, ostendimus (supra, p. XIV). Probabile autem existimo ex archetypo quod ille prae manibus habuit, quodque pro libitu seu necessitate contraxit vel etiam forsitan auxit, epistolam exscriptam esse. Porro si iisdem, quibus nunc H, archetypum commemorationibus ditatum exstabat, non nisi post annum 950 exarari potuit (supra, p. XIII). Si autem codex H, uti suspicio est, archetypum hinc quidem minutum, illinc vero novis memoriis dilatatum refert, altius ascendendum est. Iamvero synaxarium habemus cum H artissime cognatum, scilicet P, quod exemplar aliquot decenniis vetustius referre videtur. Et illius quidem exemplaris X, quod P aliqua ratione exhibet, prologum nos habere verisimile est.

scripta esse videntur, Qui vero hunc prologum, cum ceteris quos edidimus, contulerit, facile deprehendet hos quidem hominum esse quibus opera similia praeluxerunt, quique multos se habuisse decessores ultro fatentur (Πολλοὶ τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ μέγα λαμπάντων...), illum vero scriptoris, qui se rem plane novam moliri iactat. Iamvero hortante imperatore se scripsisse profitetur. Si autem temporum ratio habetur et simul generis litterarum quae auspice imperatore hac aetate colebantur, de Constantino VII (912-

959) sponte cogitatio subit, nisi Leonem VI (886-911) in quem omnia forsitan non minus apte quadrant, praeoptemus. Et haec quidem de antiquissimo synaxario.

Saeculo X vel XI ineunte ceteras recensiones vix non omnes, quas habemus, si M* excipias, exstitisse ex eo patet, quod memoriarum series continuatae in ipsis contentae ultra saeculum X non progrediuntur; quae autem in nonnullis exemplaribus commemorationes reperiuntur hac aetate recentiores, adventiciae videntur et corpori synaxarii iam constituto velut intersitae.

Codicum M* archetypum non prius quam saec. XII exeunte exarari potuisse, — et probabilius saec. XIII exstitisse — ex eo deduco, quod omnibus exemplaribus nonnullae laudationes post medium saec. XII conscriptae communes sint. Illud tamen notandum est, perquam in iisdem reperiri quae e fontibus saec. X sequioribus certo manasse videantur.

Quinam illi fuerint qui synaxaria collegerunt, id ex ipsis codicibus, ut verum fateamur, eruere non est. Longe enim maxima horum librorum pars nullum auctoris nomen praefert, et ex collatis prooemiis codicum K et L, quorum alterum quendam Petrum, alterum Eliam nescio quem iisdem laudibus ornat (adde prologum L ex alieno codice assumptum loco indebito collocatum esse), id unum discimus omnia quae de auctoribus feruntur, dubia et incerta esse.

Mauricius diaconus Magnae ecclesiae velut auctor synaxariorum passim praedicatur (2). Quisnam ille fuerit quae vixerit aetate, nemo adhuc enarravit; neque de eo quicquam in codicibus reperire contigit (3), et per litteras interrogatus v. cl. A. Papadopoulos-Kerameus, qui partium orientalium bibliothecas plerasque perlustravit, Mauricii nomen a se in nullo synaxario manu exarato lectum esse rescipit. Mauricius diaconum, quem ipse Margunius ignoravit, in natura rerum nusquam exstitisse verisimile est.

Maioris momenti sunt quae nuper attulit laudatus A. Papadopoulos-Kerameus, ut ostenderet Nicephorum Callistum auctorem esse synaxarii cui titulus Βιβλίον συναξάριον τῆς συνοφίως τῶν ἁγίων τοῦ ὄλου χρόνου κτλ. (4). Legitur enim in typico cod. Sabait. 635, ad diem Ian. 30: Ἀναγινώσκωμεν δὲ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Εὐχαΐτων εἰς δόσεις β'· τὰς δὲ λοιπὰς ἀναγινώσκεις ποιούμεν εἰς τὴν συνοφίω τῶν βίων τῶν ἁγίων, οὓς συνεγράψατο ὁ κυρὸς Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος ποιούντες καὶ αὐτὸ δόσεις β'. Optimum procul dubio indicium, quod veluti decretorium testimonium libenter acciperem, nisi constaret synaxariorum inscriptiones quandoque perperam conceptas

(1) Melodorum nomina diligenter notavit in recensendis menaeis tum Cryptoferratis tum Carbonensibus A. Rocchi, *Codices Cryptenses*, 289-333. Argumentum attigit V. Jacić, *Carminum christianorum versio palaeoslavenico-russica. Menaea Septembris, Octobris, Novembris*. Petropoli, 1886, l.-l. Cf. quoque CHRIST-PARANIKAS, *Anthologia graeca carminum christianorum*, Lipsiae, 1871, XL-LIV. — (2) Supra, p. l.; SAKKELION, Κατάλογος τῶν

χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, 183. — (3) In codice Athonensi Panteleem. 62 (LAMPROS, *Catalogue of the greek manuscripts on Mount Athos*, II, 288), saec. XIII, exstat Μαυρικίου τοῦ διακόνου συναξαριστῆς εἰς τοὺς κατὰ Μάρτιον μέχρι καὶ Αὐγούστου ἁγίους. Verum id auctoris catalogi lemma esse eo magis existimo, quod codex mutilus est. — (4) Νικηφόρος Καλλίστος Ξανθόπουλος, *BYZANTINISCHE ZEITSCHRIFT*, XI (1902), 41.

feruntur. esse (supra, codd. Mg, Mh), nec prona esset confusio cum synaxariis Triodii, quae in codicibus Nicephoro Callisto disertae adscribuntur (1), vel cum libello qui nuncupatur τοῦ λογιωτάτου Νικηφόρου τοῦ Ξανθοπούλου συνοπτικὴ σύναξις τῶν ἁγίων τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν δεσποτικῶν θείων ἑορτῶν (2). Aliud adduxit argumentum laudatus v. d. e codice Sabait. 150, in quo synaxariis Triodii et aliis opusculis, quorum omnium Nicephorus auctor est, praefixum est Βιβλίον συναξάριον τῆς συνοφίως τῶν ἁγίων τοῦ ὄλου χρόνου κτλ. (3). Quis tamen non mirabitur cetera omnia veluti Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου expressis vocabulis tradi, solum synaxarium sanctorum, quod in uno codice cum Triodio colligi inusitatum non est, eius nomine inscriptum non esse? Adde in typico Sabaitico synaxarium non plane accurate designari, — σύνοφίως enim dicuntur diversae stipitis codices, — neque adhuc satis constare antiquissimos ex codicibus M* Nicephorum ipsum aetate non superare. Novas idcirco expectare rationes, quibus opinio roboretur Nicephorum Callistum synaxarii M* auctorem esse, pernecessarium existimo.

§ 3. Recensio codicum C*.

Sancti italo-graeci Synaxaria omnia, quae recensuimus, usum ecclesiae Constantinopolitanae referre, ita tamen ut nonnulla aliarum ecclesiarum usibus accommodata esse videantur (ut F*), supra dictum est. Quaestio autem oritur de codicibus C*, — cuius generis nullum reperiri qui non e quadam ecclesia Italiae vel Siciliae advectus sit, — referantne recensiones italo-graecam synaxarii Constantinopolitani. Archetypum codicum C* in Siciliam Calabriamque et partibus Graecorum allatum, esse, non vero in Italia compositum, eo suadet quod, si unum excipias laterculum Dec. 10 in uno codice C, nihil in iis reperiatum prima manu insertum quod usum proprium italo-graecum referat. Quoniam autem de synaxariis italo-graecis sive minoribus sive maioribus non semel a viris doctis disceptatum est (4), argumentum paucis expedire iuvat. Ne autem ulla rerum confusio oriatur, usum italo-graecum minime intellego commixtionem quandam rituum graecorum cum ritibus romanis, qualem manifestant kalendaria aliquot vel typica, v. g. typicum Bovense (5), kalendarium Tropeense (cod. Cryptoferrat. Γ. β. III), cuiusque vestigia admodum perspicua exstant in typico S. Bartholomaei, v. g. ad diem Nov. 1: καὶ κατὰ Ῥώμης ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων πάντων, et Nov. 2: καὶ κατὰ Ῥώμης ἐκκλησίαν μνήμη τῶν κεκοιμημένων (6). Usus italo-graecum deduco e Proprio sanctorum quod ab ecclesia Romana ecclesiae Siculo-Calabrae

(1) Supra, iv, not. 8. — (2) *Catal. Gr. Paris*. 291. — (3) Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, II, 231-34. — (4) P. MARTIN, *Quatre anciens manuscrits du Nouveau Testament*, REVUE DES SCIENCES ECCLÉSIASTIQUES, LIII (1886), 5-33; C. H. TURNER, *Some new members of the "Ferrara Group"*, THE JOURNAL OF THEOLOGICAL STUDIES, I (1899), 117-25; J. RENDEL-HARRIS, *Further researches into the history of the Ferrara-Group*,

minime mutuatae sunt, et quod in sequentibus aliquo modo adumbrabitur.

Primo loco notandum est duplex esse genus memoriarum de sanctis Siculis vel italo-graecis, alterum quod ceteris synaxariis cum C* commune est, alterum de quo omnes praeter C* concorditer silent. Et illorum quidem, quos ecclesia Constantinopolitana in suos fastos admisit, praecipuae memoriae sunt:

Oct. 31^a. Μαρκιανὸς ἐπ. Συρακοῦσης. omnibus
Nov. 6^a. Λουκά ἐκ πόλεως Ταυρομενίου.
Nov. 24^a. Γρηγορίου ἐπ. Ἀκραταντίνων π.
Dec. 13^a. Λουκίας.
Ian. 21^a. Ζωσίμου ἐπ. Συρακοῦσης.
Feb. 5^a. Ἀγάθης.
Feb. 9^a. Μαρκέλλου, Παγκρατίου ἐπ. Ταυρομενίου.
Feb. 21^a. Λέοντος ἐπ. Κατάνης.
Mart. 21^a. Βηρύλλου ἐπ. Κατάνης.
Mart. 23^a. Νίκωνος κτλ.
Mart. 24^a. Σεβήρου ἐπ. Κατάνης.
Mai 10^a. Ἀλφειοῦ, Φιλαδέλφου κτλ.
Iul. 5^a. Στεφάνου εἰς τὸ Ῥήγιον κειμένου.
Iul. 9^a. Παγκρατίου ἐπ. Ταυρομενίου.
Aug. 12^a. Εὐπλου.
Aug. 24^a. Βαρθολομαίου ἀπ.
Aug. 30. Φαντίνου (etiam Nov. 14^a).

Quae mox sequuntur memoriae, solis nostris codicibus C* inscriptae sunt, et nulla, ut dictum est, praeter unam Lucae (Dec. 10), in ipso corpore synaxarii, sed ut plurimum in marginibus.

Nov. 6. Λεονάρδου. alii in solis
Dec. 10. Λουκά.
Feb. 23. Ἰωάννου τοῦ Θεριστοῦ.
Mai 1. Γεωργίου († 1182).
Mai 1. Μαύρου.
Mai 2. Οὐλίβας.
Mai 5. Λέοντος τοῦ Ἀφρικανοῦ.
Mai 8, 9. Νικολάου ἀνακομιδῆ.
Mai 12. Φιλίππου τοῦ Ἀργυρίου.
Iun. 3. Λουκά.
Iun. 3. Κόνωνος.
Iun. 15. Βίτου.
Iun. 18. Καλογέρου.
Iul. 15. <Σινάτορος, Βιάτορος καὶ> Δομινάτας.
Iul. 24. Φαντίνου.
Aug. 17. Ἥλιου τοῦ νέου.
Aug. 17. Ἀγάθης ἀνακομιδῆ.
Aug. 19. Βαρθολομαίου ἀρχιμανδρίτου.

Et his quidem nominibus, quae ex codicibus nostris desumpsimus, proprium sanctorum italo-graecum minime absolvi lector advertat. Ut enim omitamus catalogos, quos variorum ope librorum composuerunt Fiore (7), Rodotà (8),

London, 1900, 1-24; *Anal. Boll.* XXI, 23-28. — (5) *Anal. Boll.* XVII, 453-55. — (6) TOSCANI, *Ad typica Graecorum ac praesertim ad typicum Cryptoferratis S. Bartholomaei abbatis animadversiones*, Romae, 1864, 81. — (7) *Della Calabria illustrata*, Napoli, I (1743), 467-90. — (8) *Dell' origine, progresso e stato presente del rito greco in Italia*, Roma, II (1760), 104-108.

et absque
elogiis

Caietanus (1), alios plurimos e codicibus maxime liturgicis desumere est, quorum sequentes recensemus e codicibus Cryptoferratensibus et Messanensibus praecipue acceptos (2), quoniam diiudicandis synaxariis seu menaeis italo-graecis, si quae forte in bibliothecis abdita reperiantur, utilia fore censemus:

- Sept. 11. Ἡλιοῦ τοῦ ἐν Καλαβρίᾳ (Men. Cryptof.).
 Sept. 10. Σινάτορος, Βιάτορος, Κασσιοδώρου καὶ Δομινάτας (Men. Cryptof.).
 Sept. 19. Νικάνδρου (Typic. Messan.).
 Sept. 26. Νείλου τοῦ νέου (Men. Cryptof.).
 Nov. 11. Βαρθολομαίου (Men. Cryptof.).
 Dec. 17. Ἐγκαίνια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου (Eclogad. Cryptof.).
 Dec. 23. Νήφωνος (Typic. Cryptof. et Messan.).
 Mart. 10. Ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου ναοῦ ἡμῶν <τοῦ Σωτήρος> (Typic. Messan.).
 Mart. 12. Νικοδήμου (Cod. Mess. 30).
 April. 8. Φιλάρτου (Typic. Messan.).

- Mai 8. Θαύματος τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ ἐν Γαργάνῳ (Typic. Cryptof.).
 Mai 10. Κατάλλου (Cod. Cryptof. Γ. α. VI).
 Iun. 14. Γερασίου (Cod. Messan. 30).

Synaxarii sanctorum italo-graecorum, quos laudantur. diximus, elogiis prolixioribus ad normam ceterorum aucti nullum deteximus vestigium. Sanctorum Cryptoferratensium Nili et Bartholomaei synaxaria exstant in codicibus distinctis (codd. Cryptoferrat. B. β. II, III), et brevis enarratio de S. Mauro (Mai I) in folio segregato iacet ita comparato, ut nullo pacto a synaxario detractum videatur (Cod. Cryptoferrat. Γ. β. XXXVII). Neque obstat hinc inde in codicibus C*, ubi memoria nuntiatur sanctorum italo-graecorum, formulam addi ζητεῖ τὸ συναξάριον... Ita v. g. ad diem Iun. 3 in cod. Cg: Ζητεῖ συναξάριον τοῦ ἁγίου Κόνωνος εἰς τὴν ζ' τοῦ μαρτίου μηνός. Die enim Mart. 6 non de hoc S. Conone agitur, sed de Conone hortulano. Ex dictis haud improbabiler inferendum censeo synaxarium maius italo-graecum proprii nominis nullum unquam existisse.

CAPUT QUARTUM

DE SYNAXARIORUM FONTIBUS

§ 1. Synaxariorum fontes in universum.

Synaxario-
rum

Si quis summas tantum res considerare velit, tres potissimum synaxariorum partes attendat oportet, elogia dico sanctorum festorumque enarrationes, breves de iisdem commemorationes solo fere eorum nomine absolutas, et ea tandem quae liturgicum ecclesiae usum referunt. Primum genus rerum e menologiis fluxisse, tertium autem e typicis regiae civitatis, vix non per se patet. De commemorationibus aliisque rebus minoribus postea sermo erit.

elogia

Elogia paene universa, quibus synaxaria quaevis praecipue constant, e documentis prolixioribus contracta esse nemini dubium videtur. Et horum quidem partem non exiguam integre servatam in codicibus habemus; reliqua perierunt sui que vestigium in solis synaxariis reliquerunt. Iamvero synaxariorum scriptores non Vitas Passionesque sanctorum ubique dispersas sua industria collegisse et ad normam fastorum ecclesiasticorum ordinasse, sed in menologiis collectas accepisse, tota horum librorum ratio clamat, ita ut synaxarium, si simplicioribus memoriis destitutum sit, menologii totius anni in uno volumine collecti effigiem referat.

e menologiis

Non unum in menses duodecim distributum Vitarum Passionemque corpus existisse norunt

(1) Vitas sanctorum Siculorum, Panormi, I (1657), in principio. — (2) Menaea, eclogadium et typicum Cryptoferratense ap. Toscani, Ad Typica Graecorum... animad-

quotquot manu scriptos codices evoluerunt, et praecipuam quandam partitionem inductam esse menologiorum quae "metaphrastica", dicuntur et quae "antemetaphrastica". Cum autem ante hos paucos annos plurimum disceptaretur quatenam tandem Symeoni Metaphrastae adscribenda essent quatenam abiudicanda, factum est ut eodem tempore, v. cl. A. Ehrhard et nos ipsi nodum solvere coneremur, et utroque, quid alter ageret, ignorante diversamque viam sequente, eodem uterque pertingeret et vix non similia colligeret. Cum de his alias fuse dixerim (3), hic adnotasse sufficiat nostra sententia menologium a Symeone Metaphraste saec. X exeunte concinnatum esse, ea ratione ut Vitas Passionesque sanctorum e pristinis menologiis acceptas partim suo stilo ornaret, partim integras vel vix immutatas in librum cooptaret; materiam vero ita ordinasse ut plerumque diebus singulis singulos sanctos assignaret, plurimos tamen dies, maxime in posteriore semestri, vacuos relinqueret.

Menologiorum quae ante Metaphrastem collecta sunt, diversa ratio est. Nam praeterquam quod de pluribus sanctis eadem die non raro agunt, nullos vel certe paucissimos dies omittere solent. Praeterea, si maiores sanctos, quos vocant, excipias, quibus certus dies ubique sacer habetur, exemplaria eiusdem mensis minime consonant et quae in uno praetermissa sunt ex alio complentur, neque iisdem sanctis

versiones, 74-109; typicum Messanense in cod. biblioth. universit. Messanensis, 115. — (3) Anal. Boll. XVI, 311-29; XVII, 448-52.

antiquioribus
potissimum

de grege, ut aiunt, eadem ab omnibus dies assignatur. Hinc, qui unius mensis diversa miscuerit exemplaria, abundantius quam cetera sunt exemplar conficiet, cuius epitomen accurate exhibent synaxaria nostra.

rarius e
recentioribus

Neque enim multis ostendendum existimo eos, qui primum synaxaria collegerunt, antiqua menologia excerptis, cum, etiam si temporum ratio nulla habeatur, tot sanctorum elogia referant, quibus caret Symeon Metaphrastes. At si de synaxariis quaeras quae recentius collecta vel retractata sunt, utrum in iis saltem elogiis, quae utriusque generis menologiis communia sunt, Symeonem adduxerint, id in nonnullis accidisse respondendum est, ut in S, ubi Sept. 1^a, in elogio Symeonis Stylitae, μεταφραστικός λόγος saltem per transeunam inducitur, vel etiam in M*, ad diem Oct. 26. Ceterum Vitarum antiquarum, quas Metaphrastes retractavit, antiquiorem phrasim in plerisque locis, ubi utraque recensio conferri potuit, deprehendere mihi visus sum.

aliisve libris

Quamquam autem maxima pars Vitarum, quas in epitomen redegerunt synaxaristae, in menologiis reperta est, non ideo tamen asserimus nulla alia scripta hagiographica, quae in menologia numquam recepta sunt, ab iisdem fuisse in breve coacta. Librum enim Theodoret, qui Φιλόθεος ιστορία inscriptus est, ut unum afferam exemplum, nusquam in partes decisum, nisi simul contractum in synaxariis, adhuc reperire contigit. Qua de re lectorem semel monuisse sufficiat.

contracta

Ex centenis, quae attulimus, exemplis facile deducitur qua ratione munere suo functi fuerint epitomatores. Nempe qui primi prolixorum libellorum materiam paucis coartare tentarunt, satis sollerter, multo minus et quandoque inepte qui iam semel contracta iterum contrahere tentarunt. In plerisque elogiis nihil reperies quod in Vita prolixa haud legeris, non tamen semper perspicue prolatum, neque ipsis verbis, quibus auctor usus fuerit, accurate expressum. Hoc monuisse necesse erat, ne statim, ubi vocabulum occurrerit, quod in Vita antiqua desideratur, synaxaristam ex alio quodam fonte rem sumpsisse existimes. Exemplo id illustrare iuvat. Ubi in Actis S. Perpetuae habetur εἶδον κλίμακα χαλκῆν θαυμαστοῦ μήκου, ἧς τὸ μήκος ἄχρις οὐρανοῦ (n. IV), legitur in codice B, Feb. 2: καὶ θεωρεῖ ἡ ἄγια κατ' ὄναρ σκάλαν χαλκῆν φθάνουσαν ἀπὸ τῆς εἰς οὐρανόν. Hinc deduxit quispiam synaxaristam aliam Passionis Perpetuae versionem inspexisse (1). Iamvero ex codice Cb attulimus elogium quod certo certius ex eodem fonte proxime haustum est, ex quo et B est desumptum; in illo autem Cb legimus: καὶ ὄρα ἡ ἄγια Περπετοῦσα κλίμακα χαλκῆν (infra, 440 10).

aliquoties
interpolata

Nolim equidem contendere eos qui synaxaria ex menologiis contraxerunt, nihil unquam ex ingenio vel alienis quibuslibet ex fontibus hausta suis narrationibus immiscuisse. Illud identidem factum esse constat, puta a Bc, qui in elogio SS. Apphiani

et Aedesii, April. 2, haec scripsit de S. Aedesio: Ἰδὼν τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἄρχοντα... δραμῶν ἐπληξεν αὐτὸν μετὰ βάρβδου, ὅθεν πολλὰ βασανισθεῖς κτλ., cum Eusebius ita loquatur: καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν Ἱεροκλέα κατασχύνει, αὐτοχειρίᾳ πληγὰς ἐκτείνας αὐτῷ κατὰ τοῦ προσώπου χάμαι τε βαλὼν ὑπτιον ἐπὶ τῆς γῆς τύπτων τε ἅμα καὶ παραινῶν... (2). Aliunde certe advecta sunt quae de vultu et forma nonnullorum sanctorum in synaxario S aliisque leguntur; sed de his infra.

Cave praeterea ne in fontem ignotum refundas quaecumque synaxaristae incaute peccaverunt, puta nimio historiam contrahendi studio, ut cum contuleris elogium S. Mocii, Mai 11, quale effertur a Bc, cum phrasi codicis S. Illum enim multa ignorasse dixeris quae hic accurate profert, v. g. cuiusnam ecclesiae fuerit presbyter, quo nomine vocaretur praeses, quatenam sustinuerit tormenta et ita porro; et quod maioris est momenti, alio loco passus dicitur ab alterutro, Heracleae a Bc, ab S autem Constantinopoli. Utrumque codicem conferenti res ilico plana fiet:

Bc

Εἶτα πέμπεται εἰς Ἡράκλειαν τῆς Θράκης, ἔνθα τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς ἐτάφη.

S

Πέμπεται πρὸς Φιλίππησιον ἐν Περίνθῳ πόλει τῆς Θράκης, ἢ νῦν Ἡράκλεια λέγεται, κακεῖθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον στέλλεται, ἔνθα τὴν διὰ εἴφους λαβῶν ἀπόφασιν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται.

Cetera omnia, quae diximus, eadem ratione a Bc resecta sunt, et utrumque elogium a Passione S. Mocii, quae in menologiis inedita iacet, fluxisse indubium est.

De diebus quibus varia synaxaria eosdem sanctos colendos proponunt, aliquid addendum est. Ex collatis codicibus, quos attulimus, manifestum est diversitatem saepe ex libidine vel ex levitate inductam, et errores inde non raro profectos, quod a librario, haud recte inspecta formula Μηνὶ τῷ αὐτῷ... vel τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ... dies nonnulli a praecedentibus perperam distincti fuerint vel indebite commisti. Quae causa vel alia ei similis effecit ut tot sancti alio in aliis synaxariis die, at vicino tamen, laudarentur.

Porro unum eundemque sanctum in eodem synaxario semel iterumque, vel in diversis synaxariis diebus multum distantibus laudari non ita raro contingit. Dubium plerumque solvunt hoc pacto ut unum diem sancti natalem esse pronuntiant, alterum translationis reliquiarum. Quod nonnumquam recte dictum existimo, puta de S. Theodoro duce, cuius Feb. 8^a ἄθλησις, Iun. 8^a μνήμη ἦτοι ἀνακομιδὴ in codice S, in aliis codicibus utroque die ἄθλησις nuntiatur. Sed talis plerumque coniectura fallax est, cum saepe aliis ex causis eadem memoria iteretur. Id enim interdum ex eo

vel male
tractata;diebus
non suis

etiam iterato

(1) S. ARMITAGE ROBINSON, The Passion of S. Perpetua,

TEXTS AND STUDIES, I, 2, 22. — (2) Anal. Boll. XVI, 127.

memoriae
inscripulae.

declarandum est, quod synaxarista variis menologiis usus est, totiensque sancti cuiuspiam memoriam suis fastis inscripsit, quotiens eius Vita occurrerat. Idem dicit de memoriis quae e kalendariis forte desumpsit. Sed et saepe ubi memoria perperam iteratur vel alieno die reposita est, synaxaristae crassa negligentia culpanda est, ut cum Rb integrum paene diem Mai 28 in Mai 20, Iul. 30 in Iul. 17 transtulit, vel quando quae uno die, puta 28 Oct., nuntiabantur, in eandem diem alterius mensis, 28 Dec., reposuit. Et huius quidem generis errorum tot habemus exempla, ut res casu accidisse minime censeatur, v. g. Stephanus Sabaita in codicibus nostris inscriptus est Oct. 28 et Dec. 28; Zachaeus Nov. 18, Dec. 18; Inna Ian. 20, Iun. 20; Theodosia April. 29, Mai 29; Septem mulieres martyres, Mart. 18, Mai 18; Hilarion Iun. 5, Iul. 5; Andreas Cretensis Mai 4, Iun. 4, Iul. 4; Metrophanes Iun. 4, Iul. 4; Hippolytus Iul. 13, Aug. 13; Timotheus et soc. Aug. 19, Sept. 19 (Feb. 19). Parum attente suis libris usum esse synaxaristam existimo, et cum legeret μηνι τῷ αὐτῷ κη' existimavit se menologio Octobris uti, cum reapse Decembrem prae manibus haberet et ita porro. Est et ubi collector dormitasse deprehendatur, v. g. Iun. 20²⁻⁵, qua eiusdem sancti Ἀσσυγκρίτου memoria iteratur.

E typicis
synaxae,

Praeter menologia etiam typica ecclesiarum urbis a synaxaristis adhibita esse diximus. Typica quoque intellexisse auctorem recensionis S², cum diceret se ἐκ διαφόρων συναξαρίων materiam sumpsisse, veri simile est. At luce clarius est duo saltem rerum genera non aliunde desumpta esse, videlicet synaxium indictiones, sollempni hac formula conceptas: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ναῷ ..., et ecclesiarum seu sacellorum dedicationes. Praeter enim festa maiora, quae in omnibus ecclesiis agebantur, — et tum silent synaxaria, praeterquam die Iun. 29, de S. Petro, cuius synaxis facienda est ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τόπον ἐκκλησίαις — plerorumque commemoratio non ubique celebrior habebatur, sed in solis ecclesiis quae ipsorum vel nomini dedicatae erant, vel reliquiis ditatae. Solent enim his similibus verbis uti: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ — vel: Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς σύναξις ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις τοῖς μεγάλαις, ἐνθα τὸ τίμιον αὐτῆς λείψανον ἀπόκειται.

ecclesiarum
urbis

Quod si quis contendat synaxaristam, qui Constantinopoli scribebat, quaedam ex his rebus usu didicisse, neque omnia e typicis descripsisse, non equidem contradicam. Id tamen minus facile concesserim de ecclesiarum dedicationibus, et e typicis desumptas illas esse memorias, quae uniuscuiusque ecclesiae maxime propriae sunt (una excepta dedicationis tῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, Sept. 13⁷), prorsus existimo. Expressis verbis nuntiantur dedicationes in codice S, ad dies: Sept. 6³, 19³, 21⁷, Oct. 19⁶, 28⁶, 29³, 31⁴; Nov. 5³, 8³, 9⁷, 12⁴, 19⁶, 26⁵, 28⁴, 29³; Dec. 1⁵⁻⁶, 2⁴, 8⁵, 16⁵, 18⁷, 23²,

29⁷; Ian. 13³; April. 24⁵, 25², 28⁶; Mai 1³, 4⁷, 7³, 20⁶; Iun. 6³, 26⁵; Iul. 5³, 9³, 18³, 26³, 28³, 29³, 31³; Aug. 2³, 4⁴, 8³, 31². Et haec quidem conceptis verbis enuntiantur; at multo plures dedicationes, sub alia forma latere, veluti hac Ian. 24³: Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ πλησίον τοῦ Ταύρου, quo festum templi, die patrono non sacra, nuntiat, certis exemplis constat, quorum unum alterumve adducam. Ian. 21⁴ agitur Σύναξις τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῆς οὔσης πρὸς θάλασσαν, seu, ut alii codices habent, τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐν τῇ ἀγρωτάτῃ αὐτῆς ἐκκλησίᾳ. Jamvero, Vitae S. Marciani huius ecclesiae conditoris scriptor testatur hunc diem anniversarium esse dedicationis: Τὰ τε μὴν ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν εἰκάδα <α> τοῦ Ιανουαρίου δι' ἔτους τελεῖται ὁπότε δὴ καὶ πολλῇ τοῦ πλήθους ἡ συνδρομή (1). Festum quod Oct. 28 τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ simpliciter in P dicitur, in S ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, et Iul. 26³ diserte adhibetur formula ἡ σύναξις ἦτοι τὰ ἐγκαίνια.

dedicationes;

Encaeniorum multo crebriores, quam quae totis verbis nuntiantur, in synaxariis memoriis haberi etiam suadent commemorationes illae prorsus singulares quibus martyres remotissimis temporibus locisque passi, diebus plane inusitatis, comprehenduntur, puta Sept. 29³: Τρύφωνος καὶ Τροφίμου καὶ Δορυμέδοντος, vel Nov. 9³, Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου, Χριστοφόρου καὶ Μαύρας, Τιμοθέου καὶ Ἀρτέμονος καὶ Ναρσῆ. Cum his enim necessario conferendae sunt memoriae Oct. 29³, Nov. 19⁶, quibus colliguntur hinc, Petrus, Paulus, Ioannes Baptista, Stephanus protomartyr, Barnabas, Ioseph, Cleopas, Trophimus, Dorymedon, Cosmas, Damianus et Bassa, illinc Petrus, Paulus, Stephanus et Iacobus frater Domini. Priorum autem synaxis agebatur in ecclesia S. Pauli ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ, ἅμα δὲ καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, posteriorum vero ἐν τοῖς Διακονίσσης, ὄντων καὶ τῶν ἐγκαίνιων τοῦ τοιοῦτου ναοῦ. Lege quoque laterculos Mai 4⁶, Mai 4⁷. Sanctos qui in una commemoratione colliguntur eos esse quorum reliquiae, ut moris erat, die dedicationis depositae fuerant in templo, probabilissimum censeo.

e typicis
monasteriorum

Tot sunt in codice S et cognatis ecclesiarum urbis festa propria a singularum typicis accepta, ut merito synaxarium universale ecclesiae Constantinopolitanae dici possit. E typicis monasteriorum urbis vel suburbiorum regionumve vicinarum multo pauciora quam exspectes synaxaristae hausurunt. Etenim si elogia quaedam omittas, quae ex menologiis deducta sunt, anniversaria conditorum et dedicationum, quae in singulis monasteriorum typicis sedulo notari solent, in synaxariis nostris raro occurrunt. Et ut id uno illustrem exemplo, celeberrimi Studitarum hegumeni Theodori elogium utique habemus in codicibus nostris (Nov. 11²); Platonis autem, qui sanctitate et ipse claruit nomen reticetur a plerisque, ab omnibus vero haec commemoraciones quas in duobus kalendariis Studitanis (Venet. S. Marci, II. 115, Paris. gr. 382) reperiri-

paucis,

(1) Vita S. Marciani, n. 16, P.G. CXIV. 448.

nonnulla

mus ad Iul. 20: μνήμη τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γεροντός Στουδίου πατρικίου, τοῦ συστήσαμένου τὴν μονὴν τῶν Στουδίου, et ad Iun. 23: τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου Ἰωάννου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ μονῆς τῶν Στουδίου καὶ τῶν ὄντων ἐκεῖσε εὐκτηρίων τοῦ τε ἁγίου μάρτυρος Στεφάνου καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου (1). Unius monasterii τοῦ Βαθῆως Ῥύακος vel Βαθυρρύακος in Bithynia (2) typicum prae manibus synaxaristarum fuisse veri simile est, ut patet ex dictis supra, p. VII.

Totam farraginem brevissimarum commemorationum, quae nudo fere sancti nomine absolvantur, e typicis deductam esse minime contendo. Nam primo quidem elogia, quae in uno codice satis ampla sunt (v. g. Dec. 15, S. Pauli Latrensens in Sa), in alio ad extremam usque penuriam extenuata sunt (v. g. in S); quod et saepissime in codicibus D², F², B² deprehendimus. Dein non exigua pars memoriarum, quibus in M² singuli dies aucti videntur, copia inanis est, cum saepe nomina tantum complectantur ex praecedentibus fere elogiis deducta. Exemplo sint Oct. 10, τῶν ἁγίων μαρτύρων τῶν συναναρεθέντων τῷ ἁγίῳ Εὐλαμπίῳ (de quibus in Passione S. Eulampii); Oct. 16: τῶν συναναρεθέντων τῷ ἁγίῳ Λογγίνῳ (in Passione S. Longini); Oct. 17: Κλαυδίου. — Ἰλαρίας. — Μαύρου καὶ Ἰάσωνος (in Passione SS. Chrysanthei et Dariae); Nov. 25: οἱ ἅγιοι πενήτηκοντα ῥήτορες (in Passione S. Aecaterinae). Longa quoque nominum series quae legitur Dec. 28, e Passione SS. Inde et Domne desumpta est, et ita porro.

e kalendariis
deprompta,

Non nego multa sanctorum nomina, elogio carentia, e synaxariis minoribus seu kalendariis accepta fuisse. Id autem latius persequi non possumus, tum quia kalendariorum et typicorum, si de memoriis solis loquimur, non valde diversa est ratio, tum quia id genus documentorum adhuc neglectum in codicibus iacet. Si enim kalendarium Albanum (nunc Vatic. 2144), quem Morcellius egregio commentario illustravit (3), excipias, perparum rem nostram iuvant ea quae proferunt Matthaei (4), Scholz (5), illud quoque quod ex diversissimis codicibus compilavit v. cl. C. R. Gregory (6). Plurimum contra commodi confert, licet inter fontes synaxariorum minime computari possit, kalendarium Neapolitanum, saeculo IX marmore insculptum (7); quod cum ex antiquissimis sit huiusmodi monumentis, in adnotationibus nostris saepe saepius adduximus.

Unius saltem generis synaxariorum, nimirum M², fontibus accensenda sunt synaxaria metrica a Christophoro Mitylense, qui annis circiter 1028-1054 floruit, concinnata. Quae carmina, cum aliis similibus commista (nam opus Christophori pro necessitate ampliaturum est) legere est tum in menaeis impressis, tum in synaxaristis, tum apud Siberum, qui ex menaeis variisque synaxariis menologium metricum composuit (8). Specimina dedimus admodum parca (9); de opere integro, quod seorsim editum nondum est, operae pretium foret disserere, nisi v. cl. L. Sternbach Christophorum nunc prelo pararet. His igitur, quae superius obiter dicta sunt (10), contenti ad eos, qui de Christophoro non ita pridem scripserunt, lectorem amandamus (11).

et manuali
pictorum.

Libellum praeterire nolo, parvae molis et pictorum potius quam hagiographorum usui comparatum, quem synaxaristae in usum quoque suum converterunt. In multis enim codicibus, v. g. S, plerorumque prophetarum et quorundam illustrium episcoporum laudatio clausula quadam absolvitur, in qua sancti effigies tam accurate depingitur, ut et quandoque addatur cuiusnam e caelitibus simillimus videatur. Mirum sane esset scriptorem etiam coaevum de S. Nicephoro patriarcha haec affirmare potuisse: ἦν δὲ κατὰ πάντα ὁμοῖος Κυρίλλῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας. Haec a quadam ἑρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς τέχνης mutatos esse compilatores nemo non videt. Habemus autem in codice Coisliniano 296 (fol. 68-69) libellum cum eo maxime affinem quo usi sunt (12): Ἐκ τῶν Ἐλπίου τοῦ Ῥωμαίου ἀρχαιολογούμενων ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας περὶ χαρακτήρων σωματικῶν. Inc. Περί τοῦ Ἀδάμ. Sequitur Περὶ μορφῆς ἐκάστου τῶν προφητῶν, dein Περὶ τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτήρος, tandem describuntur effigies Petri et Pauli, Dionysii Areopagitae, Gregorii Nazianzeni, Basilii Magni, Gregorii Nysseni, Athanasii, Ioannis Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini, Cyrilli Hierosolymitani, Eustathii Antiocheni, Tarasii CP., Nicephori CP. Porro, horum omnium (quibus addantur Theodorus Studita Nov. 11², Mercurius Nov. 26²), sed excepto Eustathio et nonnullis prophetis, imago in synaxario nostro S aliisque exprimitur iisdem quandoque ferme verbis (13). Cum autem neque Elpius, quisquis ille est, notare non omittat quinam sancti similes aliis fuerint, de libelli eius cognatione cum synaxario nostro fonte dubitari nequit.

veterum nova collectio, V (1831), 58-65; B. CAPASSO, Monumenta ad Neapolitani ducatus historiam pertinentia, I (1871), 335-39. — (8) Ecclesiae graecae martyrologium metricum ex menaeis cod. Chiffletiano Actisque Sanctorum nunc primum colligit... L. U. G. SIBERUS, Lipsiae, 1727. — (9) Supra p. xxxix. — (10) P. XLII, XLV, LII. — (11) A. ROCCHI, Versi di Cristoforo patrio editi da un codice della monumentale badia di Grottaferrata, Roma 1887; L. STERNBACH, Christophorea, ex commentariis societatis philologiae quibus inscribitur "Eos", vol. V, p. 7-21, Leopoli, 1899; Id. Appendix Christophorea, ibid. vol. VI (1900), p. 53-74; V. LUNDSTRÖM, Ramena Byzantina, in ERANOS. ACTA PHILOLOGICA SUECANAE, III (1899), 149-161; IV, 136-139. — (12) OMONT, Inventaire sommaire, III. 173. Cf. E. VON DONSCHÜTZ, Christusbilder, 298², not. 1. — (13) Cf. H. BROCKHAUS, Die Kunst in den Athosklöstern, Leipzig, 1896, 156.

§ 2. Synaxariorum fontes singulatim.

In synaxariis recensentur

Postquam de libris praecipuis diximus e quibus multiplicem variamque materiem collegerunt synaxaristae, qualis illa sit paulo distinctius persequi necesse est. Tantam autem rerum congeriem uno die exhauriri non posse et multorum ad id conatus requiri demonstrandum non est. Igitur, posteaquam lectorem ad ea revocavimus quae in adnotationibus collecta sunt, ad capita quaedam praecipua, quibus synaxaria constant, oculos convertisse et quae notatu digna occurrunt, breviter exposuisse sufficiat.

festa Christi et Deiparae,

Festorum Christi certis diebus affixorum ratio plana est, ut et festorum Deiparae. Haec autem plurima sunt, quattuor generibus comprehensa. Sunt enim recordatio mysteriorum, ut Nativitatis (Sept. 8^a), Ingressus in templum (Nov. 21^a), Dormitionis (Aug. 15^a); reliquiarum, ut depositionis vestis (Iul. 2) vel zonae (Aug. 31^a); patrocini, ut liberationis a barbarorum incursionibus (Aug. 7^a, 16^a); tandem synaxis in diversis ecclesiis (puta Sept. 1^a, Oct. 16^a, et saepissime), quae plerumque dedicationis anniversaria dies esse videntur.

festa mobilia,

Ut dominicas ante et post Nativitatem, ante et post Epiphaniam taceam, quae in multis codicibus diversis tamen diebus signatae sunt, festa mobilia nonnulla ad normam ceterorum festorum in synaxariis M* inde a die Ian. 14 statis intervallis inscripta esse lector facile perspiciet, cum hac fere sub formula enuntiari soleant: Ἡ ἐν τῷ κυρίῳ πάσχα κυριακή... Ex his inter se collatis manifestum fit κύριον πάσχα dici festum Resurrectionis quando in Mart. 25 incidit, et ab hac die computatas esse dominicas et alia festa, quae cum Paschate moventur, synaxariis inscripta. Usus enim Graecorum discrepat a computo Latinorum, a quibus VI kal. Aprilis seu Mart. 27 nuntiatur Resurrectio domini nostri Iesu Christi; VIII vero kal. Aprilis: Dominus Noster Iesus Christus crucifixus est, ut est in Martyrologio Hieronymiano (1). Iis igitur annis, quibus Resurrectionis festum eo ipso die, quo accidisse censetur, seu Mart. 25 celebratur, die Ian. 14 incipiunt festa Triodii, quorum primum est κυριακή τοῦ τελώνου καὶ τοῦ φαρισαίου, quodque ordine sequuntur reliquae dominicae, τοῦ ἀσώτου Ian. 21, τῆς ἀπόκρῳ Ian. 28, et ita porro usque ad Pascha Mart. 25, quacum orditur series festorum Pentecostarii, quamque excipit νέα κυριακή April. 1, κυριακή τῶν μυροφόρων April. 8, et ita deinceps usque ad dominicam post Pentecosten, quae est κυριακή τῶν ἁγίων πάντων, Mai 20. De singulis dominicis lege quae docte disputat L. Allatius (2). Hoc unum addendum est, synaxaristas in referendis domi-

niciis aliisque mobilibus festis non raro negligentia peccasse, sive computum haud recte instituerunt, veluti cum Feb. 11 aliis est κυριακή τῆς ὀρθοδοξίας (459 49), aliis πρῶτον σάββατον τῶν νηστειῶν (460 51), vel memoria CCCXVIII patrum Nicaenorum Mai 7 non vero pridie nuntiatur; sive dominicam notare omiserunt, quemadmodum ad dies Feb. 18, Mart. 4, 11, Mai 13, Mai 20, in nostris codicibus accidit. Hos porro defectus ope plurimorum codicum, nullo negotio sanabit quicumque volet.

De angelorum seu ἀσωμάτων festivitibus pauca notanda sunt. Synaxis angelorum omnium Nov. 8^a et Ian. 11, miraculum S. Michaelis in Chonis Sept. 6^a celebratur. S. Raphaelis memoria praecipua postridie τοῦ Εὐαγγελισμοῦ occurrit. Ceterae fere S. Michaelis synaxes ecclesiarum dedicationes esse videntur, ut Iul. 26^a, σύναξις ἦτοι τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ κτλ.

E Veteri Testamento tum patriarchae tum prophetarum colendi proponuntur. Et illorum quidem celebriores suas habent memorias a ceteris distinctas, uti Iesus Nave Sept. 1^a, Moyses Sept. 4^a, Job Mai 6^a; ceteris generatim affixa est una dies, quae dicitur Sanctorum Patrum, dominica videlicet ante Nativitatem Christi, qua in codicibus M* recitatur longa nominum series (quam nos silentio pressimus) inde a protoparentibus, primo virorum Abel, Seth etc. ad Daniel usque cum tribus pueris, dein mulierum, a Sarra ad Susannam; singulis autem subicitur duplex senarius, e Christophorea suppellectili depromptus. Praeterea in codicibus M* hinc inde inter commemorationes breviores viri mulieresve Veteris Testamenti occurrunt.

Tum maiorum tum minorum duodecim prophetarum memoriae in omnibus passim codicibus, adiectis egiis, inscriptae sunt. Nec mirum, cum iam antiquitus exstiterint Vitae prophetarum — ut de commentariis nonnullis longioribus taceam — qualia sunt Theodreti ὑπομνήματα (3), Hesychii Epitome (4) et scripta varia de nominibus, patria, obitu, sepultura prophetarum, quae in editionibus S. Epiphani, Chronici Paschalis et alibi circumferuntur (5). Cum hoc litterarum genere conexae sunt synaxariorum nostrorum laudationes, de quibus aliorum est diligentius inquirere. Observa praecipuorum ex prophetis egiis eorundem effigie paucis expressa concludi (6), e. g. Isaiiae (Mai 9^a), Ieremiae (Mai 1^a), Ezechielis (Iul. 21^a), Oseae (Oct. 17^a), Amos (Iun. 15^a), Ionae (Sept. 21^a), Nahum (Dec. 1^a), Habacuc (Dec. 2^a), Sophoniae (Dec. 3^a), Aggaei (Dec. 16^a), Malachia (Ian. 3^a). Si quis autem varia conferat synaxaria, minus rata fixaque censebit quae de festis diebus singulis prophetis assignandis passim feruntur (7).

memoriae angelorum,

patriarcharum,

prophetarum,

(1) De his lege F. M. FIORENTINI, *Vetusius occidentalis ecclesiae martyrologium*, 399-403; F. DIEKAMP, *Hippolytos von Theben*, Münster, 1898, 55. — (2) De dominicis et hebdomadibus Graecorum, in libro *De ecclesia occidentalis atque orientalis perpetua consensione*, Coloniae Agrippinae, 1648, 1043-1526. Lectu utilia plurima collegit quoque N. NIGLES, *Kalendarium manuale utriusque ecclesiae*, Oeniponte, II (1897), 1-430. — (3) P.G. LXXXI.

1552 sqq. — (4) P.G. XCIII, 1340-85. — (5) De his A. M. CERIANI, *De codice Marchaliano seu Vaticano graeco 2125 prophetarum phototypica arte representato commentatio*, Romae, 1890, 1-9; NESTLE, *Die dem Epiphanius zugeschriebenen Vitae prophetarum aus MARGINALIEN UND MATERIALIEN*, Tübingen, 1893, 16-34. Cf. BHG. p. 115, s. v. *Prophetarum*. — (6) Cf. supra, p. LXVI. — (7) NESTLE, op. cit. 59-61.

apostolorum,

Plurimae sunt apostolorum in synaxariis nostris memoriae, e duplici potissimum fonte depromptae. Aliae quidem contracta referunt de apostolis hypomnemata, quibus Acta apocrypha illa usu trita praeluxerunt et quae passim in menologiis inserta sunt. Aliae ex libello Pseudo-Dorothei de apostolis et septuaginta discipulis (1) exsectae sunt; et in codice quidem S libellus praeterea integer legendus proponitur ad diem Iun. 30, qui apostolis omnibus sacer est, in ceteris fere codicibus truncus et mutilus. Post ea quae de Actis apostolorum apocryphis uberrime et docte disseruit R. A. Lipsius, qui synaxariis typis editis B* et menaeis plurimum usus est, de commemorationibus apostolorum ulterius verba faciendi hic locus non esse videtur (2). Ne de Dorotheo quidem, qui haud ita pridem doctorem oculis in se convertit (3), quicquam addere ulla, cum nova libelli editio, quae iam dudum a v. cl. H. Gelzer parata est, propediem prelum relictura speretur. Lectorem, opinor, minime effugiet, qua ratione Dorotheus in synaxaristarum usum conversus fuerit, neque iis assentiet qui dies apostolis illis, qui ex septuaginta dicuntur, dicatos veluti fixos et ratos et a sacra antiquitate traditos commemorant. Ex collatis enim synaxariis selectis statim constat eos non ex usu antiquo fastis inscriptos fuisse, sed ex eorum, qui synaxaria collegerunt arte et libidine. Ut enim e solo codice S exempla quaedam promamus, conferantur cum Dorothei libello laterculi April. 8^a: Ἡρωδίωνος, Ἀγάβου, Ρούφου. — Nov. 4^a: Πατρίβρα, Ἐρμά, Λίνου, Γαίου καὶ Φιλολόγου. — Nov. 10^a: Ὀλυμπά (Ῥωδίωνος), Σωσιπάρου, Τερτίου, Ἐράστου, Κουάρτου. — Dec. 8^a: Σωσθέ- νου, Ἀπολλῶ, Κηφᾶ, Τυχοῦ, Ἐπαφροδίτου, Καίσαρος, (Ὀνησιφόρου). — Iun. 22^a: Μάρκου, Ἰησοῦ, Ἀρτεμᾶ. Hos ex una pagina Dorothei (786 6-787 10) forfice abscessos esse manifestum est, et per diversa anni spatia in fugam vacui, ut ita dicam, distributa. Quam festinanter hinc inde excerpta ex Dorotheo desumpta sint, multa demonstrant, v. g. Dec. 8^a, Καίσαρ nuncupatur ἐπίσκοπος Κορώνης, cum apud Dorotheum ἐπίσκοπος Δυρραχίου dicatur. Mendum ex omisso nomine Onesiphori facile intellegitur. Ita enim, adducto Dorotheo (787 5, 15) locus sanatur: Ὁ δὲ Καίσαρ, οὐ καὶ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος μέμνηται <ἐπίσκοπος Δυρραχίου ἐγένετο, ὁ δὲ Ὀνησιφόρος, οὐ καὶ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος μέμνηται> ἐπίσκοπος Κορώνης (Κορωνεῖας) ἐγένετο. Si autem conferas laterculos Oct. 20^a, Iun. 22^a, cum libello de Apostolis, 786 24, 787 6-10, Terentium episcopum Iconii, qui in plerisque synaxariis habetur, alium non esse a Tertio apostolo, quem secundum Iconii episcopum fingit Dorotheus, statim perspiciet. Quam caute ergo adhibenda sint synaxaria ad libellum emendandum, vel inde patet.

Synaxariorum solidam veluti partem egiis martyrum antiquorum quos Asia, Aegyptus, Assyria et Mesopotamia, Illyricum, Italia quoque caelo transmiserunt, primo intuitu cernitur, et iam supra satis innumeros eos fere solos codicibus nostris insertos fuisse, quorum Acta menologiorum ope ad nos pervenissent. Plurima enim martyrum illustrium nomina puta ex iis quae ab Eusebio in Historia ecclesiastica diserte laudantur vel quae in martyrologio graeco antiquissimo inscripta fuisse ex breviario Syriaco et ex Hieronymianis compertum habemus, in synaxariis desiderantur.

Martyres Palaestineses, quorum passiones libro distincto Eusebius enarravit, a synaxaristis omnes excepti sunt. Duabus recensionibus opus Eusebianum traditum esse constat (4), altera brevior, quae Historiae ecclesiasticae libro VIII suffixa est, proficiore altera, quam integram syriaca versio sola servavit, et cuius graeca fragmenta haud spernenda in menologiis detecta sunt (5). Porro, non vulgatum illum, sed longiusculum tractatum synaxaristis prae manibus fuisse iam perspexerat Cureton, qui libris M* editis utebatur (6), idque novis adductis exemplaribus certissime comprobatum est. Attamen libellum breviorum ab iisdem plane neglectum fuisse affirmare non ausim, cum e. g. Sept. 20^a nomen Ioannis efferant, quo videtur altera recensio caruisse. Notatu etiam dignum est plerosque martyres Palaestineses bis in synaxariis nostris inscriptos esse, ut puta Procopium Nov. 22^a, Iul. 8^a (et Iul. 8^a); Zachaeum Nov. 18^a, Dec. 15^a; Agapium et socios Mart. 15^a, Mart. 24^a; Apphianum et Aedesium April. 2^a, April. 9^a; Theodosiam April. 29^a, Mai 29^a; Silvanum Oct. 14^a, Mai 4^a; Paulum et socios Feb. 10^a et Iul. 15^a; Petrum Abselamum Oct. 15^a, Ian. 11^a; Adrianum et Eubulum Feb. 3^a, Mart. 7^a (ubi nomina corrupta exhibentur); Timotheum et soc. Sept. 19^a, Aug. 19^a (adde Feb. 19, Nov. 19). Ex variorum menologiorum kalendariorumve, quae non eosdem dies iisdem sanctis assignabant, iteratas memorias probabilius originem ducere iam supra diximus.

Haud spernendum e synaxariis nostris fructum colligent qui Actorum martyrum Orientalium, quae syriace habemus, in litteris graecis reliquias requirunt. Ut enim omittamus Acta Σαρβήλου καὶ Βεβαίας (Ian. 24^a), Guriae, Samonae et Abibi (Nov. 5^a), martyrum Samosatensium (Ian. 29^a), et eorum qui vel sub Isdegerde, passi sunt, uti Abdae et Benjamin (Sept. 5^a, Mart. 31^a), Iacobi (Nov. 27^a), vel sub Chosroe ut Anastasii (Ian. 22^a), Golinduch (Iul. 12^a), principem sibi locum vindicant memoriae sanctorum qui tempore persecutionis Saporis Persarum regis II occubuerunt, et quorum Acta collegisse fertur Maruthas episcopus civitatis Maipherkat. Et haec quidem, quae non pauci nec temere, ut videtur, Maruthae abiudicant,

Palaestinesium,

Orientalium,

(1) BHG. s. v. *Apostoli*, n. 4. — (2) Die apokryphen Apostelgeschichten und Apostellegenden, Braunschweig, 1883-90, I, II 1. 2, Ergänzungsheft. — (3) Lege adnotationes ad Iun. 30. — (4) J. VITEAU, *De Eusebii Caesariensis duplici opusculo Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων*,

Lutetiae, 1893; B. VIOLET, *Die Palaestinesischen Märtyrer des Eusebius von Caesarea*, Texte und Untersuchungen, XIV, 4, 1896. — (5) Anal. Boll. XVI, 113-39. — (6) *History of the martyrs in Palestine by Eusebius bishop of Caesarea*, London, 1861, 49-86.

syriace habemus a S. E. Assemani et P. Bedjan (1) edita; graeca autem eorundem fragmenta eodem pacto tradita sunt, quo Eusebii de Martyribus Palaestinae liber, nempe in menologiis et synaxariis. Quae in menologiis servata sunt, alibi enumeravimus, suntque Acta Abramii, Acepsumae, Ioseph et Aethalae, Badimi, Iae, Ionae et Barachisii, Pheruthae, Sadoth (2). Plura in synaxariis Maruthae liber sui vestigia reliquit, quae licet sint contracta, certo tamen ostendunt Acta graeca fusiora martyrum Orientalium multo plura quam quae nunc habemus existisse et forsitan adhuc in bibliothecis latere. Praecipua horum elogia require Sept. 11^a, Oct. 19^a, Nov. 1^a, 3^a, 13^a, 20^a, 20^a, Feb. 5^a, 20^a, Mart. 29^a, April. 5^a, 9^a, 9^a, 17^a, 17^a, 17^a, Mai 15^a, 16^a, Aug. 4^a.

Occidentalium,

Neque e synaxariis nostris parum proficiunt qui de hagiographico inter utramque ecclesiam commercio inquirent (3). Martyrum enim, qui in partibus Occidentis occubuerunt, memoriae non paucae e menologiis in synaxaria transierunt. Paucissimos Africa subministravit, ut Perpetuam cum Felicitate (Feb. 2^a, Mart. 4^a, 14^a), Speratum (Iul. 17), quorum Acta graeca habemus, et martyres Vandalicæ persecutionis (Dec. 8^a). Multo plures Sicilia, de qua iam diximus (supra, p. LVIII) et Italia, quae praeter Ianuarium (Sept. 19^a, April. 20^a), Gervasium et Protasium (Oct. 14^a), Caesarium (Nov. 14^a), Erasmus (Iun. 2^a) aliosque minus claros longum Romanorum martyrum agmen in Graecorum fastos induxit.

Romanorum,

Horum praecipui sunt Stephanus p. (Sept. 7^a, Aug. 2^a), Sophia cum filiabus (Sept. 17^a), Anastasia (Oct. 29^a), Caecilia (Nov. 22^a), Clemens (Nov. 25^a), Sebastianus (Dec. 18^a), Bonifatius (Dec. 19^a), Anastasia cum Chrysogono (Dec. 22^a), Eugenia (Dec. 24^a), Silvester (Ian. 2^a), Tatiana (Ian. 12^a), Agnes (Ian. 20^a, 21^a, Feb. 1^a, cf. Iul. 5^a), Alexius (Mart. 17^a), Chrysanthus et Daria (Mart. 19^a), Gordianus et Epimachus (Mai 9^a), Cosmas et Damianus (Iul. 1^a), Laurentius (10^a); quibus adde Luciam cum Geminiano (Sept. 17^a), Eleutherium (Dec. 15^a), Iustinum (Iun. 1^a); quorum omnium Acta graeca in menologiis ex Oriente allatis servata esse novimus. Quaedam praeterea in codicibus italo-graecis habemus gesta martyrum Romanorum, quae Italiae fines nunquam transisse videntur, quorumque nullum est in synaxariis vestigium, ut SS. Ioannis et Pauli (codd. Vatic. 866, 1608), Pancratii (cod. Vatic. 866), Nerei et Achillei (BHG. p. 95), Martinae (cod. Vatic. 1608), Quattuor Coronatorum (cod. Vatic. 1608). Sunt et alii quos Romanis connumerant soli synaxaristae. Lege v. g. memorias Synvetou (Dec. 12^a), Philēmouos kai Δομνίνου (Mart. 21^a), Ἐπιχάρωος kai Γαϊανῆς (Sept. 27^a), Κρίσκεντος, Παύλου kai Διοσκορίδου (Mai 28^a), Ἰούστου (Iul. 14^a), Ἐρμού, Σαραπίωνος κτλ. (Aug. 18^a) cet.

(1) S. E. ASSEMANI, Acta SS. martyrum orientalium et occidentalium, I, Romae, 1748; P. BEDJAN, Acta martyrum et sanctorum, Parisiis, 1892, t. II. — Armenice quoque edita sunt in "Bibliotheca Armenica", n. xi, Venetiis,

Et haec quidem de antiquis martyribus. Recentiores, qui a Sarracenis vel Bulgaris trucidati sunt, etiam in fastos transierunt, ut Michael (Oct. 1^a), Bacchus iunior (Dec. 15^a), Martyres in Bulgaria (Ian. 22^a), Theophilus iunior (Ian. 30^a), Martyres Amorienses (Mart. 6^a) cet. At, maxima pars νεομαρτύρων ex iis sunt qui pro cultu sanctorum imaginum morte sunt multati; quibus adde confessores qui exsilium et verbera passi sunt. Adī v. g. dies sequentes: Sept. 20^a, 21^a, Oct. 2^a, 23^a, Nov. 11^a, 20^a, 28^a, 28^a, Dec. 4^a, 18^a, 26^a, 28^a, Ian. 9^a, Feb. 4^a, 22^a, Mart. 7^a, 8^a, 12^a, 20^a, 26^a, April. 3^a, 3^a, 7^a, 18^a, 20^a, Mai 4^a, 13^a, 23^a, Iun. 28^a, Iul. 19^a, Aug. 9^a, 24^a etc.

martyrum recentiorum,

Praeter celeberrimos monasticae Vitae institutores in Aegypto et in Palaestina et recentiores quosdam coenobiorum conditores sive in regia urbe sive in vicinis regionibus claruerunt, quorumque Vitae e menologiis desumptae sunt, principem locum inter ascetas in synaxariis plerisque obtinent ii quorum gesta enarravit Theodoretus in libro Φιλόθεος Ιστορία. Et horum quidem elogia non e menologiis, sed ex ipso Theodoretis libello desumpta esse olim demonstrare conatus sum (4). Alii libri, ceterum vulgatissimi, quibus monachorum historia continetur, quique communi vocabulo γερωντικά appellantur, integri in usus suos a synaxaristis conversi fuisse non videntur; hinc inde tamen γερωντικά ab iis excerpta fuisse crediderim qui codices M* concinnarunt, nimirum, ut commemorationibus minoribus suos libros in locis tenuioribus inflarent.

ascetarum,

Praecipui plane momenti esse memorias episcoporum vel patriarcharum CP. nemo est qui ambigat. Et duplex quidem earum genus in codicibus nostris occurrit, unum commemorationum communium, singularium alterum. Communes sunt hae:

patriarcharum CP.

Sept. 2^a. Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ καὶ Παύλου τοῦ νέου.
Oct. 11^a. Νεκταρίου, Ἀρσακίου, Ἀττικοῦ καὶ Σισινίου.
Nov. 20^a. Πρόκλου, Μαξιμιανοῦ, Ἀνατολίου, Γενναδίου.
Feb. 18^a. Θωμᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ.
Aug. 18^a. Ἰωάννου καὶ Γεωργίου.
Aug. 25^a. Γενναδίου, Ἰωάννου, Ἐπιφανίου καὶ Μηνᾶ.
Aug. 31^a. Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου.

Quaenam sit horum laterculorum ratio, certo definire nequeo. Qui diebus Oct. 11, Nov. 20, Aug. 25 recensentur eum ferme ordinem servant, quem habet series chronologica episcoporum CP. Lege quae ad singulos locos in adnotatis dicta sunt. At donec de rei consilio constet, hisce memoriis caute utendum existimo.

1854. — (2) Anal. Boll. XXI. 142. — (3) Cf. H. USNER, in Jahrbücher für protestantische Theologie, XIII (1887), 240-50. — (4) Anal. Boll. XIV. 420-21.

Age iam, omnium episcoporum CP. qui in nostris synaxariis commemorantur, seriem texamus (1).

Μητροφάνης	(315-327?)	Iun. 4 ^a .
Ἀλέξανδρος	(327?-340)	Aug. 31 ^a .
Παῦλος [I]	(340-350)	Nov. 6 ^a .
Γρηγόριος	(379-381)	Ian. 25 ^a .
Νεκτάριος	(381-397)	Oct. 11 ^a , Sept. 27 ^a .
Ἰωάννης [I]	(398-404)	Sept. 14 ^a , Nov. 13 ^a .
Ἀρσάκιος	(404-405)	Oct. 11 ^a .
Ἀττικός	(405-425)	Oct. 11 ^a .
Σισίνιος [I]	(426?-427)	Oct. 11 ^a .
Μαξιμιανός	(431-434)	Nov. 20 ^a .
Πρόκλος	(434-447)	Nov. 20 ^a .
Φλαβιανός	(447-449)	Nov. 12 ^a , Feb. 17 ^a .
Ἀνατόλιος	(449-458)	Nov. 20 ^a , Iul. 3 ^a .
Γεννάδιος [I]	(458-471)	Nov. 20 ^a , Aug. 25 ^a .
Μακεδόσιος [II]	(496-511)	April. 23 ^a .
Ἰωάννης [II]	(518-520)	Aug. 25 ^a .
Ἐπιφάνιος	(520-536)	Aug. 25 ^a , Iun. 6 ^a .
Μηνᾶς	(536-552)	Aug. 25 ^a .
Εὐτύχιος	(552-582)	April. 6 ^a .
Ἰωάννης [III]	(565-577)	Aug. 31 ^a .
Ἰωάννης [IV]	(582-595)	Sept. 2 ^a , Feb. 18 ^a .
Κυριακός	(595-606)	Oct. 30 ^a .
Θωμᾶς [I]	(607-610)	Mart. 19 ^a , Feb. 18 ^a .
Θωμᾶς [II]	(667-669)	Nov. 14 ^a .
Ἰωάννης [V]	(669-675)	Aug. 18 ^a .
Κωνσταντῖνος [I]	(675-677)	Aug. 9 ^a .
Θεόδωρος	(677-687)	Dec. 27 ^a .
Γεώργιος [I]	(679-686)	Aug. 18 ^a .
Παῦλος [III]	(688-694)	Aug. 20 ^a , (Sept. 2 ^a).
Καλλίνικος [I]	(694-705)	Aug. 23 ^a .
Κῦρος	(705-712)	Ian. 7 ^a .
Γερμανός [I]	(715-730)	Mai 12 ^a .
Ἀναστάσιος	(730-754)	Feb. 10 ^a .
Κωνσταντῖνος [II]	(754-766)	Iul. 30 ^a .
Παῦλος [IV]	(780-784)	Aug. 31 ^a .
Ταράσιος	(784-806)	Feb. 25 ^a .
Νικηφόρος	(806-815)	Iun. 21 ^a .
Μεθόδιος	(843-847)	Iun. 14 ^a .
Ἰγνάτιος	(847-878)	Oct. 23 ^a .
Φώτιος	(858-886)	Feb. 6 ^a .
Στέφανος [I]	(886-893)	Mai 18 ^a .
Ἀντώνιος [II]	(893-901)	Feb. 12 ^a .
Νικόλαος [I]	(901-925)	Mai 15 ^a .
Στέφανος [II]	(925-928)	Iul. 18 ^a .
Τρύφων	(928-931)	April. 20 ^a .
Πολύευκτος	(956-970)	Feb. 5 ^a .
Νικόλαος [II]	(984-995)	Dec. 16 ^a .
Σισίνιος [II]	(995-998?)	Aug. 24.
Κοσμάς [I]	(1075-1081)	Ian. 2.

Horum ultimus in solis codicibus M* inscriptus est, paenultimus in uno codice N. In menaeis Constantinopoli an. 1843 editis, ad diem Oct. 28

occurrit μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ ἀσκήσαντος (1289/1311). Haec autem memoria ex illis est quae ex Nicodemo desumptae sunt (2).

e genuinis fontibus

Ementitum Dorothei catalogum (3) a synaxaristis adhibitum non esse certum est, probabile autem genuinos fontes, qualia sunt diptycha Magnae ecclesiae vel typicum SS. Apostolorum ipsis prae manibus fuisse. Non ideo tamen incaute synaxariis nostris fidendum, quod vereor non neminem egisse (4), ut dies obitus patriarcharum statuatur. Qui enim tum ex indice nostro, tum ex adnotationibus desumere velit quae cum codice S opportune conferantur, is facile persuasum habebit de hisce diebus haud semper constare, cum varii in variis synaxariis proferantur neque semper exploratum sit utrum obitus an depositio seu resignatio sit intellegenda.

haustae,

Difficultas etiam non levis oritur ubi ratio investigatur quare alii patriarchae exclusi fuerint alii vero admissi. Nam, licet e quinque episcopis, sine controversia orthodoxis, quos a suo kalendario exulare mirabatur Morcellius (5), tres in nostris synaxariis reperiantur, neque, eodem auctore, opinandum sit kalendaria seu synaxaria ipsi diptychis sanctiora haberi, nullum tamen iudicium satis certum reperio cur Evagrius et Euphemius, ex antiquioribus, e recentioribus autem Euthymius (6), Theophylactus et Antonius Studita, ut de his solis loquar, fuerint praetermissi, Anastasius vero, qui aperte haereticus est, fastis omnibus inscriptus. Acacium taceo, cum a dormitantibus librariis post Arsacium in laterculo Oct. 11^a intrusus fuisse videatur.

Ceterarum ecclesiarum antistites qua via in synaxaria inducti fuerint, huius loci non est decernere, cum nullas eorum series, sed viros tantum sanctitate illustres in fastos intrare compulerint. Plura quam ceterae regiones episcoporum nomina Cyprus subministravit, nullo tamen ordine continuo.

pontificum Romanorum,

Neque ipsorum Romanorum pontificum catalogus assumptus fuit, sed hi soli, quorum sequuntur nomina variis ex fontibus deprompta: Linus (Nov. 4^a), Clemens (Nov. 25^a), Alexander (Mart. 16^a), Telesphorus (Feb. 22^a), Stephanus (Sept. 7^a, Aug. 2^a), Xystus (Aug. 10^a), Silvester (Ian. 2^a), Liberius (Aug. 27^a), Caecilius (April. 8^a), Leo (Nov. 12^a, Feb. 18^a), Agapitus (April. 18^a), Gregorius (Mart. 12^a), Theodorus (Mai 18^a), Martinus (Sept. 16^a, April. 13^a), Agatho (Feb. 19^a). His addiderunt Apollonium (Iul. 23^a), et, quod mireris, Timotheum ἐν Συμβόλοις (Feb. 21^a), necnon, in menaeis Constantinopolitanis an. 1843: Βλάσιος

(1) Annorum numeros exscripsimus e serie patriarcharum quae est apud KRUMBACHEN, Geschichte der Byzantinischen Literatur, 2^a Aufl. 1148-50; commemorationum vero dies (exceptis duobus ultimis) e solo codice S. Alios require in indice. — (2) Supra, p. xlix. — (3) F. FISCHER, De patriarcharum Constantinopolitanorum catalogis, Commentationes Philologicae Inneses, III (1884), 273-75. — (4) E. W. BROOKS, On the lists of the Patriarchs of Constanti-

nople from 638 to 715, Byzantinische Zeitschrift, VI. 33-54. — (5) Kalendarium ecclesiae Constantinopolitanae, I. 123. — (6) Eius memoriam in codice Evangeliorum Constantinopolitano 426 reperit M. GREGOR, Βυζαντινὸν ἑρμολόγιον, 149. Exstat autem eius Vita, De Boon, Vita Euthymii, Berlin, 1883, et λόγος ἐπιτάφιος Ἀρεθαί, ap. A. ΠΑΡΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ, Monumenta graeca et latina ad historiam Photii patriarchae pertinentia, I (1899), 26-35.

πάπας Ῥώμης (Feb. 22), quod ex Nicodemo desumptum est (1). In nonnullis quoque libris qui Aug. 5 Φάβιος occurrit, ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης dicitur, Fabianus papa ut videtur.

principium,

Memoriae imperatorum et principum in synaxariis tantum non occupant locum, ut multis illustrandae sint. Aliae certe huius generis sunt, ut veluti beatorum absque controversia proponantur, ut puta Constantini cum Helena (Mai 21¹) et Theophanionis (Dec. 16¹). De aliis vero nonnullis dubium oritur sintne commemorationes liturgicae an vero necrologicae. Indicium enim rei habemus e codice Sinaitico 285, ubi Nov. 14 nuntiatur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμην ἐπιτελοῦμεν Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρου τῶν βασιλέων. (Τροπάριον). Ἔργοις λάμπαντες... Ἡ δὲ λοιπὴ ἀκολουθία νεκρόσιμος (2). Et hic quidem meminerit lector officia quaedam mixta non tam de beatis quam de fidelibus defunctis alias occurrere in commemorationibus venerabilium virorum qui monasteria condidisse ferebantur. In typico coenobii τῆς Εὐεργετίδος haec habemus ad diem April. 16: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦμεν ἡνωμένως τὰ μνημόσυνα τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καὶ κτητόρων, τοῦ τε μοναχοῦ κυροῦ Παύλου καὶ τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Τιμοθέου... κατερχόμεθα εἰς τὸ κοιμητήριον καὶ ποιοῦμεν ἐν τοῖς ἁγίοις τάφοις αὐτῶν παννυχίδα ψάλλοντες κανόνας β', ἓνα μὲν τοῦ ὁσίου πατρὸς... ἕτερον δὲ νεκρόσιμον... Ἡ δὲ λειτουργία τελεῖται ἐν τῷ κοιμητηρίῳ. Ἀκολουθία νεκρόσιμος καὶ τοῦ ὁσίου ἄμα (3).

conciliorum:

In nostris codicibus conciliorum septem commemorationes nuntiantur (dies require in indice, s. v. Σύνοδος). Et licet maxima in veneratione Graeci habuerint antistites quosvis qui primo Nicaeno concilio interfuisse ferebantur, illorum tamen nominum series, quae in variis libris leguntur, vel ignorarunt synaxaristae vel certe non assumpserunt. E synaxariis quidam protulerunt nomina episcoporum qui veluti patres Nicaeni laudantur (4), videlicet Hypatius Gangrensis (Nov. 14²), Spyridon Trimithuntis (Dec. 12¹), Paphnutius (Feb. 15⁴), Achillius Larissensis (Mai 15²), Nicolaus Myrensensis (Dec. 6¹), Hosius Cordubensis (Aug. 27³), Eustathius Antiochenus (Feb. 21³). Ab his Paphnutium demas oportet, utpote qui

episcopus ille non sit, de quo Rufinus, H. E. I. 4, et Socrates, H. E. I. 8, 12. Addendi vero sunt Paulus Neocaesariensis (Dec. 23), Iacobus Nisibenus (Ian. 13²) qui alius non est a Iacobo Mygdoniensi (Oct. 31), Alexander Constantinopolitanus (Ian. 2, 724-54, 729-15) et presbyter Polychronius (Oct. 7³). Ioannes autem qui Feb. 4⁴ veluti unus e Nicaenis patribus celebratur, synodo Nicaeni II interfuit (cf. April. 27, 632-4).

Praeter eas quas enumeravimus, alias nonnullas memorias referunt fasti nostri, uti ecclesiarum dedicationes plurimas, de quibus diximus (supra, lxxxiv-iv) et ipsius urbis seu Novae Romae encaenia, Mai 11; inventiones reliquiarum et translationes (Ian. 18, Ian. 22², Ian. 25, Feb. 22¹, Feb. 24¹, Mart. 6, Mart. 11, Mart. 13¹, Mart. 20, April. 27 [28, 30], Mai 25¹, Iun. 9, Iun. 20³, Iul. 2¹, Aug. 2³, Aug. 16¹), publicas quoque calamitates a quibus ope divina urbs salva fuerat, vel quorum veluti salutarium flagellorum plebs christiana recordabatur, qualia erant incendia (Sept. 1⁷), terrae motus (Oct. 26², Ian. 9³, Ian. 26², Dec. 14³, Mart. 17⁴ cet.), barbarorum incursiones (Iun. 5¹, Aug. 7⁴, Aug. 16³), cineres e caelo lapsi (Nov. 6²), nec non solis defectiones (Aug. 8⁷). Triplex quoque anni principium synaxaria nostra commemorant, Sept. 1¹ quae est ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου, Mart. 1¹ quo recolitur ἀρχὴ μηνῶν, et in codicibus non paucis, Sept. 23 nuntiatur τὸ νέον ἔτος seu initium anni in Bithynia (5).

Paucis tandem in codicibus praeter haec omnia leguntur narrationes quae animae utiles dicuntur, et quarum nonnullae sanctos commemorant qui, utrum unquam vixerint necne, merito dubitari potest; aliae e fabellarum piarum genere sunt virtutibus bonisque moribus inculcandis apte confictarum. Hasce historias, quae in codicibus M* nunquam desiderantur, supra enumeravimus. Aliae codicum classes his fere carent; attamen ultimo die Aprilis in codice Bb et in codicibus C* duas huiusmodi narratiunculas reperire est. Harum nonnullae in antiquis codicibus seorsim leguntur, ut hinc inde in adnotationibus dictum est; in libris vero recentioribus plebi paratis, saepius iteratae sunt.

memoriae
variae;narrationes
animae
utiles.

(1) Supra, p. xlix. — (2) DMITRIEVSKI, *Typica*, 156. — (3) Ibid. 446, 447. — (4) GELZER, *Patrum Nicaenorum*

nomina, Lipsiae, 1898, lxix. — (5) IDELER, *Handbuch der Chronologie*, I, 421.

SYNAXARIUM

ECCLESIAE

CONSTANTINOPOLITANAE